

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI

REPUBLIC OF TURKEY
MINISTRY FOR EU AFFAIRS

AVRUPA BİRLİĞİ PROGRAMLARINA KATILIM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU

(Şubat 2016)

ANKARA

T.C.
AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI
Mustafa Kemal Mahallesi 2082.Cadde No: 4
06530 Çankaya / ANKARA
Tel: +90 312 218 1300

AVRUPA BİRLİĞİ PROGRAMLARINA KATILIM
GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU

T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı
Sosyal, Bölgesel ve Yenilikçi Politikalar Başkanlığı tarafından hazırlanmıştır.

Ankara

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
TABLOLAR DİZİNİ	ii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	iii
GRAFİKLER DİZİNİ	iv
KISALTMALAR DİZİNİ	v
I. GİRİŞ	1
II. 2007-2013 DÖNEMİ AB PROGRAMLARINA KATILIM	7
II.1. HAYATBOYU ÖĞRENME PROGRAMI (Lifelong Learning Programme - LLP).....	7
II.2. GENÇLİK PROGRAMI (Youth in Action Programme)	20
II.3. ARAŞTIRMA VE TEKNOLOJİK GELİŞME ALANINDA 7. ÇERÇEVE PROGRAMI (7. Framework Programme in the field of Research and Development).....	33
II.4. REKABET EDEBİLİRLİK VE YENİLİK ÇERÇEVE PROGRAMI / GİRİŞİMCİLİK VE YENİLİK PROGRAMI (Competitiveness and Innovation Programme / Entrepreneurship and Innovation Programme – CIP/EIP)	45
II.5. REKABET EDEBİLİRLİK VE YENİLİK ÇERÇEVE PROGRAMI / BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ POLİTİKA DESTEK PROGRAMI (Competitiveness and Innovation Programme / Information and Communication Technologies Policy Support Programme – CIP/ICT-PSP).....	53
II.6. KÜLTÜR PROGRAMI (Culture Programme)	56
II.7. İSTİHDAM VE SOSYAL DAYANIŞMA PROGRAMI (Programme for Employment and Social Solidarity – PROGRESS).....	66
III. 2014-2020 DÖNEMİNDE KATILIM SAĞLANAN AB PROGRAMLARI.....	72
III.1. ERASMUS+ / EĞİTİM, ÖĞRETİM, GENÇLİK VE SPOR PROGRAMI (Programme for Education, Training, Youth and Sport - ERASMUS+)	73
III.2. UFUK 2020 / Araştırma ve Yenilik Programı (Research and Innovation Programme - HORIZON 2020)	76
III.3. İŞLETMELERİN VE KOBİ'LERİN REKABET EDEBİLİRLİĞİ PROGRAMI (Competitiveness of Enterprises and SMEs - COSME).....	78
III.4. YARATICI AVRUPA PROGRAMI (Creative Europe Programme)	79
III.5. İSTİHDAM VE SOSYAL YENİLİK PROGRAMI (Employment and Social Innovation Programme - EaSI).....	80
III.6. FISCALIS 2020	81
III.7. CUSTOMS 2020.....	81
III.8. SİVİL KORUMA MEKANİZMASI	81

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: 2007-2013 Döneminde Ülkemizin Katılım Sağladığı AB Programları.....	3
Tablo 2: AB Programları Bütçeleri ve Ülkemizin Mali Katkısı	4
Tablo 3: 2007-2013 Dönemi Programlarının Geri Dönüş Miktarları	6
Tablo 4: 2007-2013 Dönemi Hayatboyu Öğrenme Programı Yıl Bazında Uygulama Verileri	11
Tablo 5: 2007-2013 Dönemi Hayatboyu Öğrenme Programı Alt Program Bazında Uygulama Verileri	12
Tablo 6: 2007-2013 Dönemi Gençlik Programı Yıl Bazında Uygulama Verileri	25
Tablo 7: Gençlik Programı Yıllar Bazında Katılımcı Sayıları	26
Tablo 8: 7. ÇP Sektörel Geri Dönüş Miktarları	38
Tablo 9: Öne Çıkan 7. ÇP Katılımcıları ve Türkiye.....	42
Tablo 10: Kredi Garanti Anlaşmaları Kapsamında Kullanılan Kredi ve Kefaletler.....	48
Tablo 11: Faydalanicıların Türüne Göre Sağlanan Destek Miktar ve Oranları	54
Tablo 12: Progress Programı Politika Alanları Bazında Bütçe Dağılımı (Milyon Avro).....	67
Tablo 13: 2014-2020 Döneminde Türkiye'nin Katılım Sağladığı Programlar	72

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Hayatboyu Öğrenme Programı Kapsamında İl Bazında Desteklenen Proje Sayıları .	15
Şekil 2: Gençlik Programı Kapsamında İl Bazında Desteklenen Proje Sayıları	28
Şekil 3: 7. ÇP'den İstifade Eden Başlıca Kurumlar	38
Şekil 4: 7. Çerçeve Programı Kapsamında İl Bazında Desteklenen Proje Sayıları	39
Şekil 5: 7. Çerçeve Programı Ortaklık Ağı	43
Şekil 6: Ülke Çapında Avrupa İşletmeler Ağı Konsorsiyumları.....	49
Şekil 7: Kültür Programı dizinleri	57
Şekil 8: Kültür Programına Katılımın Dizinlere Göre Dağılımı	62

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1: 2007-2013 Dönemi AB Programlarına Katılım için IPA Desteği Dağılımı.....	5
Grafik 2: 2007-2013 Dönemi Programlarının Geri Dönüş Oranları	6
Grafik 3: Hayatboyu Öğrenme Programı Bütçe Dağılımı	9
Grafik 4: Hayatboyu Öğrenme Programı IPA/Ulusal Katkı (UK) Dağılımı	10
Grafik 5: Hayatboyu Öğrenme Programı IPA ve Ulusal Katkı Yıllara Göre Dağılımı	10
Grafik 6: Hayatboyu Öğrenme Programı Yıl Bazında Geri Dönüş Oranları	11
Grafik 7: Erasmus Kapsamında Ülkemizden Giden Öğrencilerin Gittikleri Ülke Dağılımı ...	13
Grafik 8: Erasmus Kapsamında Ülkemize Gelen Öğrencilerin Geldikleri Ülke Dağılımı	13
Grafik 9: Gençlik Programı Eylem Türlerine Göre Bütçe Dağılımı	21
Grafik 10: Gençlik Programı IPA/Ulusal Katkı Oransal Dağılımı	24
Grafik 11: Gençlik Programında IPA ve Ulusal Katkı Dağılımı	24
Grafik 12: Gençlik Programı Geri Dönüş Oranları	26
Grafik 13: 2007-2013 Dönemi Gençlik Programı Eylem Bazında Bütçe Tahsisatı	27
Grafik 14: Yıllık Bazda 7. ÇP Bütçe Harcamaları	34
Grafik 15: Tematik Bazda 7. ÇP Bütçe Harcamaları	34
Grafik 16: 7. Çerçeve Programı IPA/Ulusal Katkı Oranı	36
Grafik 17: 7. ÇP Ödemeler ve IPA/Ulusal Katkı Dağılımı.....	36
Grafik 18: Yılları Bazında Geri Dönüş Miktarları	37
Grafik 19: EIP IPA/Ulusal Katkı Oranı	46
Grafik 20: CIP/EIP Ödemeler ve IPA/Ulusal Katkı Dağılımı	47
Grafik 21: 2014-2020 Dönemi COSME Bütçesi Dağılımı	50
Grafik 22: ICT PSP Maliyeti UK/IPA Oranı	53
Grafik 23: ICT PSP Yıllık Bazda Ödemeler ve IPA/Ulusal Katkı Dağılımı	54
Grafik 24: Uygulama Alanlarına Göre Projelerin Dağılımı	55
Grafik 25: Kültür Programı Dizinler Bazında Fon Dağılımı	57
Grafik 26: Kültür Programında Proje Sayıları Yüksek Ülkeler	58
Grafik 27: Kültür Programı IPA/Ulusal Katkı (UK) Dengesi.....	59
Grafik 28: Kültür Programı IPA ve Ulusal Katkı Yıllara Göre Dağılımı	60
Grafik 29: Kültür Programından Sağlanan Faydanın Dizinlere Göre Dağılımı.....	61
Grafik 30: Progress Programı Bütçe Dağılımı	66

KISALTMALAR DİZİNİ

7. ÇP	: Yedinci Çerçeve Programı
AB	: Avrupa Birliği
AGH	: Avrupa Gönüllü Hizmeti
AİA	: Avrupa İşletmeler Ağı (European Enterprise Network)
Ar-Ge	: Araştırma ve Geliştirme
AYB	: Avrupa Yatırım Bankası
AYF	: Avrupa Yatırım Fonu
BİT	: Bilgi ve İletişim Teknolojileri
BTYK	: Bilim, Teknoloji Yüksek Kurulu
CIP	: Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (Competitiveness and Innovation Programme)
COSME	: İşletmelerin Ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği Programı
COST	: Bilim ve Teknik Alanında Avrupa İşbirliği
DG ENTR	: Avrupa Komisyonu İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü
EACEA	: Eğitim, Görsel-İşitsel ve Kültür Yürütme Ajansı (Education, Audio-visual and Culture Executive Agency)
EaSI	: İstihdam ve Sosyal Yenilik Programı (Employment and Social Innovation Programme),
EASME	: KOBİ'ler için Yürütme Ajansı
EEA	: Avrupa Ekonomik Alanı (European Economic Area)
EIP	: Girişimcilik ve Yenilik Programı (Entrepreneurship and Innovation Programme)
EIT	: Avrupa Teknoloji ve Yenilik Enstitüsü
EMRP	: Avrupa Metroloji Araştırma Programı
EUREKA,	: Pazara Yakın Ar-Ge Faaliyetlerinin Yürütülmesinden Sorumlu Avrupa Hükümetlerarası Kuruluşu
EUROSTAR	: KOBİ'lerin Ar-Ge faaliyetlerinin Geliştirilmesine ilişkin Program
GSYH	: Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
ICT-PSP	: Bilgi ve İletişim Teknolojileri Politika Destek Programı (Information and Communication Technologies Policy Support Programme)
IPA	: Katılım Öncesi Yardım Aracı (Instrument for Pre-accession Assistance)
JRC	: Ortak Araştırma Merkezi
KOBİ	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
LLP	: Hayatboyu Öğrenme (Lifelong Learning Programme)
NMÜ	: Nano-Malzeme Üretimi
PROGRESS	: İstihdam ve Sosyal Dayanışma Programı (Programme for Employment and Social Solidarity)
RPMA	: Risk Paylaşımı Mali Aracı
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TCP	: Eğitim ve İşbirliği Planı (Training Co-operation Plan)
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UBTYS	: Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi
UİN	: Ulusal İrtibat Noktası
UKO	: Ulusal Koordinasyon Ofisi

I. GİRİŞ

Avrupa Birliği (AB) Programları, AB politikalarının uygulama araçlarından biri olup, üye devletler arasında işbirliğini teşvik ederek, AB politikalarının hedeflerine ulaşmasını amaçlamaktadır.

Vatandaşlar, işletmeler, sivil toplum kuruluşları (STK), kamu kurumları ve üniversiteler, genel politika ve strateji öncelikleri doğrultusunda hazırladıkları projeler aracılığıyla, AB Programlarından istifade edebilmektedir. AB Programları ülkeler arası işbirliğinin geliştirilmesini amaçladığından, programlara yapılan başvuruların genel olarak farklı ülkelerden ortaklarla yapılması gerekmektedir.

AB Programları, çok yıllık mali çerçeve olarak adlandırılan yedi yıllık genel bütçe çerçevesinde Avrupa Parlamentosu ve Konsey'in onayı ile yürürlüğe konulan kurucu mevzuata dayanarak uygulanmaktadır. Programlar, teklif çağrılarını yayımlayan Avrupa Komisyonunun ilgili genel müdürlükleri, yürütme ajansları ve/veya ulusal ajanslar tarafından yürütülmektedir. Programların bütçesi AB genel bütçesinden sağlanan tahsisat ile oluşturulmaktadır.

Programların önemli bir bölümü için başvurular doğrudan Avrupa Komisyonuna yapılmakta ve bağımsız uzmanlar tarafından değerlendirilmektedir. Ülke merkezli programlar için ise, katılımcı ülkede bulunan ulusal ajanslara yapılan başvurular bağımsız uzmanlar tarafından değerlendirilmekte ve projeler ajanslar aracılığıyla desteklenmektedir. Program kapsamında sağlanan desteklerin önemli bölümü yatırım içermeyen projelere (kültürel faaliyetler, personel değişimi, araştırma, bilgi paylaşımı vb.) verilmektedir.

AB Programları, AB tarafından ortaya konulan genel politika ve hedeflere uygun olarak tasarlanmaktadır. Ülkemizin katılım sağladığı 2007-2013 dönemindeki programlar, tasarlandıkları dönemde geçerli olan Lizbon Stratejisi doğrultusunda oluşturulmuştur. 2014-2020 döneminde uygulamaya konulan Programlar ise Avrupa 2020 Stratejisi hedefleri temel alınarak geliştirilmiştir.

Üye devletleri için oluşturulmuş olan AB Programları, ilgili mevzuatta izin verildiği ölçüde, aday ülkeler de, AB ile imzalanacak bir anlaşma çerçevesinde katılım sağlayabilmektedir. Programlara katılım sağlayan aday ülkeler, Programın bütçesi ve gayrisafi yurtiçi hasılatları (GSYH) temel alınarak yürütülen müzakereler neticesinde belirlenen mali katkıyı AB genel bütçesine ödemektedir.

1999 yılı Aralık ayında aday ülke olarak ilan edilen ülkemiz, 2000 – 2006 döneminde uygulanan, o dönemki adıyla Topluluk Programlarına 2002 yılından itibaren katılım sağlamaktadır.

Ülkemizin AB Programlarına katılımına ilişkin şartları düzenleyen temel belge, 26 Şubat 2002 tarihinde imzalanan, “Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşma”dır. Bu Anlaşmaya dayanılarak, her program için ayrı katılım anlaşması imzalanmakta ve ülkemizin Programların sunduğu imkânlarla erişimi sağlanmaktadır.

2002-2006 Döneminde Ülkemizin Katılım Sağladığı Programlar

- İşletmeler için Çok Yıllı Program	- Sosyal Dışlanma ile Mücadele
- Halk Sağlığı	- Cinsiyet Eşitliği
- Fiscalis	- İstihdam Teşvik Tedbirleri
- Gümrük 2007	- Socrates
- e-İçerik	- Leonardo da Vinci
- İdareler Arasında Elektronik Veri Değişimi (IDA)	- Gençlik
- Araştırma Alanında 6. Çerçeve Programı	- e-Devlet (IDABC) Hizmetleri
- Ayrımcılıkla Mücadele	- Kültür 2000

Ülkemizin AB Programlarına katılımı sayesinde, faydalanıcılar arasında doğrudan bağ kurularak, AB katılım sürecine önemli katkı sağlanmaktadır. Ortak hedefler doğrultusunda, birlikte çalışma kültürü ve işbirliğinin geliştirilmesi ile ülkemize yönelik önyargılar ve yanlış algıların da bertaraf edilmesi mümkün olabilmektedir.

Öte yandan, AB Programlarının 30 yılı aşkın geçmişinde ortaya konulan bilgi birikimi ve tecrübe, Programlara katılım sayesinde ülkemize transfer edilebilmekte ve ulusal kalkınma hedeflerimize ulaşılmasına katkı sunulabilmektedir.

Ülkemizin uluslararası işbirliklerinin geliştirilmesi hedefi de, Programlara katılım sağlanması ile desteklenmektedir. Her bir ülke ile ikili düzeyde işbirliği yapılması için gerekli altyapının ve etkin koordinasyonun eksikliği, Avrupa Komisyonu tarafından kurulan yapıların varlığıyla telafi edilebilmektedir.

AB, 2007-2013 döneminde 32 adet Program uygulamıştır. Ülkemiz bunlar arasında kendi hedef ve öncelikleri doğrultusunda seçmiş olduğu 8 Programa katılım sağlamıştır.

2007-2013 Döneminde AB Tarafından Uygulanan Programlar

1. e-Devlet Hizmetleri (IDABC) Programı	15. Suçun Önlenmesi ve Suçla Mücadele Programı
2. Tüketici Politikası Alanında Topluluk Eylemi	16. Kriminal Adalet Programı
3. Marco Polo II Programı	17. Temel Haklar ve Vatandaşlık
4. Pericles Programı	18. Avrupa Entegrasyon Fonu
5. Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Programı	19. Avrupa Mülteci Fonu
6. Araştırma ve Teknolojik Gelişme Alanında 7. Çerçeve Programı	20. Dış Sınırlar Fonu
7. Euratom 7. Çerçeve Programı	21. Avrupa Geri Dönüş Fonu
8. Vatandaşlar İçin Avrupa Programı	22. LIFE + (Çevre Mali Aracı)
9. Progress Programı	23. Gümrük 2013 Programı
10. Kültür Programı	24. Daphne III Programı
11. Medya 2007 Programı	25. Sivil Koruma Mekanizması
12. Hayatboyu Öğrenme Programı	26. Hercules II Programı
13. Gençlik Programı	27. Sivil Adalet
14. Terörizm ve Güvenlikle İlgili Diğer Risklerin Sonuçlarının Yönetimi, Önlenmesi ve Hazırlık Programı	28. Uyuşturucu Kullanımı ve Bilgilendirme
	29. Sağlık Alanında Topluluk Eylemi
	30. Fiscalis 2013 Programı
	31. Erasmus Mundus Programı
	32. Güvenli İnternet Programı

Programlara katılım için yapılan müzakerelerde, Programın uygulandığı alanda yetkili olan kurumlarımızla istişareler yürütülmekte ve Programa katılımın ülkemize getireceği maliyet ve sağlayacağı muhtemel faydalar değerlendirilmektedir. Programlara katılıma ilişkin genel koordinasyon ve ülkemizin başarısının değerlendirilmesine ilişkin faaliyetler Avrupa Birliği Bakanlığı tarafından yürütülmekte ve her bir Programın ülkemizde yürütülmesi için bir “Ulusal Koordinatör” belirlenmektedir. Bu çerçevede, 2007-2013 döneminde katılım sağlanan Programlar ve Ulusal Koordinatörleri Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: 2007-2013 Döneminde Ülkemizin Katılım Sağladığı AB Programları

Program Adı	Ulusal Koordinatör
Hayatboyu Öğrenme Programı	AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi
Gençlik Programı	AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi
Araştırma ve Teknolojik Gelişme Alanında 7. Çerçeve Programı	TÜBİTAK
Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (CIP) (Girişimcilik ve Yenilik Programı - EIP)	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı(CIP) (BİT Politika Destek Programı – ICT-PSP)	Kalkınma Bakanlığı
Kültür Programı	Kültür ve Turizm Bakanlığı
Progress Programı	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
Fiscalis 2013	Maliye Bakanlığı
Customs 2013	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

Fiscalis ve Customs Programları, vatandaşlarımıza doğrudan destek sunmamakta olup, ilgili kurumların kapasite geliştirme faaliyetlerine destek vermektedir. Bu nedenle, bu çalışmada söz konusu iki Programa ilişkin değerlendirme yapılmamaktadır.

Diğer 7 Program altında ise vatandaşlarımıza, işletmelerimize, sivil toplum kuruluşlarımıza ve üniversitelerimize proje bazında destek sağlanmıştır. Özellikle, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı) tarafından yürütülen Programlar kapsamında sağlanan destekler %80 oranında ulusal düzeyde dağıtılmıştır. Diğer Programlar merkezi olarak Brüksel’de yerleşik birim ve ajanslar aracılığıyla yürütülmüştür.

Merkezi olarak yürütülen Programların ülkemizdeki koordinatörleri farkındalık ve yaygınlaştırma faaliyetlerini yürütmüştür. Bu tür faaliyetlere ek olarak, proje yazma, ortak bulma ve proje yürütme destekleri de sağlanarak vatandaşlarımızın programlardan daha fazla faydalanması amaçlanmıştır.

2007-2013 döneminde ülkemizin katılım sağladığı programların toplam bütçesi yaklaşık 63 milyar avrodur. Tablo 2’de de görüldüğü üzere ülkemizin bu havuza ortak olmak için ödediği miktar yaklaşık 1 milyar avro olarak gerçekleşmiştir. Maliyetinin 60 katı büyüklüğünde hibe desteği sunan bu yapılara dahil olunması, sonraki yıllarda geliştirilecek ortaklıklara da zemin hazırlamıştır.

Tablo 2: AB Programları Bütçeleri ve Ülkemizin Mali Katkısı

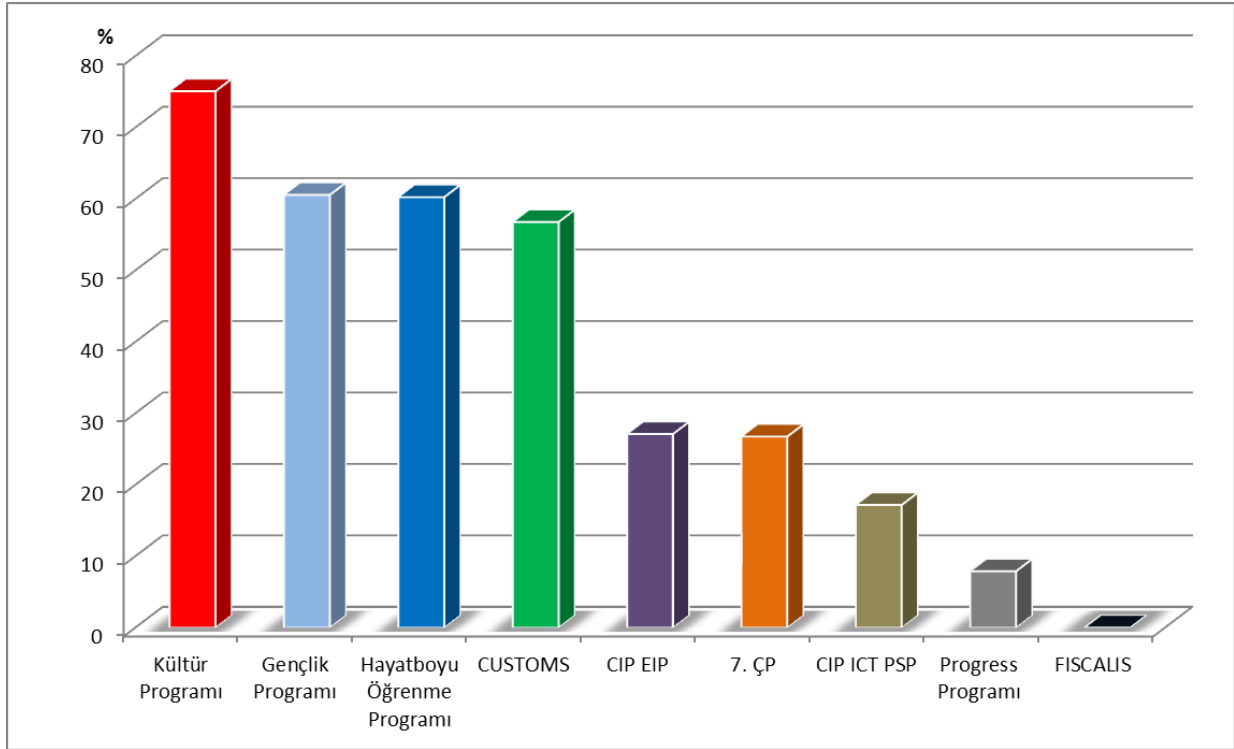
Program Adı	Program Bütçesi (Avro)	Ülkemizin Katkısı (Avro)
Hayatboyu Öğrenme Programı	6.970.000.000	552.000.000
Gençlik Programı	885.000.000	78.500.000
Araştırma ve Teknolojik Gelişme alanında 7. Çerçeve Programı	50.521.000.000	356.541.167
Kültür Programı	400.000.000	10.430.000
CIP-EIP	2.166.000.000	35.741.942
CIP-ICT/PSP	728.000.000	10.609.195
Progress Programı	683.250.000	1.520.000
Fiscalis 2013	234.300.000	468.806
Customs 2013	328.800.000	476.656
TOPLAM	62.916.350.000	1.046.287.766

Ülkemizin Programlara ödemekte olduğu mali katkının bir kısmı Avrupa Birliği Bakanlığı tarafından koordine edilen Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) kapsamında finanse edilmektedir. Bu yolla ülkemizdeki kurumların Programa katılım nedeniyle üstlendikleri mali yük paylaşmakta, yeni Programlara katılım da teşvik edilmektedir.

2007-2013 döneminde Programlar için yapılan toplam ödemenin 504.148.842 avrosu IPA'dan sağlanmıştır. Bu yolla ülkemizin üstlendiği mali yükümlülüğün yaklaşık %50'si yine AB tarafından ülkemize tahsis edilen mali yardımların AB genel bütçesine geri aktarımı yoluyla karşılanmıştır.

IPA desteği en fazla Ulusal Ajans tarafından yürütülmekte olan Programlar (Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik) için kullanılmıştır.

IPA'dan AB Programlarına katılım için yapılmış desteklerin dağılımı Grafik 1'de verilmiştir. Buna göre, Hayatboyu Öğrenme Programına, mali katkının %60'ı, Gençlik Programına %61'i ve 7. Çerçeve Programına %27'si oranında IPA desteği sağlanmıştır.

Grafik 1: 2007-2013 Dönemi AB Programlarına Katılım için IPA Desteği Dağılımı

Ülkemizin katıldığı Programlarda önemli mali geri dönüş oranlarına ulaşıldığı görülmektedir. Özellikle Girişimcilik ve Yenilik Programı (CIP-EIP) ve doğrudan ülkemizde yürütülen Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programları altında ulaşılan mali geri dönüş oranları öne çıkmaktadır.

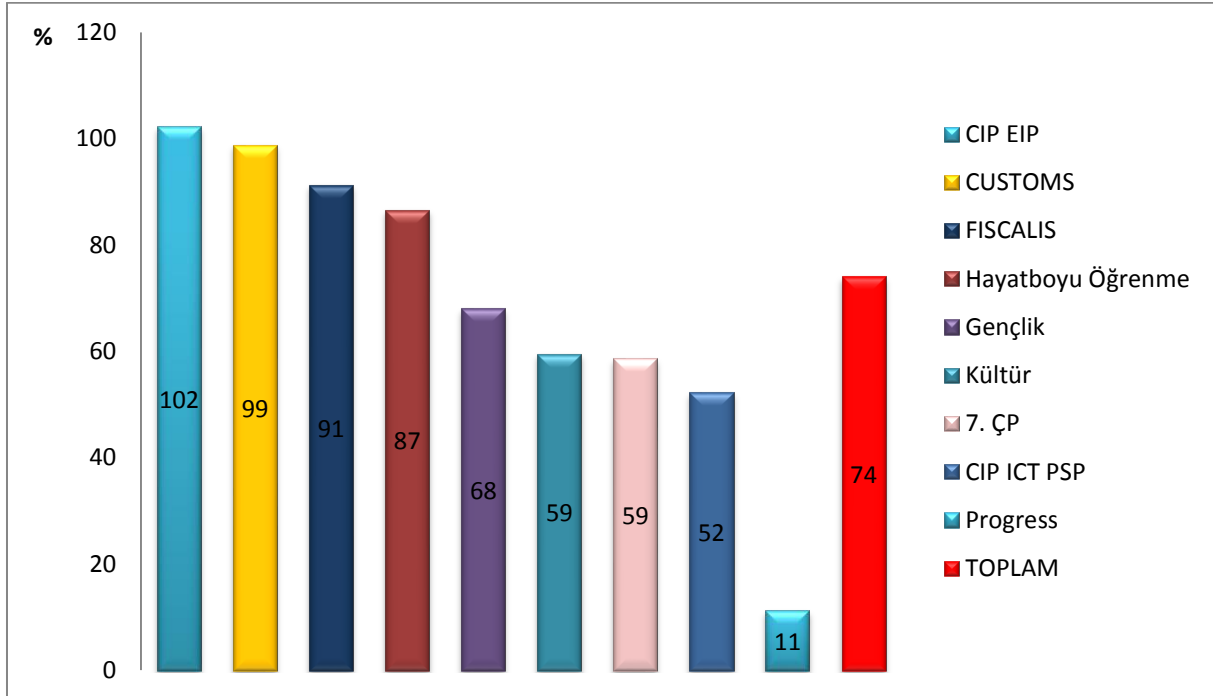
2007-2013 döneminde Program bazında sağlanan geri dönüş miktarları Tablo 3'te, geri dönüş oranları ise Grafik 2'de verilmektedir.

Programlardan sağlanmış olan geri dönüş miktarı, başarımızın ölçülmesindeki tek kriter olarak düşünülmemelidir. Ülke merkezli olarak yürütülmekte olan Programlar altındaki yüksek geri dönüşlerin, merkezi olarak yürütülen Programlar ile mukayese edilmesi uygun bir yaklaşım olarak değerlendirilmemektedir.

Geri dönüş oranlarındaki farklılığın başlıca nedeni, merkezi olarak yürütülen Programlarda, Programın ilgili olduğu alandaki aktörlerimiz AB düzeyinde rekabetle karşılaşırken, ülke merkezli programlarda bu rekabetin sadece ulusal düzeyde ortaya çıkmasıdır. Nitekim ülke merkezli programlarda, ülkemizce ödenen katkı payının geri dönüşü büyük oranda sağlanmaktadır.

Tablo 3: 2007-2013 Dönemi Programlarının Geri Dönüş Miktarları

Program Adı	Katılım Payı (Avro)	Geri Dönüş Miktarı (Avro)
Hayatboyu Öğrenme Programı	552.000.000	477.847.214
Gençlik Programı	78.500.000	53.420.532
7. Çerçeve Programı	356.541.167	208.900.000
Kültür Programı	10.430.000	6.200.000
CIP-EIP	35.741.942	36.538.698
CIP-ICT/PSP	10.609.195	5.538.289
Progress Programı	1.520.000	170.467
Fiscalis 2013	468.806	427.775
Customs 2013	476.656	470.988
TOPLAM	1.046.287.766	761.163.789

Grafik 2: 2007-2013 Dönemi Programlarının Geri Dönüş Oranları

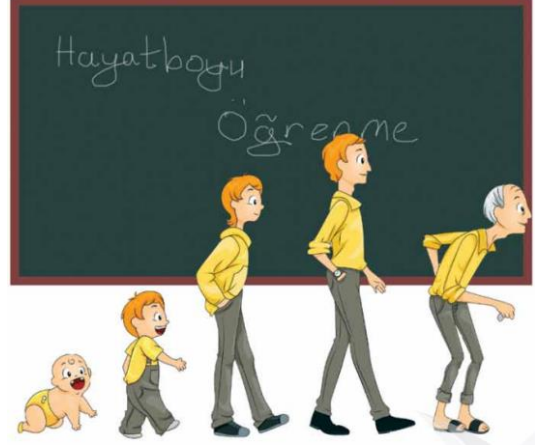
II. 2007-2013 DÖNEMİ AB PROGRAMLARINA KATILIM

II.1. HAYATBOYU ÖĞRENME PROGRAMI (Lifelong Learning Programme - LLP)

Hayatboyu Öğrenme Programı (LLP) her yaştaki bireylerin Avrupa çapında kendilerini geliştirmelerine, eğitici ve öğretici faaliyetlere katılmalarına olanak sağlayan, 2007-2013 döneminde uygulanmış bir AB Programıdır.

Genel hedefi, “sürdürülebilir ekonomik kalkınma anlayışı içerisinde, daha fazla ve iyi iş imkânlarıyla, sosyal uyumun tesis edilmesine ve AB’nin ileri bir bilgi toplumu olarak gelişmesine katkıda bulunmak” olan Hayatboyu Öğrenme Programı, sağladığı proje ve bireysel desteklerle katılımcı ülkelerin eğitim ve öğretim sistemleri arasında etkileşim, işbirliği ve hareketliliği teşvik etmeyi amaçlamıştır.

Program; bireysel, toplumsal, sosyal bilgilerin, becerilerin ve yeterliliklerin geliştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen tüm öğrenme faaliyetlerini kapsamıştır. Okul öncesi, ilk ve orta öğretimdeki öğrencilerimizden yetişkinlere, mesleki eğitim okullarındaki stajyerlerden üniversite öğrencilerine, temel beceri edinme ihtiyacı duyan insanlardan eğitim profesyonellerine kadar herkes için eğitim ve öğretim imkânı sunan Program, tüm bunlar için destek sağlamıştır.

AB’de eğitim ve öğretim politikaları temel olarak ulusal düzeyde belirlenmektedir. Eğitim konusu üye devletlerin sorumluluğunda olup, ortak politika alanlarından biri değildir. AB, küresel rekabet gücünü artırmak için beşeri sermayesinin gelişimine önem vermekte ve eğitimin kalitesinin artırılması adına üye devletleri destekleyici bir rol üstlenmektedir.

2000 yılı Mart ayında Lizbon’da gerçekleştirilen Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesinin sonuç bildirgesinde AB’nin on yıl içinde ulaşmak istediği hedef, “*daha fazla ve iyi iş imkanları ve daha büyük bir toplumsal uzlaşmayla, sürdürülebilir ekonomik büyümeyi gerçekleştirebilecek, dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi tabanlı ekonomisi durumuna gelmek*” olarak ifade edilmiştir. Bu hedefe ulaşmak için, sosyal refah ve eğitim sistemlerinin modernizasyonu amacıyla kapsamlı bir programın oluşturulması çağrısında bulunulmuştur.

Lizbon’da yapılan bu çağrıya cevaben, 2001 yılında, üye devletlerin eğitim bakanları, eğitim ve öğretim sistemlerinin 2010 yılına kadar ulaşılması beklenen hedeflerine ilişkin yol haritalarını belirlemişlerdir. Bunu takiben, AB’nin kalite açısından dünya lideri olması hedefiyle ortaya konan “Eğitim Öğretim 2010” çalışma programı, bu alanında AB’nin stratejik işbirliği çerçevesini oluşturmuştur. Bu değişim sürecinin, AB üyesi devletlerde ulusal yapıların göz önüne alınarak yürütülmesi ve ortak hedefler için birlikte çalışma ve iyi uygulamaların öğrenilmesiyle daha ileriye taşınması kararı alınmıştır.

AB, eğitim ve öğretim alanını ilgili eylem planları ve programlarla güçlendirmekte, özel ağ yapılanmaları ve görüş alışverişi platformlarıyla desteklemektedir. Bu araçlardan en önemlileri de AB’nin eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında uyguladığı programlar olmuştur.

Bu çerçevede yürürlüğe konulan Hayatboyu Öğrenme Programı, daha önceki programlar olan Erasmus, Socrates ve Leonardo Programları üzerine kurulmuştur. Yaygın eğitim faaliyetlerinin desteklenmesi amacıyla, 2007-2013 dönemini kapsayan Hayatboyu Öğrenme Programı, 15 Kasım 2006 tarihli ve 2006/1720/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Kararıyla oluşturulmuştur. Ülkemiz, bu Programa 3 Temmuz 2007’de onaylanan Mutabakat Zaptı ile katılım sağlamıştır.

Hayatboyu Öğrenme Programı bir çatı program niteliğinde olup, bünyesinde, Okul Eğitimi Programı (Comenius), Yükseköğretim Programı (Erasmus), Mesleki Eğitim Programı (Leonardo da Vinci), Yetişkin Eğitimi Programı (Grundtvig) ve Ortak Konulu Program (Transversal) olmak üzere beş alt program uygulanmıştır.

Comenius, okul eğitimi alanında Avrupa ülkelerindeki ilköğretim ve ortaöğretim kurumları arasında işbirliği yoluyla eğitimde kalitenin artırılması ve kültürel diyalogu sağlayarak dil öğreniminin teşvik edilmesini amaçlamıştır. Okul eğitimi personeli (öğretmenler, idareciler), öğrenciler, öğretmen adayları, okullar, okul eğitiminden sorumlu yerel makamlar potansiyel faydalanıcılarıdır.

Erasmus, AB’deki yükseköğretim kurumları arasında işbirliğini teşvik ederek öğrenci ve akademik personel değişimleri yapılmasını sağlamıştır. Üniversite öğrencileri ile akademik ve idari personel potansiyel faydalanıcılarıdır.

Leonardo da Vinci, AB’nin mesleki eğitime yönelik politikalarını desteklemek ve geliştirmek için yürütülmüş, ülkelerarası işbirliğinin geliştirilmesi yoluyla mesleki eğitim sistemlerinin ve uygulamada kalitenin geliştirilmesini, yeniliklerin teşvik edilmesini ve mesleki eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirilmesini amaçlamıştır. Mesleki eğitim paydaşları, temel mesleki eğitim almakta olanlar, mesleki eğitimden sorumlu kişiler, çalışanlar ve iş arayanlar potansiyel faydalanıcılarıdır.

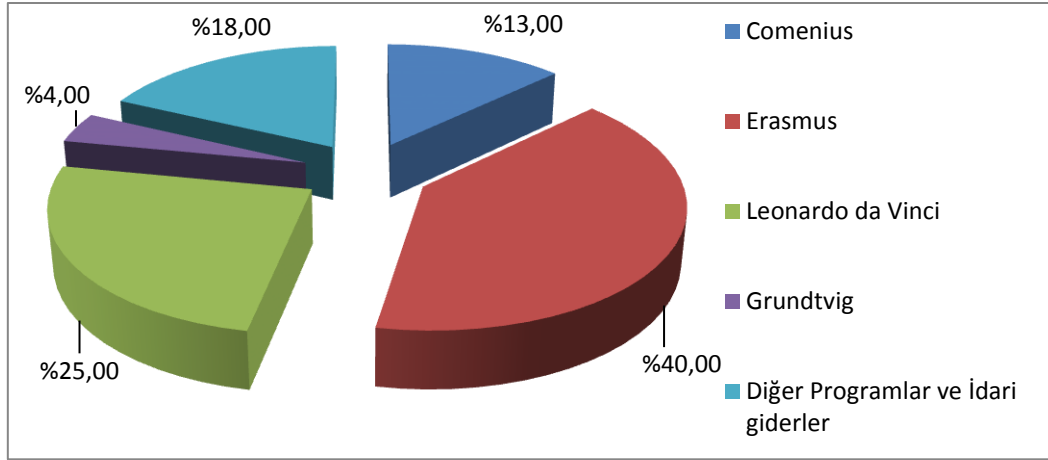
Grundtvig, yetişkinlere yönelik olup, ileri yaşlarda öğrenmeyi teşvik ederek farklı ülkelerden ortaklıklar oluşturulmasına destek vermiştir. Yetişkinler ve yetişkin eğitimi alanında çalışan personel potansiyel faydalanıcılarıdır.

Transversal - Ortak Konulu Program, üye devletlerin eğitim sistemlerinin kalitesinin gelişimi ve tanınmasına yönelik işbirliği faaliyetlerinden oluşmuştur. Program, çalışma ziyaretleri aracılığıyla karar vericiler ve eğitim uzmanları arasında özellikle okul öncesi, ilk, orta ve mesleki eğitim alanlarında bilgi ve deneyim alışverişinin kolaylaştırılmasına destek vermiştir. Eğitim ve öğretim alanındaki yöneticiler ve karar alıcılar potansiyel faydalanıcılarıdır.

Hayatboyu Öğrenme Programında alt programların yanı sıra merkezi faaliyetler de uygulanmıştır. Merkezi faaliyetler, Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğüne bağlı olarak çalışan ve merkezi Brüksel’de bulunan Eğitim, Görsel-İşitsel ve Kültür Yürütme Ajansı (Education, Audio-visual and Culture Executive Agency - EACEA) tarafından yürütülmüştür.

Hayatboyu Öğrenme Programı bütçesinin yaklaşık %15’ine tekabül eden bu alanda, proje başvuruları doğrudan EACEA’ya yapılmıştır. Bu projelere ilişkin veri EACEA tarafından henüz derlenmediğinden bu raporda, merkezi faaliyetlere ilişkin bir değerlendirme yapılamamaktadır.

Hayatboyu Öğrenme Programının toplam bütçesi 6,97 milyar avrodur. Alt programların bütçe dağılımı Grafik 3’te verilmektedir. Tüm ulusal ajanslar, Komisyon tarafından belirlenen oranlarda sektörlere tahsis yapmıştır.

Grafik 3: Hayatboyu Öğrenme Programı Bütçe Dağılımı

Programa Katılım

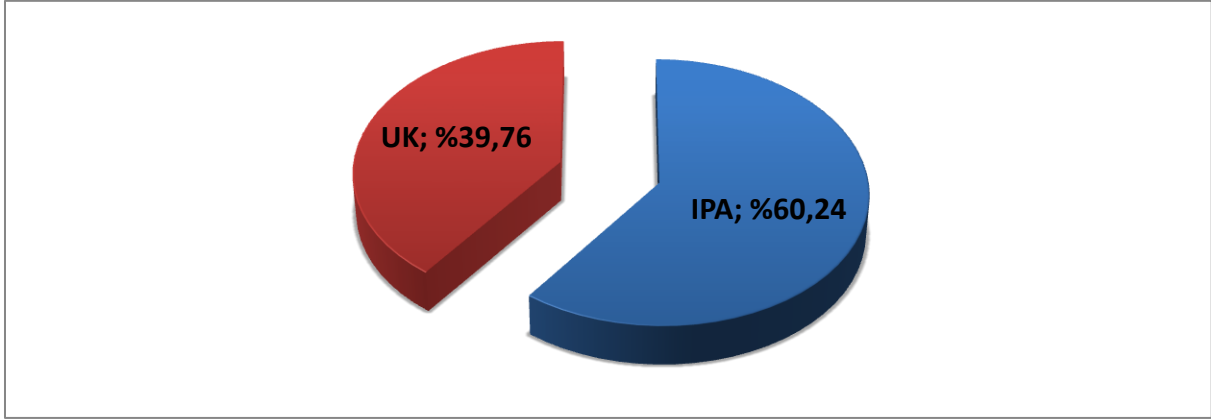
Türkiye, 26 No'lu Eğitim ve Kültür Faslı altında yürüttüğü müzakereler kapsamında AB eğitim, öğretim ve gençlik programlarına etkin katılım önceliği doğrultusunda Hayatboyu Öğrenme Programına katılım sağlamıştır. Program ülkemizde, “ulusal ajans” sıfatıyla AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı) tarafından yürütülmüştür.

Türkiye’de ulusal ajans görevini üstlenmek üzere 2002 yılında, Bakanlar Kurulu Kararı ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT) bünyesinde, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Daire Başkanlığı kurulmuştur. Söz konusu Daire Başkanlığı, 31 Temmuz 2003 tarihli kanun ile DPT’nin ilgili kuruluşu olarak Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı’na dönüştürülmüştür. Merkez Başkanlığı, 634 sayılı KHK uyarınca, 2011 yılında, Avrupa Birliği Bakanlığı’nın ilgili kuruluşu olmuştur.

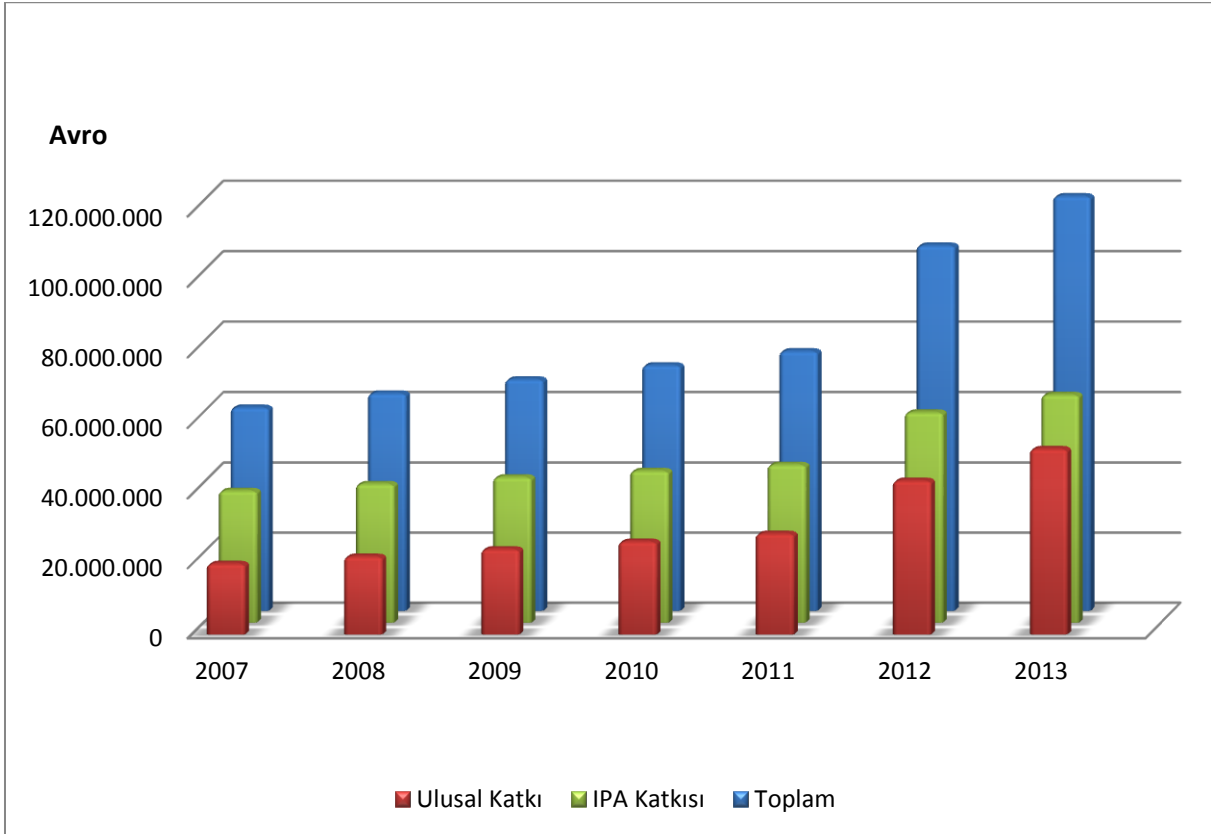
Programlarla ilgili kurumların temsilcilerinden oluşan bir “Yönlendirme ve İzleme Komitesi” kurulmuştur. Ayrıca, üniversiteler, eğitim politikalarıyla ilgili olan kamu kurumları ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinden oluşan bir “Danışma Kurulu” da oluşturulmuştur.

Programın uygulanma süresi boyunca Türkiye Ulusal Ajansı tarafından bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Tanıtım ve bilgilendirmenin yanı sıra sonuçların kullanımı ve yaygınlaştırılması için farklı iletişim araçları da kullanılmıştır.

Hayatboyu Öğrenme Programı, ülkemizin en fazla mali katkı yaptığı program durumundadır. Ülkemiz, 2007-2013 döneminde Programa katkı payı olarak toplam 552 milyon avro ödemiştir. Bu tutarın 332,5 milyon avrosu Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) kaynaklarından karşılanırken, ulusal bütçemizden karşılanan miktar ise 219,5 milyon avro olarak gerçekleşmiştir. Sonuç olarak, Grafik 4’te görüldüğü üzere katılım maliyetinin %60’ından fazlası AB kaynaklarından karşılanmıştır.

Grafik 4: Hayatboyu Öğrenme Programı IPA/Ulusal Katkı (UK) Dağılımı

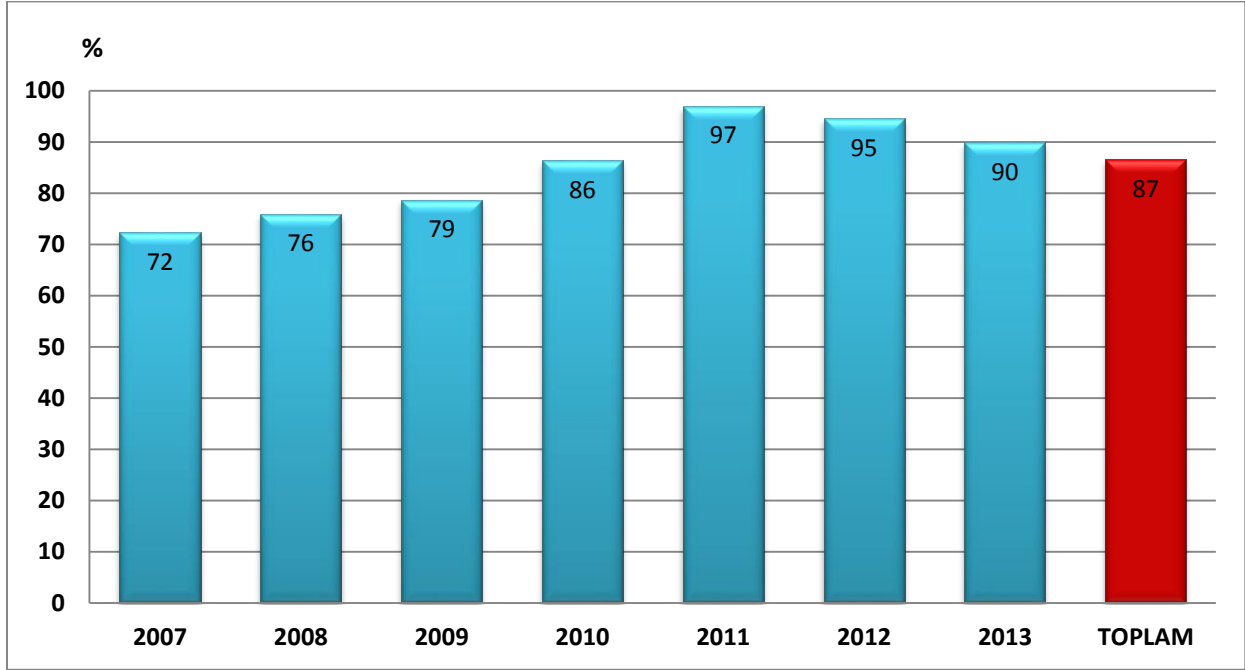
Bu katkının yıllara ve kaynaklara göre dağılımı Grafik 5’te verilmektedir. Ülkemizin katkısı artan oranda bir seyir izlerken, kullanılan IPA kaynağından da bu artışa paralel istikrarlı bir destek sağlanmıştır.

Grafik 5: Hayatboyu Öğrenme Programı IPA ve Ulusal Katkı Yıllara Göre Dağılımı

Performans Analizi

2007-2013 döneminde, ülkemizin ödemiş olduğu 552 milyon avro katkı karşılığında elde ettiği geri dönüş miktarı 477,8 milyon avro olarak gerçekleşmiştir. Buna göre, ülkemizin Programa ödediği toplam katkıyı %87 oranında geri kazanabildiği görülmektedir. Grafik 6'da ülkemizin sağlamış olduğu kazanımların yıllık bazda dağılımı görülmektedir.

Grafik 6: Hayatboyu Öğrenme Programı Yıl Bazında Geri Dönüş Oranları

Tablo 4: 2007-2013 Dönemi Hayatboyu Öğrenme Programı Yıl Bazında Uygulama Verileri

Yıllar	Proje Başvurusu	Desteklenen Proje Sayısı	Hibe Tutarı (Avro)
2007	7.395	1.705	41.927.301
2008	5.853	1.647	47.112.875
2009	6.041	1.731	51.923.607
2010	8.245	2.133	60.530.693
2011	10.054	2.226	71.803.896
2012	9.345	2.658	98.404.199
2013	8.727	2.628	106.144.640
Toplam	55.660	14.728	477.847.215

Tablo 5: 2007-2013 Dönemi Hayatboyu Öğrenme Programı Alt Program Bazında Uygulama Verileri

Alt Program	Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Hibe Tutarı (Avro)
Comenius	26.434	7.861	82.444.789
Leonardo da Vinci	18.876	2.948	137.563.478
Erasmus	1.134	1.012	238.255.995
Grundtvig	6.437	1.900	18.391.152
Transversal	2.779	1.007	1.191.799
Toplam	55.660	14.728	477.847.215

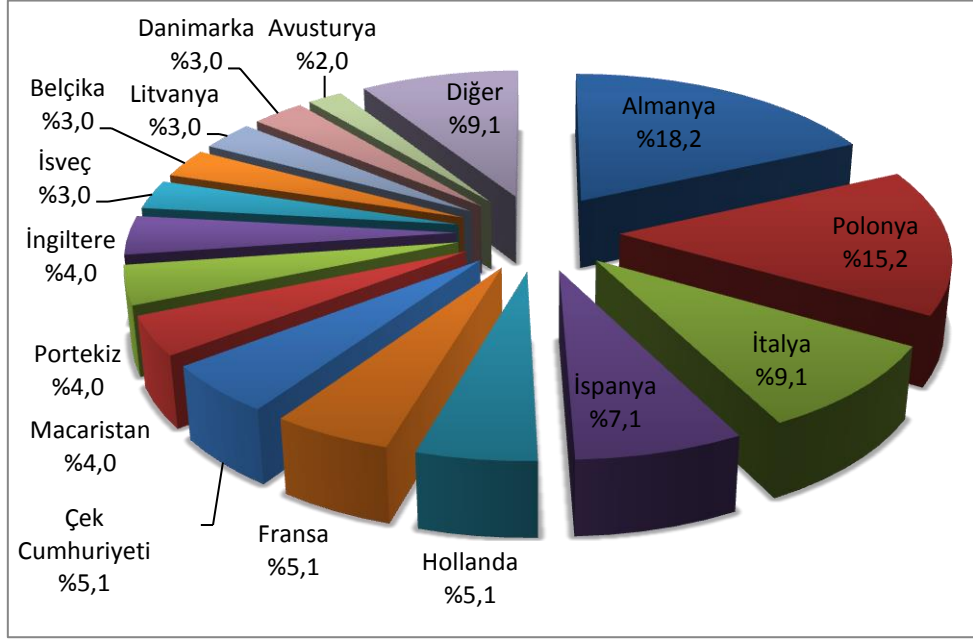
Ülkemiz, Hayatboyu Öğrenme Programında kullanılan bütçe büyüklüğü açısından, 2013 yılında, 33 katılımcı ülke arasında Almanya ve Fransa ile birlikte üst sıralarda yer almıştır. 2007-2013 döneminde 55.660 proje başvurusu alınmış ve bunlardan 14.728 adedi başarılı olarak kabul edilmiş ve desteklenmiştir. Bu projelere 470 milyon avronun üzerinde hibe kullanılmıştır. Tablo 4 ve Tablo 5'teki veriler Programa yoğun bir talep olduğunu göstermektedir. Alt programlardaki proje başvuru sayıları, kabul edilen proje sayılarının çok üstünde gerçekleşmiştir. Comenius Programı başvurularının yaklaşık %30'u, Leonardo da Vinci Programı başvurularının %16'sı, Grundtvig Programı başvurularının %30'u, Transversal Programı başvurularının %37'si kabul edilirken bu oran Erasmus Programı için %90'a yaklaşmıştır.

Erasmus Programındaki yüksek başarı oranı, hareketlilik faaliyetlerindeki temel kural gereği, ön değerlendirmeyi geçen tüm yükseköğretim kurumlarının başvurularının kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır. Erasmus Programına katılım için yükseköğretim kurumlarının öncelikle “Yükseköğretim için Erasmus Beyannamesi” sahibi olmaları gerekmekte olup bunun için başvurular Avrupa Komisyonuna yapılmıştır. Avrupa Komisyonu tarafından yapılan değerlendirmelerde Beyanname almaya hak kazanan tüm yükseköğretim kurumlarının hareketlilik faaliyetlerine katılımları ilave bir değerlendirmeye tabi tutulmaksızın kabul edilmiştir. Ön değerlendirmeyi geçen tüm başvurular için yalnızca bütçe değerlendirmesi yapılmakta olup, üniversitelere hibe tahsisı sağlanmıştır.

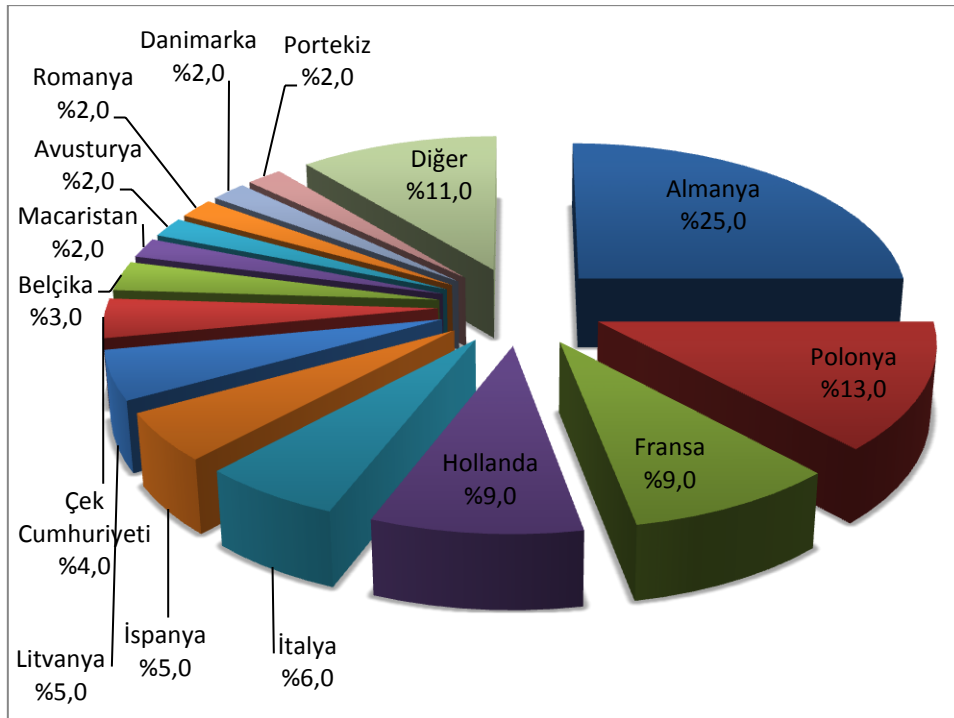
Ayrıca, Tablo 5 incelendiğinde, Erasmus Programındaki öğrenim hareketliliği kapsamında desteklenen kişi sayısı az olmakla birlikte en büyük hibe tahsisatının bu Programa yapıldığı görülmektedir. Öğrencilerin 4-6 ay kadar süreler zarfındaki öğrenim hareketliliğine dair tüm masraflar Erasmus Programı tarafından karşıladığından, proje başına tahsis edilen hibe miktarı kısa süreli öğrenim hareketliliği gerçekleştirilen diğer programlardan daha fazla olmaktadır. Erasmus Programı, yükseköğretimin uluslararasılaşmasına önemli katkı sağlamıştır. Program kapsamında ülkemizden AB ülkelerine eğitim almaya giden 3 öğrencimize karşılık ülkemize 1 öğrenci gelmiştir.

Türk öğrencilerin Erasmus Programı kapsamında yükseköğretim hareketliliği için gittikleri ülkelerin dağılımı Grafik 7’de, ülkemize gelen öğrencilerin hangi ülkelerden geldiği ise Grafik 8’de gösterilmektedir.

Grafik 7: Erasmus Kapsamında Ülkemizden Giden Öğrencilerin Gittikleri Ülke Dağılımı

Grafik 8: Erasmus Kapsamında Ülkemize Gelen Öğrencilerin Geldikleri Ülke Dağılımı

Erasmus Programı kapsamında, ülkemize en çok öğrenci gönderen ülkeler sırasıyla Almanya, Polonya, Fransa, Hollanda ve İtalya'dır. Ülkemizin en fazla öğrenci gönderdiği ülkeler ise sırasıyla Almanya, Polonya, İtalya, İspanya ve Hollanda'dır.

Türkiye'ye gelen öğrencilerin daha çok, İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerde İngilizce eğitim veren üniversiteleri tercih ettiği görülmektedir. Özellikle İstanbul bir marka şehir olarak Avrupalı öğrencilerin ilgisini çekmektedir. Bununla birlikte, Türk üniversitelerinin pek çoğunun Erasmus Beyannamesine sahip olmasına rağmen beklenen düzeyde öğrenci çekemedikleri anlaşılmaktadır.

Şekil 1'de illere göre proje sayılarındaki dağılımı gösteren haritadan da anlaşılabileceği üzere, Hayatboyu Öğrenme Programına Türkiye'nin her ilinden başvuru yapılmıştır. Programın iller bazında coğrafi dağılımına bakıldığında İstanbul ve Ankara'nın çok önde olduğu görülmektedir. Her ne kadar Türkiye Ulusal Ajansı tarafından bazı illerin proje başvurularını teşvik etmek amacıyla değerlendirme aşamasında ilave puan uygulaması yapılmışsa da, bu iller, 7 yıl boyunca programdan daha az faydalanmıştır.

Programın hedef kitlesi arasında dezavantajlı gruplar bulunmasına rağmen, bu vatandaşlarımızın yeterince Programdan yararlanamadığı düşünülmektedir.

Erasmus Programına üniversitelerimizin tamamına yakınının katılım sağladığı görülmektedir. Ancak, bazı üniversitelerin Avrupa'dan ortak üniversite bulmada sıkıntı yaşadığı bilinmektedir. Ayrıca her ne kadar öğrenim hareketliliğine katılım sağlayacak öğrencilerin dil yeterliliği üniversitelerin uyguladıkları sınavlarla ölçülüyor olsa da öğrencilerin gittikleri ülkede öğrenim faaliyetinde bulunmalarında dil yetersizliği kaynaklı sorunlar yaşadıkları görülmektedir.

Programa katılmak için başvuran bazı kamu görevlilerinin idarecilerinden yeterli desteği alamaması nedeniyle Programa katılım sağlayamadığı durumlar yaşanmıştır.

Merkezi projelere ilişkin yeterli veri bulunmamaktadır. Ancak merkezi projelere ülkemizden yapılan başvuru sayılarının az olduğu tahmin edilmektedir. Bunun başlıca nedeninin de ilgili teklif çağrılarında yeterince bilgilendirme yapılmamış olmasıdır.

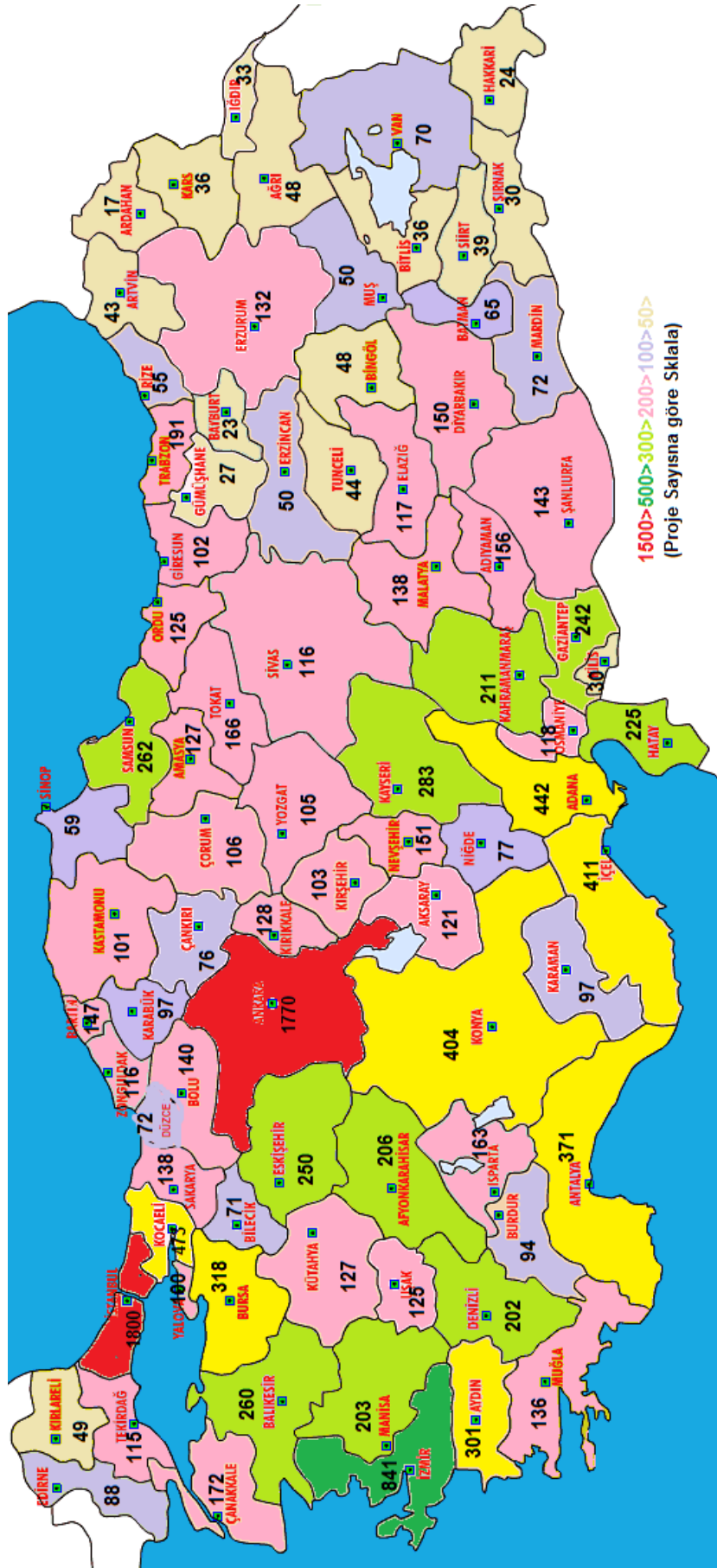
Vatandaşlarımızın yurtdışına çıkışlarında vize problemleri ile karşılaşılabilirdiği durumlar da mevcuttur.

Yeni dönemde katılım sağlanan AB Programı (Erasmus+)

AB eğitim programlarına katılım ile bugüne kadar elde edinilen kazanımlar ve katılımcı ülkelerden alınan geri bildirimler çerçevesinde 2014-2020 dönemi için Avrupa Komisyonu tarafından Erasmus+ Programı oluşturulmuştur (Bakınız Bölüm III). Söz konusu Programa yeni dönemde katılım sağlanması kararı alınmış ve ülkemizin Erasmus+ Programına Katılım Antlaşması 19 Mayıs 2014 tarihinde imzalanmıştır.

Önceki programlara benzer şekilde Erasmus+; eğitim alanında okul eğitimi, mesleki eğitim, yetişkin eğitimi ve yükseköğretim sektörlerini desteklemeye devam etmekte, ilave olarak gençlik ve spor alanlarını da desteklemektedir. Hareketlilik ve ortaklık fırsatları yeni dönemde önemli ölçüde güçlendirilmekte ve özellikle yükseköğretim/mesleki eğitim öğrencileri, öğretmenler, eğitimciler ve gençlik çalışanları için hibe imkânları arttırılmaktadır.

Şekil 1: Hayatboyu Öğrenme Programı Kapsamında İl Bazında Desteklenen Proje Sayıları

Kaynak: TÜRKİYE ULUSAL AJANSI

Erasmus+ Programı Hayatboyu Öğrenme Programındaki hedeflere ilaveten daha fazla istihdam, yenilikçilik ve uluslararasılaşmaya odaklanan aşağıdaki hedefleri içermektedir:

- Anahtar beceriler ve yeterliliklerin geliştirilmesi; işgücü piyasasına ve toplumsal uyuma yönelik eğitim ve iş dünyası arasında işbirliği ve hareketlilik fırsatlarının desteklenmesi,
- Ulusötesi işbirliklerinin desteklenmesiyle eğitim kurumlarında kalitenin iyileştirilmesi; uluslararasılaşma, yenilikçilik ve mükemmeliyetçilik anlayışlarının desteklenmesi,
- Avrupa Hayatboyu Öğrenme Alanının hayata geçirilmesi; eğitim öğretim sistemlerinin modernleşmesinin desteklenmesine yönelik Avrupa şeffaflık ve tanınma araçlarının daha iyi kullanımı ve iyi örneklerin yaygınlaştırılması,
- Yabancı dillerin eğitim ve öğretiminin iyileştirilmesi; AB'nin dil çeşitliliği ve kültürlerarası öğrenme hedeflerinin desteklenmesi,
- Avrupa entegrasyonu alanında çalışma ve araştırmaların mükemmeliyetinin teşvik edilmesi.

Erasmus+ Programının üç ana eylemi altında desteklenen eğitim faaliyetleri aşağıda sıralanmaktadır:

- Ana Eylem 1: Öğrenciler, öğretmenler ve eğitim sektöründeki ilgili paydaşların öğrenim hareketliliği aracılığıyla bu kitlenin profesyonel gelişimi, ortak yüksek lisans programlarının oluşturulması ve yükseköğretim öğrencilerinin eğitim ücretlerinin kredi garanti mekanizması üzerinden karşılamasına destek sağlanması,
- Ana Eylem 2: Eğitim paydaşları arasında kurumsal işbirlikleri aracılığıyla yenilikçi uygulamaların geliştirilmesi ve iyi uygulamaların değişimi (Stratejik Ortaklıklar); işgücü piyasasının yeni beceri taleplerine cevap verebilirliğin artırılması (Sektörel Beceri Ortaklıkları); yükseköğretim, iş dünyası ve sosyo-ekonomik çevrelerde yenilikçiliğin teşvik edilmesi (Bilgi Ortaklıkları),
- Ana Eylem 3: Politika yapıcı, araştırmacı kurum ve kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, ulusal ve uluslararası ağlar ve eğitim sektörünün ilgili paydaşları arasında bilimsel temellere dayalı, yenilikçi politikaların oluşturulması amacıyla işbirliği ve diyalogun geliştirilmesi, bilginin ve iyi uygulamaların paylaşılması.

Değerlendirme ve Öneriler

Hayatboyu Öğrenme Programı, diğer AB Programlarına göre geri dönüş oranlarının yüksekliği ve ülkemiz beşeri sermayesinin gelişimine olan katkısı göz önüne alındığında, başarılı olduğumuz programlar arasındadır.

Bu Programa ayrılan idari kapasite Programın başarıyla yürütülmesinde yeterli olmuştur. Programa vatandaşlarımızın gösterdiği yoğun ilgi, başvuruların rekabetçi bir ortamda yapılmasını sağlamıştır.

Türkiye Ulusal Ajansı tarafından 2007, 2008 ve 2009 yıllarında yapılan etki analizi çalışmaları, hareketlilik programlarının; bireylerin mesleklerinde ilerlemesine, kariyer beklentilerini farklılaştırmasına, istihdam edilebilirliklerini ve yabancı dil becerilerini artırmalarına da yardımcı olduğunu ortaya koymuştur. Program, bu vesileyle, ülkemizin

beşeri sermayesine katkı sağlamış ve kurumsal işbirliği odaklı proje türleri vasıtasıyla kurumlarımızın da kurumsal kapasitenin artması yönünde etkide bulunmuştur.

Programa katılan vatandaşlarımız, farklı ülkeler, kültürler ve uygulamalar görme şansını elde etmiştir. Program, ülkemize yönelik önyargıların kırılmasına ve ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadeleye katkı sağlamıştır.

Programa olan talebin, 15-30 yaş arasındaki nüfusun yaklaşık 20 milyon olduğu ülkemizde öğrenme hareketliliği faaliyetlerine yönelik ihtiyacı gözler önüne serdiği düşünülmektedir. Erasmus Programının yarattığı katma değer ve oluşturduğu popülerlik, Programın örnek alınarak ulusal ölçekte Farabi ve Mevlana Programları gibi benzer destek mekanizmalarının oluşturulmasına vesile olmuştur.

Programın temel hedeflerinden biri olan dezavantajlı kesimlere ulaşılması, gerek Avrupa Komisyonunun gerekse Türkiye Ulusal Ajansının önem verdiği bir husustur. Bu sebeple teklif çağrılarında, dezavantajlı kesimlere ve programdan daha önce faydalanmamış kişi ve kurumlara pozitif ayrımcılık içeren tedbirler alınmıştır.

Uygulanacak projelerin ülke genelinde dengeli dağılımını sağlamak amacıyla, bilgilendirme toplantıları ve proje fuarları gibi etkinlikler düzenlenmiştir. Proje yapmamış illerde tanıtım etkinlikleri yoğunlaştırılmış ve bu illerden gelen başvurulara ek puan uygulaması getirilmiştir.

Ülkemizde programlardan yararlanma oranları yüksek olsa da Programın karşılıklı öğrenme ve işbirliği gerektiren yapısı dikkate alındığında yabancı dil konusundaki eksiklik, vatandaşlarımızın Programdan yararlanmasının önündeki en önemli engel olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda ülkemizdeki, yabancı dil eğitiminin gözden geçirilmesi ve bu çerçevede dil eğitiminin etkinleştirilmesine, özellikle üniversite öğrencilerinin yabancı dil becerilerinin geliştirilmesine yönelik tedbirlerin alınması faydalı olacaktır.

Hâlihazırda Erasmus Beyannamesine sahip bazı üniversitelerimiz yurtdışına öğrenci göndermiş ancak hiç yabancı öğrenci alamamıştır. Bunun sebepleri arasında ülkemizde yükseköğretimde tam anlamıyla bir uluslararasılaşma politikasının olmaması, üniversitelerin yurtdışından öğrenci getirmek ile ilgili belirgin hedeflerinin olmaması, yabancı dilde eğitim veren yeterince üniversite bulunmaması ve bu üniversitelerin yurtdışında yeterince tanınmaması sayılabilir. Program kapsamındaki tüm üniversitelerimizin yabancı öğrenci almalarını sağlamaya yönelik ulusal düzeyde ve üniversite bazında gerekli çalışmaların yapılması faydalı olacaktır.

Başvuru sürecinin diğer AB Programları veya diğer hibe imkânlarına kıyasla daha basit olduğu bilinmekle birlikte, yeterli proje yönetim kapasitesine sahip olmayan kimselerin Programa başvurularda zorlandığı görülmektedir. Bu nedenle başvuru formunun daha da sadeleştirilebileceği düşünülmektedir.

Hayatboyu Öğrenme Programına yönelik bazı etki analizi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ancak bu çalışmaların Programın yarattığı etkiyi tam olarak ortaya koyacak kadar kapsamlı olmadığı bilinmektedir. Programın vatandaşlarımızın işgücü piyasasına uyumuna sağladığı katkı, kültürel kazanımlar ve özellikle beşeri sermayede yarattığı etkinin ölçülmesi Programdan sağlanan asıl faydayı ortaya koyacaktır.

Yeni dönemde, Erasmus+ Programında sağlanan destek tüzel kişileri hedeflemektedir. Bu durumun Programdan bireysel olarak yararlanmak isteyenler için engel teşkil edeceği düşünülmektedir.

Erasmus+ Programında, başvurular, Brüksel'den yönetilen tek bir veri tabanı üzerinden yapılmaktadır. Başvuruların çevrimiçi olarak elektronik form aracılığıyla yapılmaya başlanması, başvuru sürecini nispeten zorlaştırmaktadır. Bu formun kullanılmasını kolaylaştırmak amacıyla, Türkiye Ulusal Ajansının bilişim teknolojilerinden faydalanarak kullanımı kolay ve daha anlaşılır araçlar geliştirmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Başvuru sürecindeki zorlukların proje yapmak isteyen bazı kuruluşları, danışman firmalardan destek almaya yönelttiği bilinmektedir. Danışman firmaların bir kısmının başarılı projeler hazırladığı ve sektörün gelişimine katkı sunduğu bilinmekle beraber, bazılarının, niteliği düşük ve benzer projeler hazırladıkları görülmektedir.

Bu doğrultuda, özellikle okullarda proje döngüsü yönetimi eğitiminin Erasmus+ Programı özelinde verilmesini sağlamak ve Milli Eğitim Bakanlığının ilgili birimlerinin daha kapsamlı ve büyük bütçeli olan Brüksel merkezli KA2 (Yenilik ve İyi Uygulamaların Değişimi için İşbirliği) ve KA3 (Politika Reformlarına Destek) faaliyetlerinde yer almasını sağlamak amacıyla Ulusal Ajans ile Milli Eğitim Bakanlığının daha yakın çalışmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda Avrupa Birliği Bakanlığınca bir çalışma başlatılmıştır.

Merkezi projelerden yararlanma oranının artırılması amacıyla, Türkiye Ulusal Ajansı tarafından, merkezi teklif çağrılarına ilişkin daha fazla bilgilendirme yapılmasının ve teşvik tedbirleri alınmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Faydalanıcıların vize başvuru süreçleriyle ilgili zamanında bilgilendirmesi ve bu yönde tedbirler alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

Dezavantajlı kesimlerin Programdan daha fazla yararlanmalarını sağlayacak bazı özel tedbirlerin geliştirilmesi uygun olacaktır.

Türkiye Ulusal Ajansı tarafından, bağımsız değerlendirme kriterlerine ilişkin daha kapsamlı bir düzenleme getirilmesi uygun olacaktır. Ayrıca, bağımsız değerlendiricilerin teorik bilgisinin güçlendirilmesi amacıyla, yıllık çalışma planı, Avrupa Komisyonunun ilgili tebliğleri ve diğer yayınlar doğrultusunda bilgilendirilmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir.

II.2. GENÇLİK PROGRAMI (Youth in Action Programme)

15 Kasım 2006 tarihli 2006/1719/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Kararıyla gençlerin yaygın eğitim faaliyetlerini yasal çerçevede desteklemeyi amaçlayan Gençlik Programı (Youth in Action) 2007 yılında yürürlüğe girmiştir. Avrupa Komisyonunun gençler için hareketlilik programı olan Gençlik Programı, daha önceki programlar olan “Avrupa için Gençlik” (1989-1999), Avrupa Gönüllü Hizmeti ve Gençlik Programı (2000-2006) tecrübeleri üzerine inşa edilmiştir.

Gençlik politikaları AB’nin ortak politika alanları arasında yer almamakta olup, ulusal düzeyde üye devletler tarafından belirlenmektedir. Ancak Lizbon Stratejisi ile birlikte küresel düzeyde rekabet gücünü artırma ve beşeri sermayesini güçlendirme arzusunun ortaya koyan AB için gençlik politikasının gelişimine destek olmak öncelikli alanlardan biri haline gelmiştir.

Bu doğrultuda, 2001 yılında “Gençlik için Beyaz Belge”, 2009 yılında da “Gençlik alanında Avrupa İşbirliği için Yenilenmiş Çerçeve” yayımlanmıştır. Yine 2009 yılında AB Gençlik Stratejisi (2010-2018) yürürlüğe konmuştur. Lizbon Stratejisinin ardılı olan Avrupa 2020 Stratejisinin de 7 öncü girişimi olan “Hareketli Gençlik (Youth on the Move)” ile gençlerin öğrenim hareketliliğinin desteklenmesi amaçlanmaktadır. AB’nin İşleyişine Dair Antlaşmanın 165. maddesinde gençlik değişimlerinin desteklenmesi ve gençlerin demokratik yaşama katılımlarının teşvik edilmesi yönünde hükümler yer almaktadır.

Gençlik Programı, 2007-2013 dönemi süresince AB sınırları içinde ve Program katılımcısı ülkeler arasında hareketliliği, yaygın eğitimi, kültürlerarası diyalogu desteklemiş; sosyal, eğitimsel ve kültürel geçmişlerine bakmaksızın bütün gençlerin istihdam edilebilirliklerinin artırılmasını teşvik etmiştir.

Gençlik Programı bünyesinde yürütülen faaliyetler iki farklı yolla desteklenmektedir. Ülke merkezli projeler ulusal ajanslar tarafından, merkezi projeler ise Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğüne bağlı olarak çalışan merkezi Brüksel’de bulunan Eğitim, Görsel-İşitsel ve Kültür Yürütme Ajansı (EACEA) tarafından yürütülmektedir.

Ülke merkezli projeler için başvuru ve yürütme merci ulusal ajanslar olup, ülkemizde bu görevi AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı) üstlenmiştir. EACEA tarafından merkezi projelere ilişkin veri henüz derlenmediğinden bu raporda bir değerlendirme yapılamamaktadır. Rapor sadece Gençlik Programının Türkiye Ulusal Ajansı tarafından yürütülen faaliyetlerini konu edinmektedir.

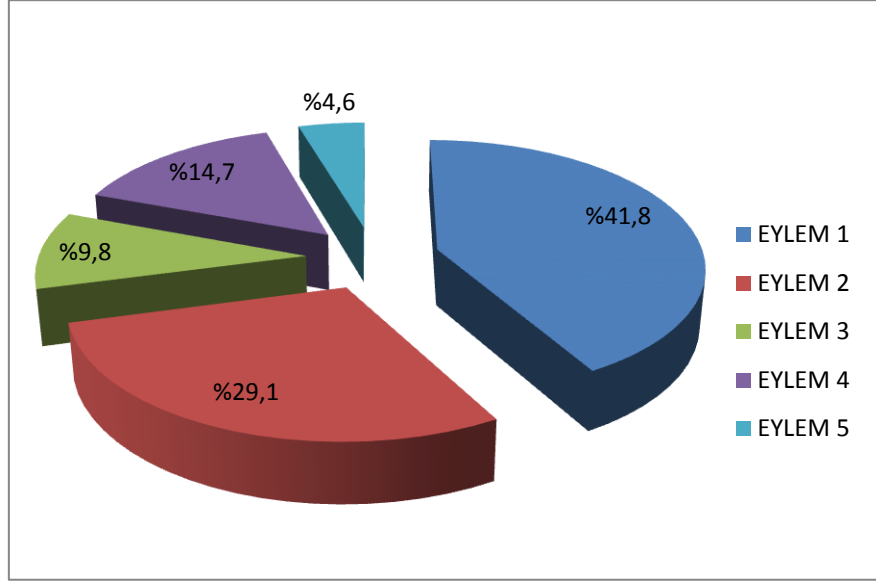
Gençlik Programının amacı, gençlerin genel olarak aktif vatandaşlıklarını, özel olarak da Avrupa vatandaşlıklarını teşvik etmek, özellikle AB’de sosyal uyumu güçlendirmektir. Bu doğrultuda Program, gençler arasında dayanışmayı geliştirmek suretiyle hoşgörüyü teşvik etmiş, farklı ülkelerdeki gençler arasında karşılıklı anlayışı güçlendirmiş, gençlik faaliyetlerine yönelik destek sistemlerinin kalitesinin ve gençlik alanındaki sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerinin geliştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Gençlik Programının hedef kitlesi gençler ve gençlik çalışanlarıdır. “Gençlik Değişimleri” ve “Gençlik Demokrasi Projeleri” için 13-30 olan hedef yaş aralığı, “Gençlik Girişimleri”, “AB Komşu Ülkeleriyle İşbirliği” ve “Gençler ve Gençlik Politikalarından Sorumlu Olanlar için Toplantılar” eylemlerinde 15-30, “Avrupa Gönüllü Hizmeti” için 18-30 olmuştur. Katılımcılar için yaş sınırlaması olmasına karşılık, grup liderleri için genellikle yaş sınırlaması uygulanmamıştır.

Gençlik Programı ile en az dört kişilik grup oluşturan gençler, Program katılımcısı ülkelerde kültürel, sosyal, eğitsel vb. etkinliklere katılmıştır. Gençler ve gençlik çalışanları, Programdan mali destek sağlamak amacıyla binlerce uluslararası ve yerel proje üretmiştir. Ulusal ajanslar bu projeler arasından başarılı olanlara Komisyon tarafından belirlenen bütçe limitleri dâhilinde tahsisat yapmıştır.

Gençlik Programının toplam bütçesi 885 milyon avro olarak öngörülmüştür. Programın eylem türlerine göre bütçe dağılımı Grafik 9'da verilmektedir.

Grafik 9: Gençlik Programı Eylem Türlerine Göre Bütçe Dağılımı

Kaynak: Avrupa Komisyonu

Gençlik Programı 5 ana eylemden oluşmuştur. Bu raporda ülke merkezli alt eylemler ele alınmakta olup, EACEA tarafından yürütülen diğer eylemler bu Rapor kapsamına alınmamıştır.

EYLEM 1: AVRUPA İÇİN GENÇLİK

Eylem 1.1 Gençlik Değişimleri, iki ya da daha fazla Program ülkesinden gelen gençlerin bir araya gelerek karşılıklı ilgi duyulan konular etrafında fikir alışverişi yapmalarını sağlamış ve birbirlerinin kültürlerini tanıma fırsatı sunmuştur. Eğitim, dil vb. önkoşullar taşınamaması ve kısa süreli olması nedeniyle, imkanları kısıtlı gençler dahil her gencin katılımını mümkün kılan gençlik değişimleri, sağladığı öğrenme hareketliliği fırsatı nedeniyle, Gençlik Programı'nın en popüler faaliyeti olmuştur.

Eylem 1.2 Gençlik Girişimleri, gençlerin kendi başlarına karar vermek, girişimcilik ve yaratıcılıklarını geliştirmek için kendi düzenledikleri ulusal ve uluslararası faaliyetlere doğrudan ve aktif katıldığı projeleri içermiştir. Bu eylem, gençlerin günlük hayatlarında üretken ve yaratıcı olmalarını ve ilgi alanları doğrultusunda yaşadıkları çevrenin ihtiyaçları ile birlikte temel dünya meseleleri hakkında seslerini duyurmalarını amaçlamıştır. Gençler yaşamın değişik alanlarını etkileyen kendi projelerini gerçekleştirerek girişimcilik yoluyla fikirlerini deneyimleme imkânına kavuşmuştur.

Eylem 1.3 Gençlik Demokrasi Projeleri, gençlerin yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde demokratik yaşama katılımını desteklemeyi amaçlamıştır. Gençlerin demokrasi mekanizmalarına katılımlarını ve aktif vatandaşlık konularında duyarlılığını yükseltmeyi amaçlayan eylem, toplumda katılımcı bireyler olarak yer almak isteyen gençler tarafından uygulanacak projelere mali ve teknik destek sağlamıştır.

EYLEM 2: AVRUPA GÖNÜLLÜ HİZMETİ

Eylem 2 Avrupa Gönüllü Hizmeti (AGH), bir gencin ikamet ettiği ülkeden başka bir ülkede sosyal içerikli bir projede gönüllü hizmette bulunarak, gençlerin aktif vatandaşlığını güçlendirmeyi, aralarındaki dayanışma ve karşılıklı anlayışı pekiştirmeyi amaçlamıştır. Gençler arasındaki dayanışmayı teşvik eden bu eylem gerçek anlamda bir “öğrenme hizmeti”dir. AGH’ye katılan gönüllü gençler, yeni beceriler kazanmakta, yabancı dil bilgisini geliştirmekte ve başka bir kültürü keşfederken bulunduğu ülkenin yerel toplumuna katkıda bulunmaktadır. AGH projeleri, kültür, gençlik, spor, sosyal hizmet, kültürel miras, sanat, sivil savunma, çevre, kalkınmada işbirliği gibi bir dizi temayı içermiş olup, gönüllü gençlere önemli bir yaygın öğrenme deneyimi sağlamıştır.

Örnek AGH Projesi

Viktor, 2006 yılında Macaristan’dan Antalya’da Doğa Sporlarıyla ilgili bir STK’da AGH gönüllüsü olmak için gelir; 9 ay süresince derneğin faaliyetlerine destek olur ve kısa sürede iyi derecede Türkçe öğrenir. 2007 yılında Gençlik Programından aldığı küçük bir destekle AGH’nin Türkiye’de yaygınlaşması, daha fazla gönüllünün Türkiye’ye gelmesi veya Türkiye’den başta dezavantajlı gençler olmak üzere daha fazla gencin AGH gönüllüsü olarak Avrupa ülkelerine gidebilmeleri için bir dernek kurar. Viktor, bu vesileyle ülkemizde dernek kuran ilk yabancılardandır. Bir süre sonra Macaristan’a dönüp eğitimini tamamlayan Viktor, Macaristan Dışişleri Bakanlığı tarafından Macaristan Ankara Büyükelçiliğinde görevlendirilir.

Örnek AGH Projesi

AGH ile 12 ay süresince Çek Cumhuriyeti’nde gönüllülük yapan Oğuzhan, basketbol, futbol, hentbol, tenis ve futbol branşlarında 6-18 yaş arası çocuk ve gençlerle birlikte çalışmıştır.

EYLEM 3: DÜNYADA GENÇLİK

Eylem 3.1 AB Komşu Ülkeleriyle İşbirliği, gençlerin Program katılımcısı olmayan AB komşuluk politikası kapsamındaki ülkelerdeki akranlarıyla birlikte proje geliştirmeleri ve işbirliği yapmalarına imkan sağlamıştır.

EYLEM 4: GENÇLİK DESTEK SİSTEMLERİ

Eylem 4.3 Gençlik Çalışanları ve Gençlik Kuruluşları için Eğitim ve Ağ Kurma, gençlik çalışmalarında ve kuruluşlarında aktif kişilerin eğitimini amaçlamıştır. Bu çerçevede, işbaşında eğitim, fizibilite ziyareti, değerlendirme toplantısı, çalışma ziyareti, ortaklık oluşturma faaliyeti, seminer, eğitim ve ağ kurma faaliyetlerinden birinin ya da birkaçının gerçekleştirilmesine imkan sağlayarak gençlik kuruluşlarının kapasitelerinin gelişmesine destek olmuştur.

Örnek: Avrupalı Genç Kadınlar Politika Yolunda Eğitim Kursu

İstanbul Kadın Araştırmaları Merkezinin başvuru sahibi olduğu projede Türkiye, İtalya, Bulgaristan, Yunanistan, Malta'dan ileride kendi ülkelerinde politikaya atılmak isteyen genç kadınlar için 2008 yılında 5 gün süreli bir eğitim programı düzenlenmiştir. Eğitim programı yaygın eğitim metotları çerçevesinde katılımcı odaklı uygulanmış olup, Türk siyasetinden önemli isimler, kadın siyasetçilerle yapılan bilgi paylaşımı toplantıları, TBMM ziyareti, Film gösterimi, "Haydi Kadınlar Siyasete!" ulusal kampanya tanıtımı ve Medya temsilcisi ile görüşmeler ile zenginleştirilmiştir.

EYLEM 5: GENÇLİK ALANINDA AVRUPA İŞBİRLİĞİ DESTEĞİ

Eylem 5.1 Gençler ve Gençlik Politikalarından Sorumlu Olanlar için Toplantılar, gençlerin aktif vatandaşlıklarını ve özel olarak Avrupa ortak vatandaşlık bilincini teşvik etmeyi, AB'de sosyal uyumu güçlendirmeyi ve gençler arasındaki hoşgörüyü geliştirmeyi hedefleyen bu eylem altında, gençlik çalışanları ve gençlik politikalarından sorumlu kişiler arasında işbirliği ve seminerler desteklenmiştir.

Programa Katılım

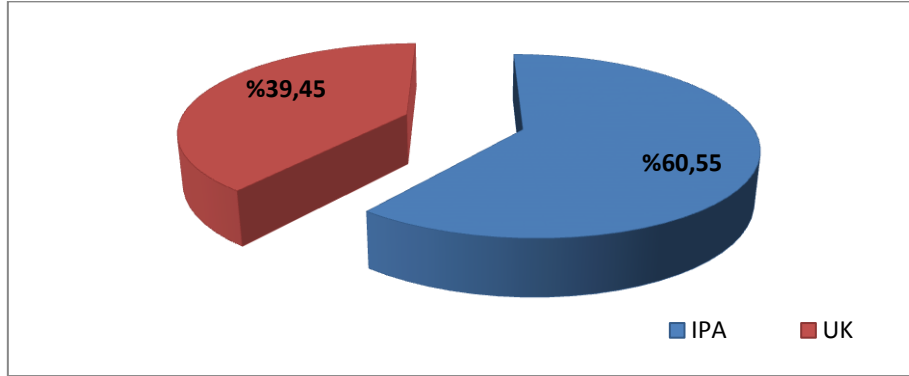
Ülkemiz, on yılı aşkın bir süredir AB eğitim ve gençlik programlarına katılmakta ve Türkiye'den ve diğer program ülkelerinden binlerce genç bu fırsatlardan faydalanmaktadır. 1995 Barselona sürecini takiben başlayan Avrupa-Akdeniz Gençlik Programından başlayarak, ülkemiz gençliği Avrupalı gençlerle ortaklaşa projeler üreterek hareketlilik faaliyetlerine katılmaktadır. Ortak bir Avrupa'nın inşası için çevreden insan haklarına, toplumsal cinsiyetten aktif vatandaşlığa birçok farklı konuda birlikte çalışmaktadır. Ülkemiz, gençlik programları kapsamında gönderdiği ve ev sahipliği yaptığı gençler ve finanse ettiği projeler sayısı itibarıyla en başarılı ve aktif ülkelerden biri haline gelmiştir.

Ülkemiz, AB'ye katılım müzakereleri çerçevesinde 26 No'lu Eğitim ve Kültür Faslı kapsamındaki eğitim, öğretim ve gençlik programlarına etkin katılım hedefi doğrultusunda aday ülke statüsüyle Gençlik Programına 3 Temmuz 2007'de yürürlüğe giren Mutabakat Zaptı ile katılım sağlamıştır.

Programın ülke merkezli eylemleri, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı) tarafından yürütülmüştür. Türkiye Ulusal Ajansı, Programın uygulanma süresi boyunca, tanıtım, bilgilendirme ve yaygınlaştırma faaliyetleri gerçekleştirmiştir.

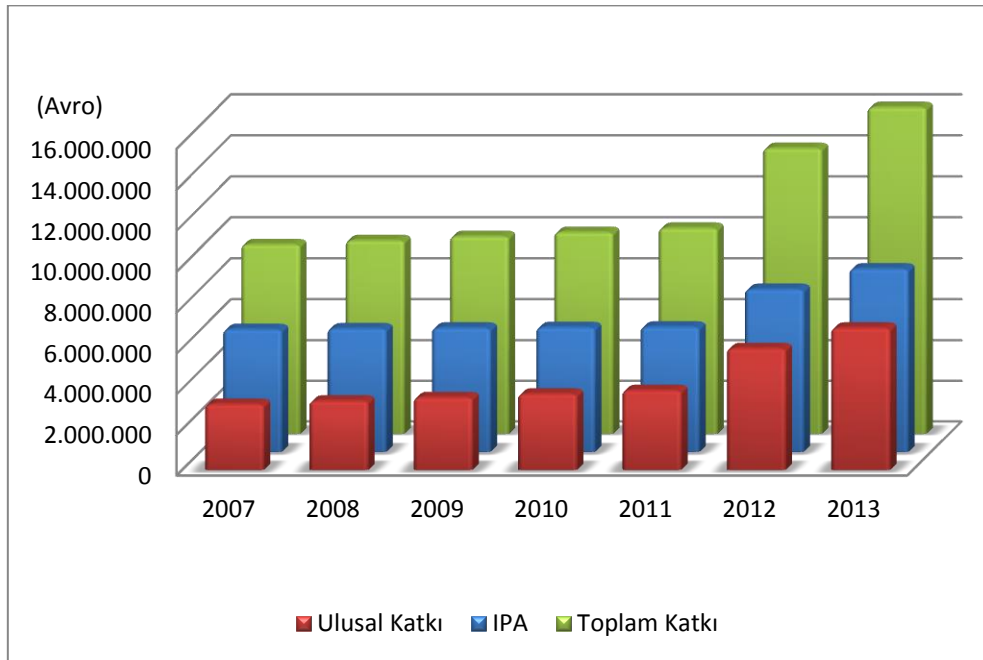
2007-2013 döneminde Programın AB genelinde uygulanan toplam bütçesi 885 milyon avro iken, ülkemiz Programa katkı payı olarak toplam 78,5 milyon avro ödemiştir. Bu tutarın 47,5 milyon avrosu IPA kaynaklarından karşılanırken, ulusal bütçemizden karşılanan miktar ise 31 milyon avro olarak gerçekleşmiştir. Diğer bir ifadeyle Programa katkımızın %60'ı IPA fonlarından sağlanırken, %40'ı ulusal bütçeden ödenmiştir (Grafik 10).

Grafik 10: Gençlik Programı IPA/Ulusal Katkı Oransal Dağılımı

Gençlik Programına yıllar bazında yapılan katkı miktarına ve ödemenin yapıldığı kaynaklara ilişkin veriler Grafik 11’de yer almaktadır. Ülkemizin katkısı artan oranda bir seyir izlerken, kullanılan IPA kaynağından da istikrarlı bir destek sağlandığı görülmektedir. Programa her yıl ortalama 10 milyon avro aktarılırken bu miktarın 2012 ve 2013 yıllarında önemli bir artış kaydederek 16 milyon avroya kadar yükseldiği görülmektedir.

Grafik 11: Gençlik Programında IPA ve Ulusal Katkı Dağılımı

Performans Analizi

Ülkemiz Gençlik Programında bütçe kullanımı bakımından Almanya, İngiltere ve Fransa ile ilk sıralarda yer almıştır. Gençlik Programına toplam 13.014 başvuru yapılmış, 3.408'i başarılı bulunmuş ve bu projelerle yaklaşık 53,4 milyon avro tutarında hibe kullandırılmıştır (Tablo 6).

Tablo 6: 2007-2013 Dönemi Gençlik Programı Yıl Bazında Uygulama Verileri

Yıllar	Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı	Gerçekleşen Hibe (Avro)
2007	1.108	364	5.164.319
2008	1.347	408	6.102.064
2009	1.727	293	4.691.644
2010	2.158	291	2.989.196
2011	2.151	528	8.405.269
2012	1.817	761	12.630.182
2013	2.706	763	13.437.857
Toplam	13.014	3.408	53.420.531

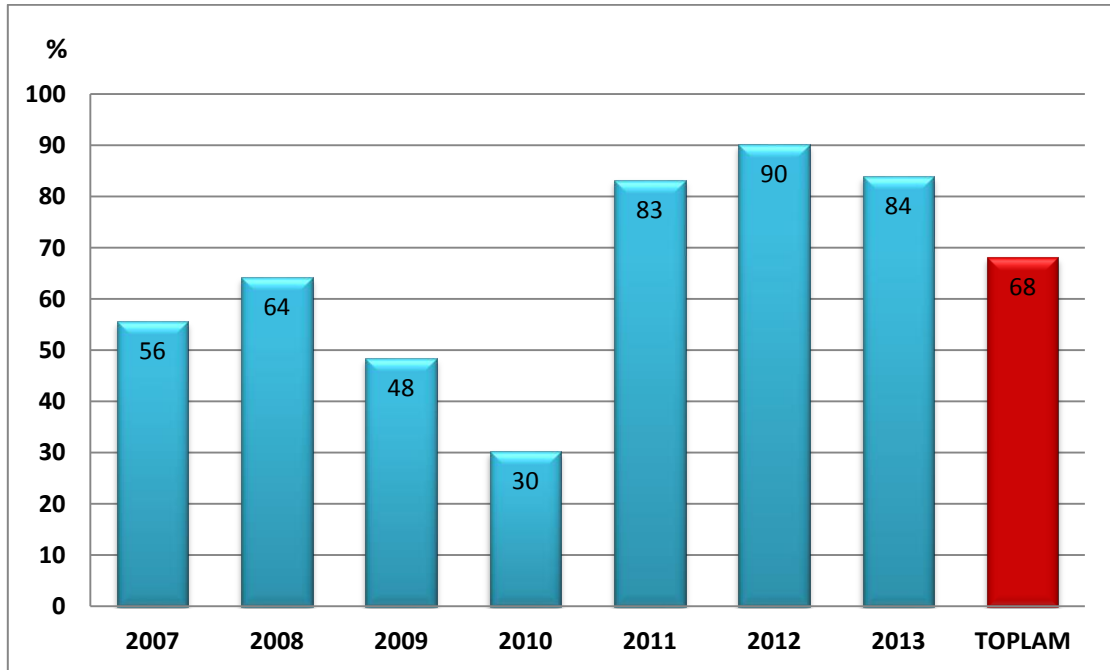
Başvuran her 100 projeden 28'ine hibe tahsis edilen Programa olan yoğun ilgi beraberinde rekabeti getirirken kaliteli projelerin seçilmesine vesile olmuştur. Türkiye'de gerçekleştirilen projelere 45 binin üzerinde yabancı genç katılım sağlarken, Türkiye Ulusal Ajansı tarafından desteklenen ve yurtdışında gerçekleştirilen projelere de 4 binin üzerinde Türk genci katılmıştır (Tablo 7)

Ayrıca, 2007-2013 yılları arasındaki Eğitim ve İşbirliği Planı (Training Cooperation Plan-TCP) başvuruları kapsamında, Türkiye'de gerçekleşen projelerde ülkemizden 4.128, Avrupa'dan 1.124 katılımcı; yurtdışında gerçekleşen projelerde ise ülkemizden 1.195 katılımcı yer almıştır.

Yıllar bazında geri dönüş oranlarında farklılıklar yaşanmış olsa da, toplamda %68 oranında geri dönüş sağlandığı görülmüştür (Grafik 12). Diğer yandan Gençlik Programı kapsamında gerçekleştirilen merkezi projelerden ülkemizin sağladığı faydanın da dahil edilmesiyle bu değerler daha yüksek olabileceği bilinmekle birlikte, merkezi projelere ülkemizden yapılan başvuru sayıları ve hibe tutarlarına ilişkin kesin veri bulunmamaktadır. Bu verilerin elde edilmesine yönelik olarak AB Bakanlığı tarafından Avrupa Komisyonu nezdinde girişimler sürdürülmektedir.

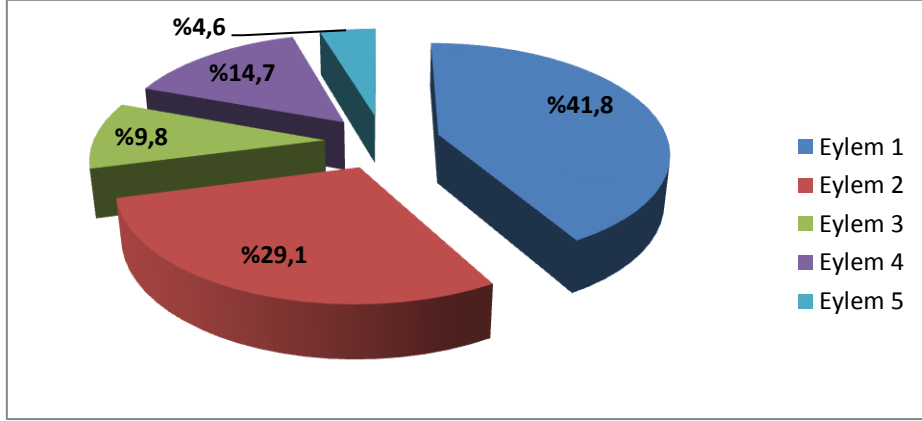
Tablo 7: Gençlik Programı Yıllar Bazında Katılımcı Sayıları

Yıllar	<u>Türkiye'de gerçekleşen projeler</u>		<u>Yurtdışında gerçekleşen projeler</u>		Toplam
	Türk katılımcı sayısı	Yabancı katılımcı sayısı	Türk katılımcı sayısı	Yabancı katılımcı sayısı	
2007	2.564	3.574	279	89	6.506
2008	2.723	9.981	1.183	232	14.119
2009	2.883	4.926	557	131	8.497
2010	3.361	4.653	522	107	8.643
2011	4.467	6.375	591	53	11.486
2012	6.724	9.612	689	96	17.121
2013	5.093	6.724	519	99	12.435
Toplam	27.815	45.845	4.340	807	78.807

Grafik 12: Gençlik Programı Geri Dönüş Oranları

Programın alt eylemleri arasında yer alan, gençlik değişimleri, gençlik girişimleri ve gençlik demokrasi projelerini kapsayan Avrupa için Gençlik Eyleminin (Eylem 1) en çok ilgi gören ve en fazla başvuru alınan alt eylem olduğu söylenebilir. Buna göre, Eylem 1 bütçesi imkanları dahilinde alınan 9.000’den fazla başvurudan yaklaşık 2.200’ü desteklenmiştir. 21 milyon avronun üzerinde hibe tahsisatı ile Eylem 1’nin Gençlik Programı bütçesi içindeki payı %41,8 olmuştur. Programın eylemler bazındaki bütçe dağılımı Grafik 13’te verilmektedir.

Grafik 13: 2007-2013 Dönemi Gençlik Programı Eylem Bazında Bütçe Tahsisatı

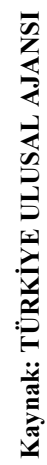

Avrupa Gönüllü Hizmeti (AGH) Eylemi (Eylem 2), katılımcıların masraflarının 2 ilâ 12 aylık süre boyunca karşılanması sebebiyle en yüksek hibe tahsisi yapılan ikinci eylem olmuştur. 2007-2013 döneminde ülkemizden 940 genç, Avrupa’da STK’larda gönüllük hizmeti yaparken, 746 Avrupalı genç ülkemizdeki STK’larda gönüllülük hizmeti yapmıştır.

Gençlik Programı genelinde proje kabul oranı yaklaşık %30 iken, AGH kapsamındaki teklif çağrılarına başvuran projelerin yaklaşık %80’i kabul almıştır. Bu sonucun ortaya çıkmasındaki temel etken, AGH için ayrılan bütçenin, program bütçesinin yaklaşık %30’u olmasına rağmen, ülkemizden yapılan başvuru sayısının nispeten az olmasıdır. Tahsis edilen bütçenin tümüyle dağıtılabilmesi için yapılan başvuruların büyük kısmı kabul edilmiştir. Ancak ülkemizden yapılan AGH başvurularının az olmasının bir nedeninin de projenin uzun süre yurtdışında kalmayı gerektirmesi olduğu düşünülmektedir.

AGH kapsamında ülkemizden gençlerin en çok gittikleri ülkeler sırasıyla Polonya, Romanya, Macaristan, İtalya, Portekiz, İspanya, Fransa ve Bulgaristan’dır. Ülkemize daha çok sırasıyla Fransa, İtalya, Polonya, Almanya, Macaristan, İspanya ve Romanya’dan gençler gelmiştir.

Gençlik Programı kapsamında desteklenen projelerin iller bazında dağılımı Şekil 2’de verilmektedir. Buna göre; her ilimizde proje uygulanmışsa da bazı illerimizin diğerlerinden çok daha fazla destek aldığı görülmektedir. Özellikle Ankara ve İstanbul öne çıkmaktadır. Bu iki ilde desteklenen proje sayısı desteklenen toplam proje sayısının 1/3’üne tekabül etmiştir. Bununla birlikte ülke çapında bölgesel bir yoğunlaşma olmadığı, farklı coğrafi bölgelerde başarılı illerin bulunduğu görülmektedir.

Yeni dönemde katılım sağlanan AB Programı (Erasmus+)

2014-2020 döneminde gençlik alanı Erasmus+ Programı altında önceki programa benzerlikler gösterecek şekilde kapsanmıştır (Bakınız Bölüm III). Söz konusu Programa yeni dönemde katılım sağlanması kararı alınmış ve ülkemizin Erasmus+ Programına Katılım Antlaşması 19 Mayıs 2014 tarihinde imzalanmıştır.

Erasmus+, gençlik alanında da temel amaçlar ve faaliyetler açısından bakıldığında Gençlik Programından büyük farklılıklar içermemekle birlikte, önceki programın etkinliğinin artırılması, daha kolay uygulanabilir ve sade bir yapıya kavuşabilmesi amacıyla bazı değişiklikler öngörmüştür.

Erasmus+, bu alanda gençler, gençlik çalışanları ve gençlik STK'larını desteklemeye devam etmekte, öğrenim hareketliliğini, gönüllülük faaliyetlerini, ortaklık fırsatlarını yeni dönemde güçlendirmekte ve hibe imkânlarını arttırmaktadır. Diğer sektörlerden farklı olarak gençlik sektöründe 13-30 yaş aralığındaki gençlere bireysel fırsatlar sunulmakla birlikte, tüzel kişiliği olmayan gençlik gruplarının da desteklenmesi mümkün olabilmektedir. Gençlik Programında proje başvuruları yılda beş kez yapılabilirken, Erasmus+ Programında ise proje başvuruları yılda üç kez (Şubat, Nisan ve Ekim aylarında) yapılmaktadır.

Erasmus+ Programının gençlerin demokratik yaşama katılımı, istihdam edilebilirliklerinin artırılması ve gençlik politikalarının gençlerden gelen talepler doğrultusunda oluşturulması konularına odaklanan öncelikli hedefleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Gençlik faaliyetlerinin uluslararası boyutunun güçlendirilmesi,
- Başta imkânı kısıtlı gençler ve gençlik çalışanları olmak üzere gençlerin anahtar beceri ve yeterliklerinin desteklenerek demokratik yaşama ve işgücüne katılımlarının teşvik edilmesi,
- Gençlik çalışmalarında kalitenin iyileştirilmesi için kuruluşlar arası ortaklıkların desteklenmesi,
- Kanıt temelli gençlik politikalarının geliştirilmesi ve yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde politika reformlarının teşvik edilmesi,

Erasmus+ Programının üç ana eylemi altında desteklenen gençlik faaliyetleri aşağıda sıralanmaktadır:

- Ana Eylem 1: Gençler, gençlik çalışanları, kuruluş temsilcileri veya bu alanda çalışan personelin hareketliliğini içeren konularda proje ve gönüllülük faaliyetleri,
- Ana Eylem 2: Gençlik alanında yerel/bölgesel, ulusal veya uluslararası düzeyde yenilikçi uygulamaların geliştirilmesi, transfer edilmesi ve/veya uygulanması amacıyla, program üyesi ülkelerdeki grup/kuruluşlar arasındaki stratejik işbirliği ve ortaklık projeleri,
- Ana Eylem 3: Gelecekte şekillenecek gençlik politikaları için kullanılabilecek sonuçlar üretmek ve tüm Avrupa'daki gençlerin demokratik yaşama katılımlarını teşvik etmek amacıyla “Yapılandırılmış Diyalog” faaliyetleri.

Değerlendirme ve Öneriler

Gençlik Programı, gençlerimizin yoğun ilgi gösterdiği ve her beş proje başvurusundan bütçe limiti içerisinde ancak birinin finanse edilebildiği, ülkemizin ödemiş olduğu katkıyı büyük oranlarda geri kazandıran ve gençlerin, dolayısıyla da beşeri sermayemizin gelişimine katkı sağlayan bir programdır.

Gençlik Programına yapılan başvurular her başvuru döneminde oldukça yoğun olmuştur. Programın, merkezi olmayan projelere ayrılan bütçesinin bu talebi karşılamakta yetersiz kaldığı görülmüştür. Dolayısıyla, proje seçim süreçleri oldukça rekabetçi bir ortamda yapılmıştır.

"Ben bütün kişisel gelişime dair öğrendiklerimi okulda değil sorumluluk aldığım projelerde öğrendim.

Uluslararası projelerde farklı fikirler ve bakış açıları ile tanıştım, projemden sonra farklı uğraşlar edindim, hayatım daha farklı bir yöne akmaya başladı."

(Anket, 2013, Proje Katılımcısı)

Gençlik Programı, yeterli insan kaynağı ve idari kapasite sayesinde, ülkemizde başarılı olarak uygulanmış ve tatminkâr seviyede geri dönüş oranı sağlanmıştır.

Program önceliklerinin ülkemizin gençlik politikası öncelikleriyle örtüştüğü görülmektedir.

Başladığı günden itibaren Gençlik Programı, Türkiye’de gençler, gençlik çalışanları ve gençlik alanındaki kamu kurumları ve beraberinde sivil toplum kuruluşlarına olumlu destekler sağlamış ve bu alanda yeni politikalar üretilmesine katkıda bulunmuştur. Gençlik Programından istifade edebilmek için diploma, dil yeterliliği gibi kısıtlayıcı kriterlerin olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, yeterli düzeyde örgün eğitim alamamış gençlerin de Programdan faydalanmasına imkân sağlanmıştır.

Programın temel hedeflerinden biri dezavantajlı gençlerin desteklenmesidir. Bu bağlamda, Programın ortaya koyduğu sosyal içerme imkânları önemlidir. Ancak, veriler incelendiğinde Programdan büyük yoğunlukla üniversite mezunu ve/veya üniversitede okuyan gençlerin yararlandığı görülmektedir. Bununla birlikte, ülkemizdeki genç nüfusun büyük bir kısmı ilköğretim veya ortaöğretim mezunu gençlerden oluşmaktadır. Özellikle kırsal kesimlerde yaşayan ve erken yaşlarda çalışmaya başlayan gençlerin Programdan yeterince yararlanamadığı görülmektedir. Bu gençlerin Programdan faydalanmasının önündeki en büyük engel kendilerine yeterince ulaşılamamasıdır. Yeterli yabancı dil bilgisine sahip olunmaması da bir diğer engeldir.

"Gençlik Programının Araştırmaya Dayalı Analizi" Raporu¹, 2013 yılında Program katılımcılarına yapılan kapsamlı bir anket sonucu ortaya konmuştur. Rapor, projelerde yer alan bireyler için, bu tecrübenin hayatlarında önemli bir dönüm noktası olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma, Türkiye’den Programa katılan gençlerin, farklı yeterlilik alanlarında öğrenme deneyimleri yaşadığını göstermektedir. Ankete katılan gençler, projeye ilgili beklentilerinin büyük oranlarda gerçekleştiğini, gelecek yıllarda da benzer projelere katılmayı

¹ Göksel, A. & Şenyuva, Ö. (2014). Research Based Analysis of Youth in Action Programme RAY Network National Research: National Report Turkey

planladıklarını belirtmiştir. Verilerin analizi, en fazla öğrenme deneyiminin sosyal vatandaşlık yeterlilikleri, yabancı dilde iletişim, girişimcilik ve inisiyatif alma alanlarında öne çıktığını göstermektedir.

Programdan faydalanan gençler ve gençlik çalışanları faaliyetler sonunda birçok alanda kendilerini daha etkin ifade etme olanağı bulmuştur. Gençler, Program sayesinde genel olarak kendilerinin istihdam edilebilirliğine destek olabilecek ve aldıkları eğitiminin tamamlayıcı bir unsuru olarak da görülebilecek beceriler kazanmıştır. Bu alanlardan öne çıkan beceriler şöyledir:

- Proje tasarımı ve yönetimi,
- Yaygın öğrenme yöntemleri,
- Çok kültürlü ortamda çalışmak,
- İletişim becerileri,
- Liderlik becerileri,
- Öğrenmeyi öğrenme,
- Aktif vatandaşlık,
- Yerel, ulusal ve uluslararası seviyede gençlik politikaları,
- Hareketlilik,
- Önyargılarla mücadele.

"Bu Gençlik Projesi ile birlikte daha özgür, düşüncelerini ifade edebilen, bir birey olduğuma inanıyorum ve katıldığım için de kendimi çok şanslı buluyorum. Farklı kültürleri tanımak onlarla zaman geçirmek eğlenceli ve eğiticiydi." (Anket, 2013, Proje Katılımcısı)

Gençlik Programı, gençlerin istihdam edilebilirliği konusuna büyük önem vermektedir. Nitekim Gençlik Programı çerçevesinde hemen her tür projeye katılımın, gençlerin iş bulma şanslarını artırdığı algısı, Raporun önemli sonuçlarından birisidir.

Gençlik projelerine katılan gençlerin edindikleri tecrübe ve kazanımların toplumun diğer kesimleriyle birlikte başta işverenler ve eğitim dünyası tarafından tanınır hale gelmesini sağlamak amacıyla "Youthpass" isimli bir sertifika tasarlanmış ve Gençlik Programı'nın proje katılımcılarına verilmesi öngörülmüştür.

Youthpass, Gençlik Programına ülkemiz katılımcılarının edindiği anahtar yeterlilikleri (ana dilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yeterlilik, bilim ve teknolojiye temel yeterlilikler, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlık yeterlilikleri, girişimcilik, inisiyatif alma becerisi; kültürel farkındalık ve ifade becerisi) Avrupa çapında geçerli olacak şekilde belgelendirmek için kullanılmaktadır.

Program, gençlere kültürlerarası öğrenme deneyimi yaşatmıştır. Bu bağlamda Programın AB entegrasyon sürecimizde, gençler arasında kültürel diyalog geliştirilmesine ve önyargıların bertaraf edilmesine katkı sunduğu düşünülmektedir.

Diğer yandan, Program kapsamında gençler, karar alma süreçlerinde "yapılandırılmış diyalog" faaliyetleri aracılığıyla gençlik konularında karar alıcılar ile iletişime geçmiş, aktif vatandaşlığın ayrılmaz bir parçası olan karar alma süreçlerine her seviyede dâhil olmayı öğrenmiştir.

Programın ülkemize sunduğu bir diğer katkı da gönüllülük kavramı çerçevesindedir. Toplumsal olarak uzak olmadığımız bu kavram amaç, hedef kitle, maddi kaynak ve süre gibi unsurları içerecek şekilde kurumsal bir süreç olarak uygulanmıştır. Bu sayede yapılan faaliyetler aracılığıyla gönüllülük ölçülebilir ve değerlendirilebilir bir formata bürünmüştür.

Aynı zamanda gençlerle ve gençler için çalışan sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumlarının proje yürütme kapasitelerini artırmaları ve farklı alanlarda farklı ülkelerle kurdukları ortaklıklar sayesinde tecrübe değişimi yoluyla gençlere yönelik etkin çalışmalar yapmaları desteklenmiştir.

Yeni dönemde Erasmus+ Programı, işleyiş ve kurallarda bir takım yenilikler getirmiş olup, yararlanıcıların bu değişikliklere uyum sağlaması gerektiğinden tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerine ağırlık verilmesi önem arz etmektedir.

Önümüzdeki dönem dezavantajlı gençlerimizin Erasmus+ Programından daha fazla faydalanması için gerekli tedbirlerin alınması ve Programın kapsayıcılığının geliştirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Erasmus+ faaliyetlerinin gençlerimizin kişisel gelişimine yaptığı katkının dezavantajlı kesimlerin de istifadesine sunulması amacıyla dezavantajlı gençler ile ilgili çalışan STKlar, Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında işbirliğinin artırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Ortaöğretim kurumlarının ve gençlik kuruluşlarının desteği ile gençlerin üniversite çağından önce de gençlik projelerinde yer almalarının önünün açılması sağlanmalıdır. Bu kapsamda öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinde Erasmus+ Programının tanıtılması ve öğretmenler aracılığıyla gençlere yaygınlaştırılması teşvik edilmelidir.

Programa yapılan başvuruların dikkatlice incelenerek benzer projelerin tespit edilmesi ve Programın ticari araç haline getirilmesini önlemek için gerekli tedbirlerin alınmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Merkezi teklif çağrıları için başvuru dönemlerinde, potansiyel faydalanıcı kurumlar için tematik proje pazarı düzenlenmesi merkezi projelerdeki başarı düzeyimizin artırılmasına katkı sağlayacaktır.

Gençlik alanında projeleri destekleyecek tematik eğitimler gençlik projelerinin kalitesinin yükseltilmesinde önemli bir araç işlevi görmektedir. Yeni dönemde azalan söz konusu tematik eğitim çalışmalarının sayısının artırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Program çalışmaları ve projeler sonucunda gençlik çalışmaları uzmanları tarafından hazırlanan “t-kit” tarzı yayınların hazırlanması ve yaygınlaştırılmasına Türkiye Ulusal Ajansı tarafından destek verilmesinin sektörde bilgi paylaşımının sağlanması açısından önem arz etmektedir.

Gençlik projelerinin değerlendirilmesinde görev alan bağımsız değerlendiricilerin Erasmus+ yıllık çalışma planları ve gençlik politikalarıyla ilgili ulusal mevzuat ve AB müktesebatı hakkında bilgilerinin artırılması gerekmektedir. Bu amaçla, kamu kurum ve kuruluşları, STKlar, üniversiteler vb. ilgili paydaşların desteğinin alınması önerilmektedir.

Gençlik projelerinin, faydalanıcılar üzerindeki etkisinin araştırılmasının ve araştırma sonuçlarının ulusal gençlik politikamızın güncellenmesinde katkı olarak kullanılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

II.3. ARAŞTIRMA VE TEKNOLOJİK GELİŞME ALANINDA 7. ÇERÇEVE PROGRAMI (7. Framework Programme in the field of Research and Development)

7. Çerçeve Programı (7. ÇP), AB tarafından 2007-2013 yılları arasında, 50,5 milyar avro bütçeyle, bilimsel ve teknolojik araştırma geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi amacıyla uygulanmış bir AB Programıdır. Program, “İşbirliği”, “Kişi Destekleme (Marie Curie Eylemleri - MCE)”, “Fikirler”, “Kapasiteler” ve “Ortak Araştırma Merkezi (JRC)” olmak üzere 5 spesifik program halinde uygulanmıştır.

İşbirliği Spesifik Programı altında farklı araştırma alanlarında (bilgi ve iletişim teknolojileri, enerji, gıda, çevre, ulaşım, vb.) destek sağlanırken, Kişiyi Destekleme Spesifik Programı kapsamında araştırmacıların hareketliliği ve kariyer gelişimlerine destek sağlanmıştır. Kapasiteler Spesifik Programı, bilimsel ve teknolojik kabiliyetlerin ve altyapıların geliştirilmesine yönelik destekler sunmuştur. Fikirler Spesifik Programı ise bireysel araştırmacı ya da küçük araştırma ekipleri tarafından yürütülmekte olan çığır açıcı nitelikteki araştırma projelerini desteklemiştir.

7. ÇP’nin temel amacı, AB’nin dünyanın önde gelen araştırma alanı haline gelmesi olarak belirlenmiştir. Bilimsel mükemmeliyet temelinde geniş kapsamlı araştırmaların teşvik edilmesi ve bunlara yatırım yapılması, bu amacın gerçekleştirilmesindeki temel araçtır. Bu sayede AB’nin bilgi tabanlı ekonomi ve topluma geçişinin hızlandırılması ile küresel ekonomik sistemdeki baskılara karşı, rekabet edebilirliğin desteklenmesi amaçlanmıştır.

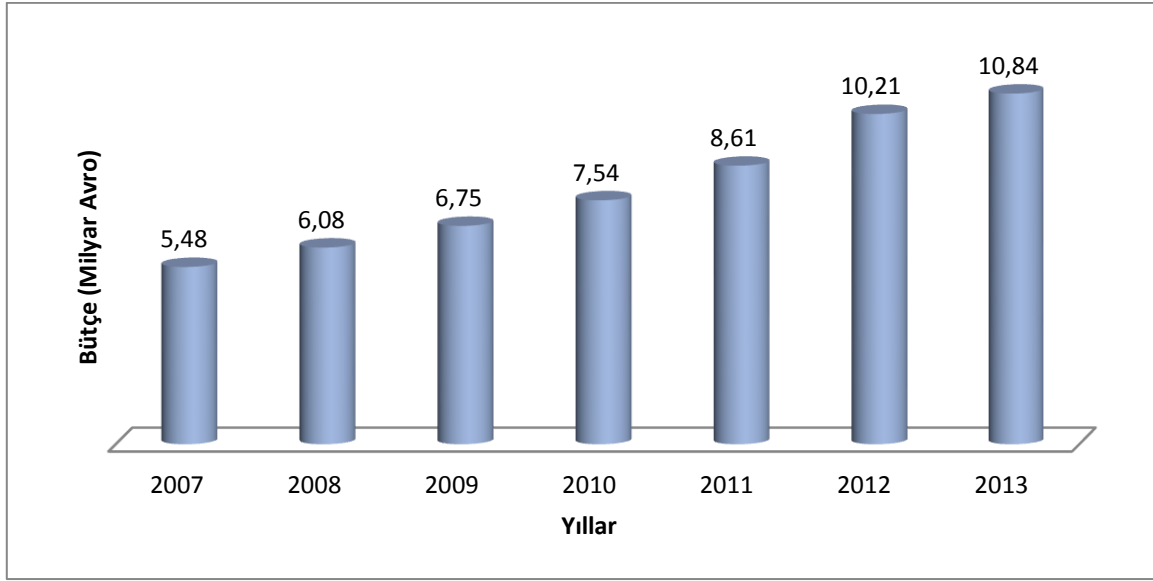
AB tarafından 2000 yılında hayata geçirilen Lizbon stratejisinin temel amacı, AB’yi, dünyanın en rekabetçi, en dinamik bilgi tabanlı ekonomisi haline getirmek, daha fazla ve daha iyi iş imkanları ile toplumsal dışlanmanın en aza indirildiği bir sürdürülebilir ekonomik büyümeye ulaştırmaktır. Eğitim, araştırma ve yenilik üçgeni, bu amacın gerçekleştirilmesinde kilit öneme sahiptir. Bu doğrultuda, 7. ÇP, AB’nin araştırma ve yenilik kapasitesini harekete geçirmek ve güçlendirmek açısından temel uygulama aracı olmuştur. 7. ÇP aynı zamanda 2010 yılında uygulamaya başlanan Avrupa 2020 kalkınma stratejisinde belirlenmiş olan bilim ve araştırma hedeflerine de hizmet etmiştir.

2007-2013 döneminde, Avrupa çapında 25.540 projeye destek sağlanmıştır.² Projeler, bilgi ve iletişim teknolojileri, sağlık, enerji, gibi 15 başlık altında uygulanmıştır. 7. ÇP altında yürütülen projelerde, uzayda kullanılabilecek yapay kas mekanizmaları, verimli sulama sistemleri, çevre dostu düşük karbon salınımına sahip motor teknolojileri, elektrikli sistemlerin güvenlik kontrollerine yönelik araçlar, kargo konteynerlerinin güvenliğinin sağlanması, verimli soğutma sistemleri üretilmesi, sanayi uygulamasına sahip ve daha dayanıklı malzemelerin geliştirilmesi gibi farklı projelere destek sağlanmıştır. Bunun yanı sıra, araştırmacılara kariyer destekleri sunulmuş ve üye devletlerdeki mevcut araştırma altyapılarının iyileştirilmesine destek olunmuştur.

Ülkemizin de katılım sağladığı bazı projelerle, uzaktan kumanda edilebilen sınır gözetleme araç geliştirilmiş, kuraklığa dayanıklı tahıllar üretilmesine yönelik çalışmalar yürütülmüş ve açık sağlık operasyonlarını yapma kabiliyetine sahip robotlar geliştirilmiştir.

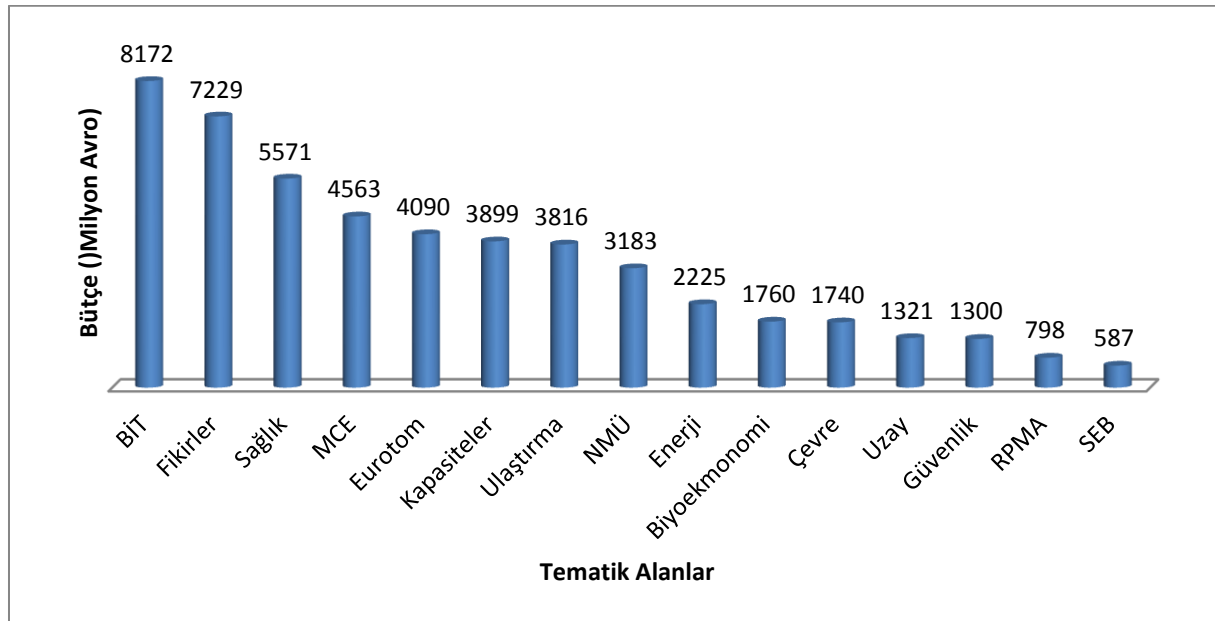
Programa ilişkin yıllık bütçe harcamaları Grafik 14’te sunulmaktadır.

² Avrupa Komisyonu, http://cordis.europa.eu/projects/home_en.html, 12.11.2015

Grafik 14: Yıllık Bazda 7. ÇP Bütçe Harcamaları

Kaynak: Avrupa Komisyonu

Grafik 15’te gösterildiği üzere en fazla bütçe bilgi ve iletişim teknolojilerine (BİT) ayrılırken, en az bütçe sosyoekonomik bilimler (SEB) başlığına ayrılmıştır. Herhangi bir araştırma alanı kısıtı olmaksızın, alanında çığır açıcı nitelikteki araştırmaları desteklemekte olan Fikirler Spesifik Programının tek başına en fazla desteklenen ikinci alan oluşu, AB’nin öncül araştırmalara ve öncül bilim insanlarına atfetmekte olduğu önemin anlaşılmasını da sağlamaktadır.

Grafik 15: Tematik Bazda 7. ÇP Bütçe Harcamaları

Kaynak: Avrupa Komisyonu

Proje teklif çağrıları Avrupa Komisyonunun yürütme ajansları tarafından yayımlanmış ve proje seçimleri bu ajanslar tarafından yapılmıştır.

Programa katılım sağlayan ülkelerdeki koordinatör kurumlar ise katılımın kolaylaştırılması amacıyla gerekli tedbirleri almış, potansiyel faydalanıcılara yönelik bilgilendirme, eğitim ve farkındalık faaliyetlerini yürütmüştür. Ülke koordinatörleri Avrupa Komisyonu ile işbirliği halinde, Programın yönetimine ilişkin süreçlerde görev almıştır. Program, merkezi olarak yürütülmüş, proje başvuruları doğrudan yürütme ajanslarına yapılmış ve finansman destekleri Komisyon tarafından faydalanıcıya aktarılmıştır.

Programa Katılım

Ülkemiz, 25 No’lu Bilim ve Araştırma Faslında yürüttüğü müzakerelerin temel önceliği olan Avrupa Araştırma Alanı ile bütünleşme ve Çerçeve Programlarına etkin katılım doğrultusunda, Programa başından itibaren katılım sağlamıştır. Fasil geçici olarak kapatılmış olan tek fasıldır.

Programa katılım sağlayan tüm ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de, AB ÇP sisteminin ulusal stratejiler ile uyumlu çalışması önem arz etmektedir. 7. ÇP, Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları (2005-2010) ve Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi (UBTYS 2011-2016) ile benzer hedefler taşımıştır. Dolayısıyla, 7. ÇP’ye katılım, ulusal hedeflere ulaşma konusunda katalizör görevi görmüş ve ulusal hedefleri belirlemede kıyaslama aracı olarak kullanılmıştır. Bu çerçevede, UBTYS 2011-2016 stratejisinde hedeflenen çok disiplinli ve çok ortaklı proje kültürünün geliştirilmesi hedefine 7. ÇP sistemi tam olarak uymakta, üstelik 30 yıla yaklaşan (ilk ÇP’den itibaren) ÇP sistem deneyimi bu konuda dünyanın en başarılı örneği olma özelliğini korumaktadır.

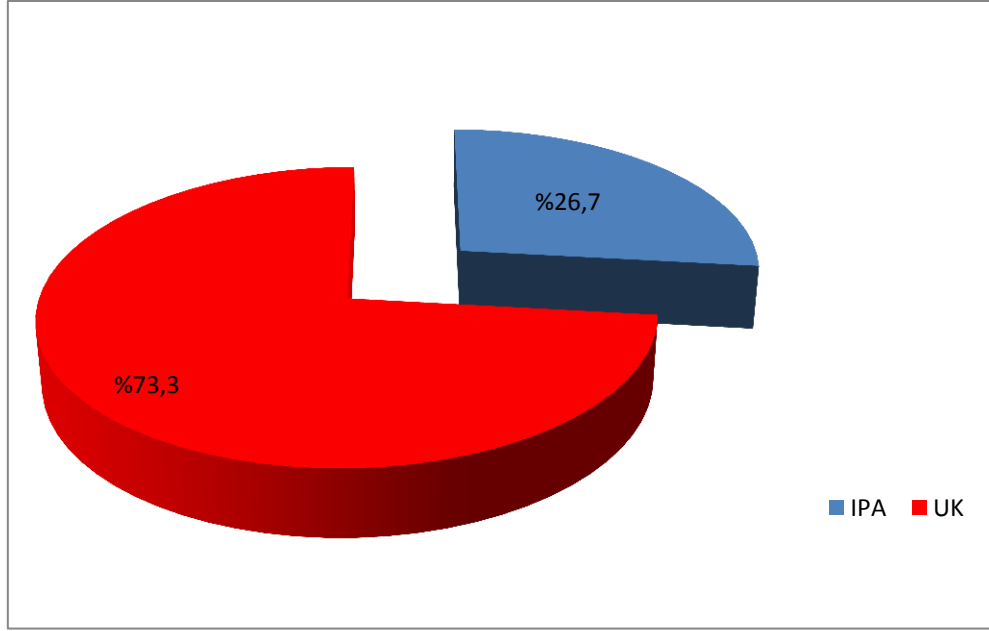
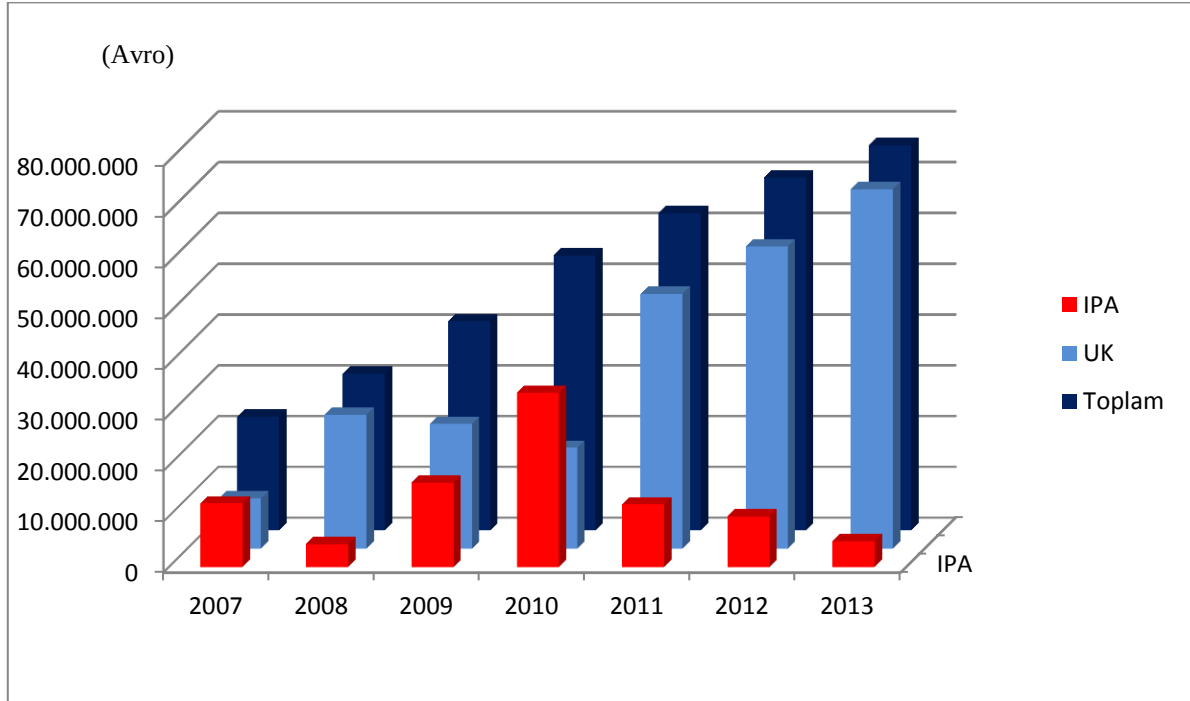
UBTYS 2011-2016 da belirlenen tematik önceliklerin önemli bir kısmı 7. ÇP öncelikleri ile örtüşmektedir. Bununla birlikte insan kaynağının geliştirilmesine yönelik ulusal hedefimize, özellikle tersine beyin göçüne yönelik destekler (MCE) aracılığıyla önemli katkı sağlanmıştır. Tüm bu unsurların yanında, “ülkemizin çıkarları doğrultusunda uluslararası BTY işbirliklerinin etkinleştirilmesi” hedefine de ÇP sisteminin önemli katkıları olmuştur.

AB Çerçeve Programlarının ülkemizdeki koordinasyon görevi TÜBİTAK AB Çerçeve Programları Ulusal Koordinasyon Ofisi (UKO) tarafından yürütülmüştür. UKO’da, farklı bilimsel alanlarda çalışan 30 civarında personel (ulusal irtibat noktası-UİN), sorumlu oldukları alanlarda çağrılarının duyurulması ve potansiyel faydalanıcılara teknik destek sağlanması görevlerini yürütmüştür.

Ülkemiz tüm AB Programlarında olduğu gibi 7. ÇP’ye katılımı da AB bütçesine belirli bir miktar katkı yapmıştır. 7. ÇP, 2007-2013 döneminde, ülkemizin en fazla mali katkı yaptığı ikinci program olmuştur.

Ülkemiz 7. ÇP’ye katkı payı olarak yaklaşık 356,5 milyon avro ödemiştir. Bu tutarın 95,3 milyon avrosu IPA kaynaklarından karşılanırken, ulusal bütçemizden karşılanan miktar 261,2 milyon avrodur. Grafik 16’da görüldüğü üzere, katılım maliyetinin yaklaşık 1/4’ü yine AB kaynaklarından karşılanmıştır.

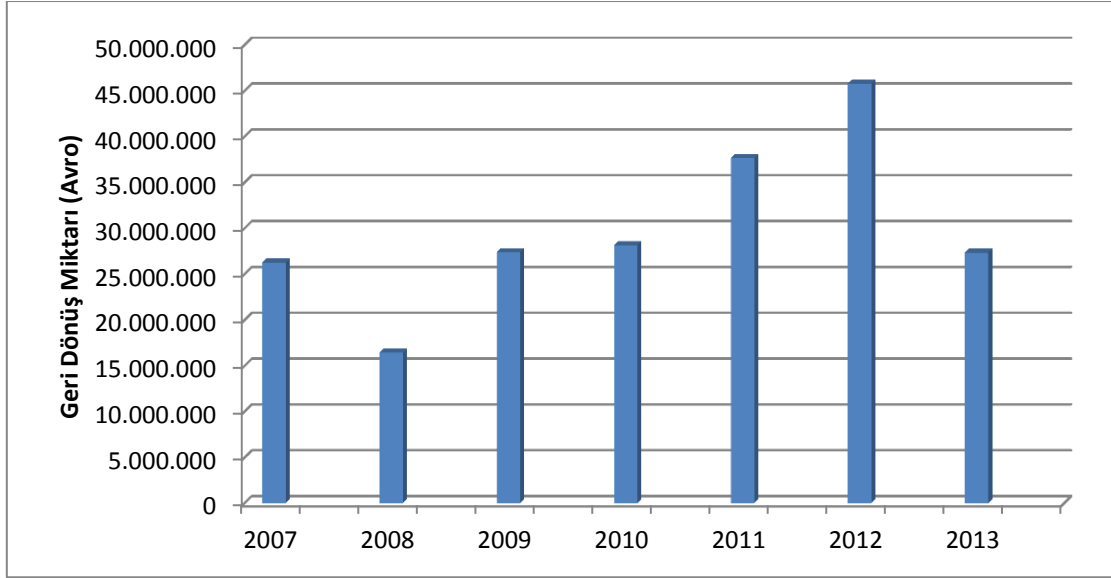
Bu katkının yıllara ve yıllar bazında ödendiği kaynaklara ilişkin veriler Grafik 17’de yer almaktadır.

Grafik 16: 7. Çerçeve Programı IPA/Ulusal Katkı Oranı**Grafik 17: 7. ÇP Ödemeler ve IPA/Ulusal Katkı Dağılımı**

Performans Analizi

2007-2013 döneminde, ülkemizin ödemiş olduğu 356,5 milyon avro katkıya karşılık elde ettiği geri dönüş miktarı EUREKA, EUROSTARS, COST ve EMRP dâhil 208,9 milyon avro olarak gerçekleşmiştir. Buna göre, ülkemizin Programa ödediği toplam katkıyı %59, ulusal kaynaklarından ödediği katkıyı ise %80 oranında geri kazanabildiği görülmektedir. Grafik 18’de ülkemizin sağlamış olduğu kazanımların yıllık bazda dağılımı görülmektedir.

Grafik 18: Yılları Bazında Geri Dönüş Miktarları

Kaynak: TÜBİTAK

Bu verilere dayanarak, ülkemizin IPA dahil Programa yapmış olduğu katkının yaklaşık 147 milyon avrosunun, diğer katılımcı ülkelerden sunulan projelerin finansmanında kullanıldığı ifade edilebilir. Ancak, son derece rekabetçi şartlarda finansman desteği sunan Programa katılımın, ülkemizin bilim ve araştırma sisteminin AB düzeyinde test edilmesine imkân sağladığı düşünülmektedir. Programın genel sonuçları itibarıyla sağlanan fayda aşağıda sunulmaktadır.

- 930 Türk araştırmacı, 9.500 Avrupalı muadilleriyle Ar-Ge ve yenilik alanlarında işbirliği gerçekleştirmiştir.
- Gıda, e-sağlık ve ulaştırma alanlarında araştırma güdümlü kümeler oluşturulmuştur.
- 11 Araştırma Merkezine kapasite geliştirme desteği verilerek mükemmeliyet merkezi olma fırsatı sunulmuştur.
- Tersine beyin göçü ile 334 araştırmacı Türkiye’ye geri dönmüştür.
- 350 Türk araştırmacı Avrupa’nın önde gelen araştırma merkezlerinde çalışma fırsatına erişmiştir.
- 200 KOBİ, 2.000 Avrupalı Ar-Ge aktörü ile ortaklık kurmuştur.
- Türk ortakların da yer aldığı projelerin toplam büyüklüğü 2,8 milyar avroya ulaşmıştır.

Ülkemizin elde ettiği geri dönüş miktarının Program bileşenleri bazında dağılımı incelendiğinde, İşbirliği Spesifik Programı kapsamında 95,4 milyon avro, Kapasiteler Spesifik

Programı kapsamında 54,5 milyon avro, Fikirler Spesifik Programı kapsamında 11,3 milyon avro, Kişiyi Destekleme Spesifik Programı kapsamında 39 milyon avro geri dönüş gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunların yanı sıra, EUREKA, EUROSTARS, COST ve EMRP gibi girişimler altında yaklaşık 8,5 milyon avroluk bir geri dönüş elde edilmiştir.

Programa katılımdan sağlanacak faydanın uzun dönemli ve iktisadi açıdan daha fazla olmasının ön şartı başta KOBİ'lerimiz olmak üzere sanayi kuruluşlarımızın Programa katılımının artırılmasıdır. Ülkemizin 7. ÇP altında sağladığı geri dönüş içinde özel sektörün aldığı pay 62,8 milyon avro ile %30 düzeyindedir. Sektörel dağılım Tablo 8'de ve Programdan istifade eden başlıca kurumlarımız Şekil 3'te yer almaktadır.

Tablo 8: 7. ÇP Sektörel Geri Dönüş Miktarları

Sektör	Desteklenen Proje Sayısı (Türkiye)	Desteklenen Proje Bütçesi (Türkiye Payı - Avro)
STK	56	8.481.214,03
Sanayi	90	21.179.318,11
KAMU	239	32.875.511,46
KOBİ	206	41.586.280,45
Üniversite	537	96.172.647,08
Toplam	1.128	200.294.971,13

Kaynak: TÜBİTAK

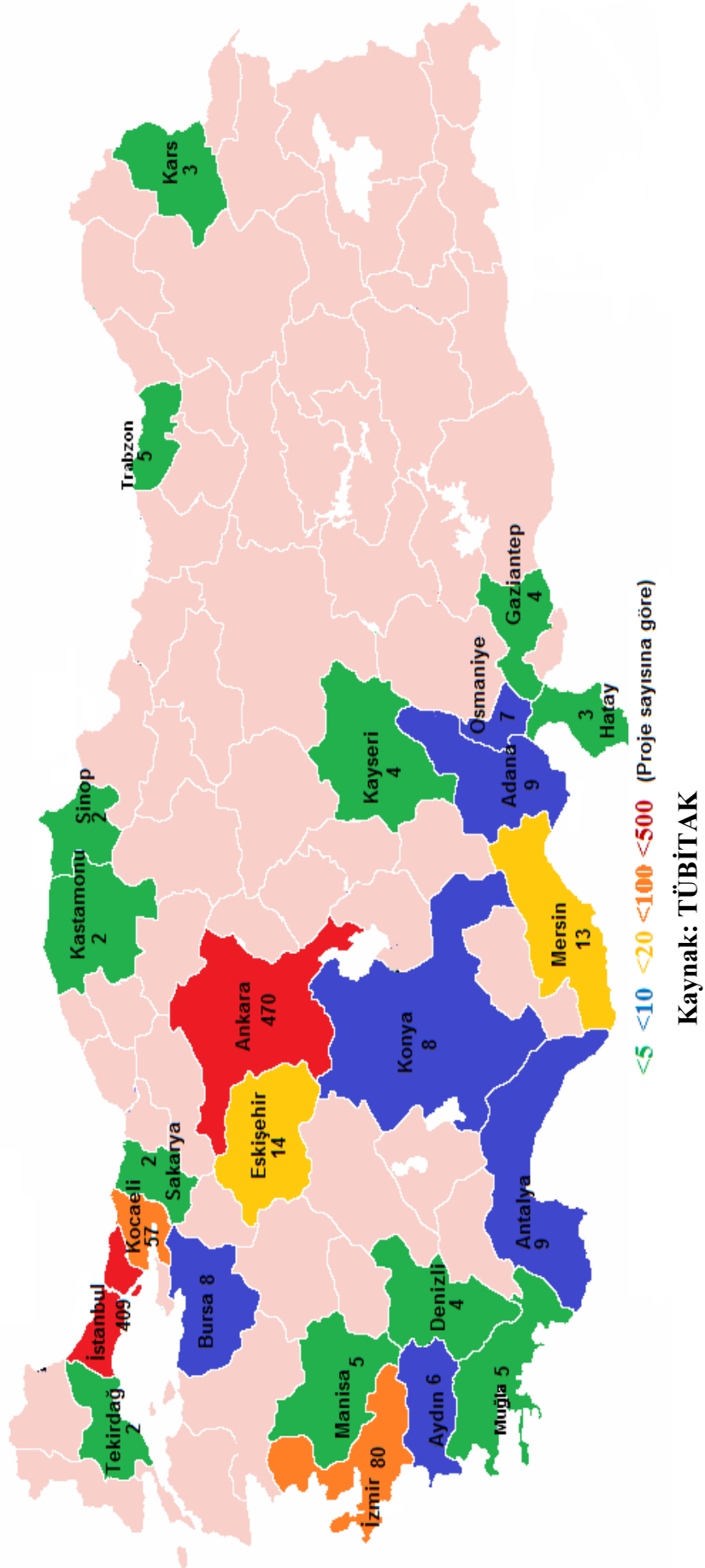
Şekil 3: 7. ÇP'den İstifade Eden Başlıca Kurumlar

Kaynak: TÜBİTAK

Projelerin ülkemizdeki coğrafi dağılımına bakıldığında ise bazı illerimizin daha başarılı olduğu görülmektedir (Şekil 4). Özellikle İstanbul ve Ankara diğer illere nazaran çok daha fazla proje sahibidir.

Şekil 4: 7. Çerçeve Programı Kapsamında İl Bazında Desteklenen Proje Sayıları

Yeni dönemde katılım sağlanan AB Programı (Ufuk 2020)

7. ÇP'nin devamı niteliğinde 2014-2020 döneminde uygulanmakta olan Ufuk 2020 Programına ülkemiz, 4 Haziran 2014 tarihinde imzalanan ve 12 Temmuz 2014 tarihli ve 29058 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Anlaşma ile katılım sağlamıştır (Bakınız Bölüm III).

Ulusal düzeyde gerçekleştirilen ve son dönemlerde önemli ölçüde artış gösteren Ar-Ge yatırımlarının ve uygulamaya konulan mekanizmaların etkisinin, uluslararası işbirlikleri vasıtasıyla artacağı düşünülmektedir. Çerçeve Programlar ulusal sınırların ve kısıtların ötesinde etki yaratarak uluslararası Ar-Ge işbirliklerini önemli ölçüde kolaylaştırmaktadır. Ufuk 2020 Programının diğer uluslararası Ar-Ge işbirliği mekanizmaları ile kıyaslandığında çok daha etkili süreçler ile yürütüldüğü ve bu nedenle başarılı sonuçlar elde etmeye yardımcı olacağı değerlendirilmektedir.

Avrupa Araştırma Alanında biriken bilgi ve deneyim, Ufuk 2020 Programına tahsis edilen yaklaşık 77 milyar avroluk bir bütçe ile ekonomik ve sosyal kalkınma hedefine katkı sağlamaktadır. Farklı bilim dallarında çok ortaklı ve hedef odaklı şekillenen Ar-Ge projeleri ile üretilen bilginin ticarileşmesi yönünde faaliyetler desteklenmektedir. Ar-Ge ve yenilik aktörlerinin söz konusu Programdan sağlayacakları faydanın ulusal düzeyde yatırımlar ve inisiyatifler ile elde edilemeyecek ölçüde Ar-Ge kapasitelerini geliştireceği değerlendirilmektedir.

Bunula birlikte ulusal yenilik sistemi olgunlaştırma hedefi doğrultusunda kararlı bir reform süreci başlatılmıştır. Ufuk 2020 Programı Ar-Ge ve yenilik süreçlerinin ele alındığı ve uyumlaştırma çalışmalarının yürütüldüğü platformlara da katılım fırsatı sunmaktadır. Bu anlamda gerçekleştirilecek ortaklıkların ulusal reform sürecimizi besleyeceği düşünülmektedir.

Uluslararası rekabet edebilirlik hedeflerimiz kapsamında, Ufuk 2020 Programına katılımın önemli bir fırsat olduğu değerlendirilmektedir. Ufuk 2020 Programı, Avrupa'nın bilgi birikimine ve araştırma altyapılarına erişilmesine ve Türkiye Araştırma Alanının (TARAL) desteklenmesine fayda sağlayacaktır.

Değerlendirme ve Öneriler

Ülkemizin, ödediği katkının altında bir geri dönüş rakamına ulaşmış olması, özellikle Ar-Ge kapasitemizin henüz Avrupa ülkeleriyle rekabet edebilecek noktaya ulaşmadığını göstermektedir. Ülkemiz 7. ÇP bütçesinden yaklaşık %0,4 oranında pay almışken, Almanya ve İngiltere %16, Fransa %11 ve İtalya %8 oranında geri dönüş sağlamıştır. Bu oranlar, AB üyesi olmayan İsviçre için %4,5, İsrail için %2, Norveç için ise %1,7 olarak gerçekleşmiştir. Bunda çok çeşitli faktörlerin etkisi olduğu düşünülmektedir. Bunlar;

- Ar-Ge ve yenilik aktörü sayı ve kapasitesinin azlığı,
- Farklı bilim dallarında çok ortaklı ve hedef odaklı Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri yürütme konusunda deneyim eksikliği,
- Dünya çapında araştırmacılar için ülkemizde yeterince cazip bir ortamın sağlanamaması,
- Sanayi ve üniversite arasında bilgi transferi ve işbirliklerinde sıkıntılar yaşanması,

- Uluslararası şirketlerin ülkemizde ileri teknoloji gerektiren yatırımlara yoğunlaşmaması,
- Mevcut ulusal desteklerin birbirlerine ve Çerçeve Programlara alternatif yapıda olması,
- Ulusal desteklerin uygulama açısından Çerçeve Programlara kıyasla, daha cazip hale gelmesi ve dolayısıyla Ar-Ge aktörlerinin ulusal kaynaklara yönelmesi,
- Çerçeve Programlara başvuru sürecinin ulusal desteklere oranla daha yoğun bürokratik işlemler gerektirmesi,
- Avrupalı muadillerine göre ülkemizde Ar-Ge merkezlerinin Programa yeterince ilgi göstermemesi,
- KOBİ'lerin, araştırmaya yönelik insan kaynağının olmaması, Ar-Ge ve yenilik kapasitelerinin yetersiz ve uluslararası ağlara katılım konusunda deneyimsiz olması,
- Ülkemizin güçlü olduğu sağlık sektöründe Programa yeterince ilginin olmaması,
- Önceki dönemlere oranla önemli ölçüde artırılan ulusal Ar-Ge bütçemizin halen AB ortalamasının altında seyretmesi,
- Ulusal araştırma yönelimlerimizin Avrupa'nın araştırma gündemiyle tam olarak örtüşmemesi,
- Sanayi kuruluşlarının Çerçeve Programlara yeterince ilgi göstermemesi,
- Çerçeve Programlara yönelik oluşturulmuş olan ulusal koordinasyon sisteminin yeterince etkin çalışmaması.

Gelişmekte olan ülkelerin, yüksek teknoloji ürünlerin üretiminde uluslararası fırsatlardan yararlanması anahtar önem taşımaktadır. Özellikle yüksek teknoloji üretim kapasitesinin oluşturulması için ulusal düzeydeki faaliyetlerin uluslararası işbirliklerine yönelmesi zorunludur.

Ülkemizin Dünyanın en büyük sivil Ar-Ge programları olan Çerçeve Programlara katılımı, yüksek teknoloji üretim kapasitesinin artırılması ve yaygınlaştırılması, bu teknolojilerin oluşturduğu değer zincirlerine katılım sağlanmasına katkı sağlayacaktır.

TÜİK'in açıkladığı 2015 yılı Ocak-Kasım dönemi dış ticaret istatistikleri incelendiğinde, yüksek teknoloji ürün ihracatının 4,4 milyar ABD doları, ithalatının ise 23,8 milyar ABD doları olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan açık 19,4 milyar ABD dolarıdır. Orta-yüksek teknoloji ürünleri de eklediğimizde ise bu açık 47,7 milyar ABD doları olarak hesaplanmaktadır. Dolayısıyla, çerçeve programlara katılım, uzun vadede, söz konusu yüksek teknoloji açığının kapatılmasında ülkemize fayda sağlayacaktır.

Ülkemizin Programın sunduğu potansiyelden ne ölçüde yararlandığı ve daha fazla yararlanması için atılması gereken adımlar önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda, Onuncu Kalkınma Planı kapsamındaki öncelikli dönüşüm programları çerçevesinde hazırlanan "Ar-Ge Reform Paketi" Tasarısı TBMM'ye sunulmuş olup, "Üretim Reform Paketi" Taslağı çalışmaları da Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafınca yürütülmektedir.

Ülkemizin Program altında eriştiği 1.128 proje sayısının, takip eden Programlarda artırılması gerekmektedir. Bunun için de başta araştırmacılarımız ve sanayi kuruluşlarımız olmak üzere,

ilgili tüm tarafların projelerde daha fazla yer almasını sağlayacak adımlar atılması gerekmektedir.

Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan veriler, ülkemizden Programa gösterilen ilginin düşük kaldığını ortaya koymaktadır. Tablo 9’da sayılmakta olan ülkelerin Ar-Ge kapasitesinin ülkemizin önünde olduğu bilinmektedir. Buna rağmen, uluslararası işbirliklerine daha fazla ilgi göstermeleri, ülkemizin bu ülkelerle arasındaki farkın açılmasına neden olmaktadır. Söz konusu farkın kapatılabilmesi için bilimsel alandaki beşeri sermayemizin yetkinliğinin artırılması gerekmektedir.

Proje başına ülkemiz tarafından alınan geri dönüş miktarlarının azlığı, ülkemizin ortak olarak yer aldığı projelerde kilit görevler üstlenmediğine işaret etmektedir. Komisyonun verileri esas alındığında ülkemizin proje başına 185 bin avro aldığı, buna karşılık ise İsrail, İsviçre ve Norveç’in sırasıyla 424, 422 ve 343 bin avro aldığı görülmektedir.

Araştırmacı sayısı ülkemize kıyasla daha az olan Polonya ve Çek Cumhuriyeti gibi ülkelerin sırasıyla 437 ve 281 milyon avro civarında geri dönüş elde ettikleri göz önüne alındığında ülkemizin performansının artırılması noktasındaki ihtiyaç açıkça görülmektedir.

Tablo 9: Öne Çıkan 7. ÇP Katılımcıları ve Türkiye

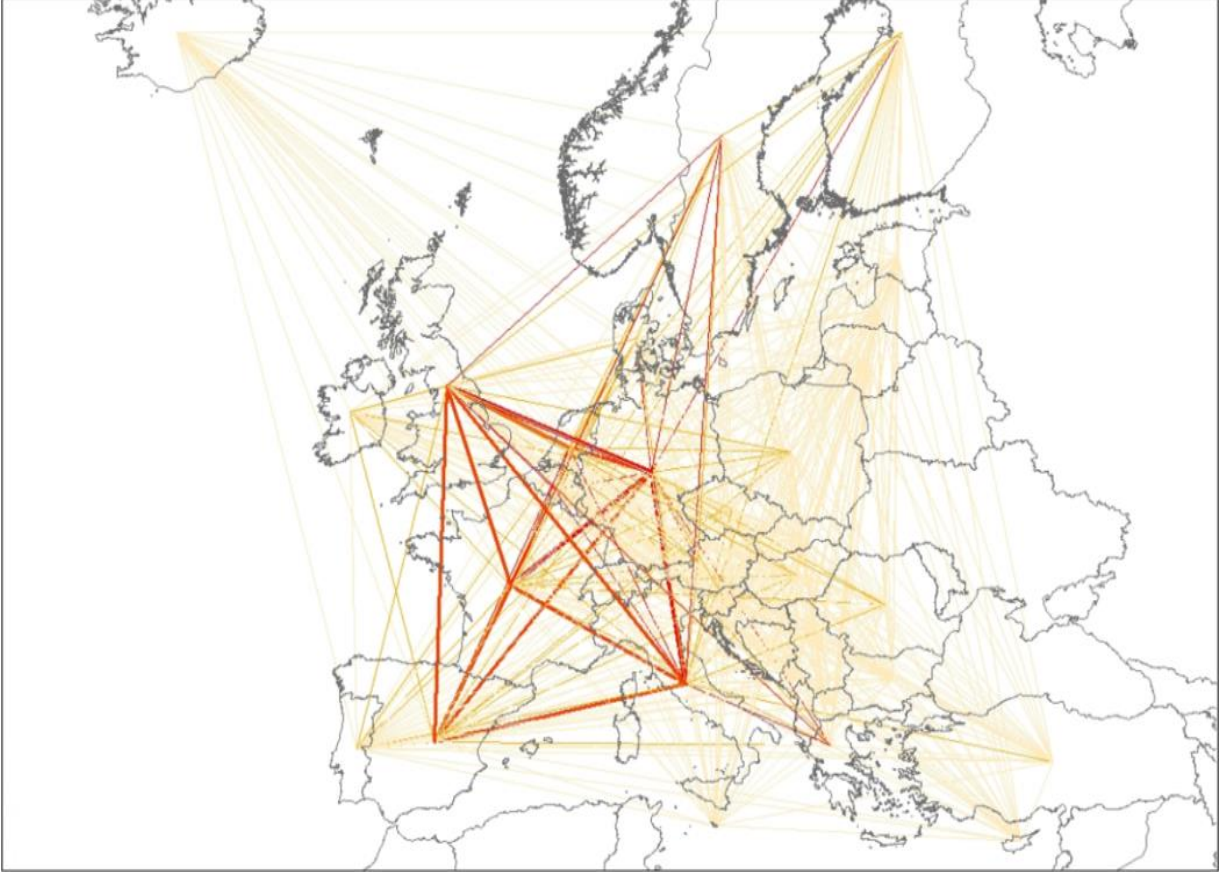
Üye Devlet	Kabul Edilen Proje Sayısı	Başvurusu Sayısı	Başarı Oranı (%)	TZE Araştırmacı Sayısı	Ar-Ge Personeli Başına Başvuru Sayısı
ALMANYA	17.950	71.581	25	360.900	0,19
FRANSA	12.463	47.675	26	265.177	0,17
İNGİLTERE	17.379	73.837	23,5	259.347	0,28
İTALYA	11.743	61.491	18,6	117.973	0,52
İSVİÇRE	4.270	17.791	24,7	35.950	0,49
NORVEÇ	2.144	8.933	24,1	27.841	0,32
TÜRKİYE	1.128	7.050	16	89.000	0,08

Kaynak: Avrupa Komisyonu

Bununla birlikte, 7. ÇP altındaki en başarılı ülkelerin performansı incelendiğinde ortaklık yapılarının belirli ülkeler arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu ülkeler hem kendi aralarında hem de diğer katılımcı ülkelerle en fazla ortaklık kuran ülkelerdir. Şekil 5’te 7. ÇP altında ortaya çıkmış olan işbirliği yoğunlaşması görülmektedir.

Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya ve İspanya gibi ülkelerin kendi aralarında oldukça güçlü bir işbirliği bulunmaktadır. Bu işbirliğinin ortaya çıkmasında söz konusu ülkelerin Ar-Ge kapasitesinin yüksekliği ve 1984 yılından bu yana uygulanmakta olan programların hepsine katılmış olmasının önemli bir etkisi vardır. Bu ülkeler arasındaki işbirliği yapılarının içinde yer almak veya bu yapılarının ortaya koyduğu yüksek performans ile rekabet etmek, ülkemizin ve ülkemiz gibi sonradan programlara katılmaya başlamış olan ülkelerin önündeki en büyük zordur.

Bu ve bunun gibi zorlukları aşmak için ülkemizin, en başarılı ülkelere yönelik ikili işbirlikleri geliştirmesi ve bu ülkelerdeki birikimden faydalanmaya çalışması uygun olacaktır.

Şekil 5: 7. Çerçeve Programı Ortaklık Ağı

Kaynak: Avrupa Komisyonu

7. ÇP araştırmacılarımıza ve sanayicilerimize uluslararası araştırma tecrübesi edinme, uluslararası ağlara katılma, gelişen teknolojiye pazara inmeden erişme, rakiplerini tanıma ve alanlarındaki en yetkin aktörler ile bir araya gelme fırsatı sunmuştur. Aynı zamanda ulusal projelerden elde edemeyecekleri oranda büyük bütçelere erişim imkânı da sağlamıştır. Projelerde gittikçe etkin rol almaya başlayan Türk ortaklar, konsorsiyum kanalı ile üretilen bilgi ve teknolojiye erişim fırsatı da elde etmişlerdir. Sanayi kuruluşları tarafından yürütülen Ar-Ge faaliyetlerinin ekonomik faydası daha büyük ve hızlı olmaktadır. Bu çerçevede, yüksek Ar-Ge kapasitesine sahip sanayi kuruluşlarımızın bu programlardan daha fazla yararlanmalarına imkan tanıyacak mekanizmaların kurulması önem arz etmektedir.

7. ÇP’de edindiğimiz tecrübe ışığında, 2014-2020 döneminde uygulanmakta olan Ufuk 2020 Programından en üst düzeyde yararlanmak için gerekli tedbirlerin vakit kaybetmeden alınması gerekmektedir. Bu çerçevede, kısa vadede Programa yönelik ilgiyi artıracak faaliyetlerin yanı sıra, ulusal koordinasyon sisteminin de gözden geçirilmesi uygun olacaktır. Programdan en başarılı şekilde faydalanmakta olan ülkelerin ulusal koordinasyon sistemlerinin bu açıdan ülkemiz için de bir rehber niteliğinde olduğu düşünülmektedir. Bu örnekler aşağıda sunulmaktadır.

Fransa: Ulusal Koordinasyon sistemi 110 temas noktasından oluşmaktadır. Belirlenmiş olan temas noktalarının, bakanlıklardan, üniversitelerden, araştırma merkezlerinden, özel şirketlerden, KOBİ’lerden oluşan geniş kapsamlı bir ağ yapısında olduğu görülmektedir. Bu açıdan ele alındığında Fransa’nın koordinasyon sistemi incelenmiş örnekler arasındaki en geniş yapıyı teşkil etmektedir.

Almanya: Koordinasyon Eğitim ve Araştırma Bakanlığı tarafından yapılmakla birlikte 107 temas noktası bulunmaktadır. Bu temas noktaları araştırma kurumları, üniversiteler ve özel sektöre dağılmış durumdadır. Temas noktalarının özellikle Alman Proje Uygulama Birimi (kamu) ve Project Management Jülich (özel) isimli yapılarda yoğunlaştığı görülmektedir. Almanya ise en geniş koordinasyon sistemine sahip ikinci ülkedir.

İtalya: İtalya’da ulusal koordinasyon APRE (Avrupa Araştırmaları Teşvik Merkezi) tarafından yürütülmektedir. 26 temas noktası bulunmaktadır. Tüm koordinasyon sistemi bu kurumun eline bırakılmış olmakla birlikte, APRE 100’den fazla ortakla kurulmuş bir destek ajansıdır. Üyeleri arasında kamu kurumları, ticari birlikler, üniversiteler ve araştırma merkezleri bulunmaktadır.

Başarılı ülke örneklerinin çoğunda oldukça geniş koordinasyon yapılarının kurulduğu görülmektedir. Bu sebeple ülkemizde TÜBİTAK tarafından yürütülen sistemde farklılaştırmaya gidilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Bu örneklerden de yararlanarak, temas noktalarının, özel sektör ve kamu kesimini de içine alacak şekilde, yeniden yapılandırılması önerilmektedir.

Diğer taraftan, 18 Haziran 2014 tarihinde 2014/105 Sayılı “Horizon 2020 Programı Ulusal İrtibat Kuruluşunun Görevlendirilmesi” başlıklı BTYK Kararı ile oluşturulan Ufuk 2020 Danışma Kurulu, TÜBİTAK başkanlığında, Avrupa Birliği Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, YÖK ve TOBB Temsilcilerinden oluşmaktadır. Ancak Kurul bugüne kadar sadece bir kez toplanabilmiştir. Ufuk 2020 Danışma Kurulunun çalışma usul ve esaslarının belirlenerek düzenli aralıklarla toplanması, Programın ülkemizde etkin yürütülmesine katkı sağlayacaktır.

Tablo 9’da yer alan veriler göz önüne alındığında, araştırmacılarımızın Programa, diğer ülkelere nazaran daha düşük ilgi gösterdikleri görülmektedir. Avrupa Komisyonundan kabul almış projelere olduğu gibi, eşik değerleri aştığı halde finansman imkânı bulamayan projelere de teşviklerin sunulmasının, ülkemizin başarısına olumlu yönde katkı yapacağı değerlendirilmektedir. TÜBİTAK tarafından bu amaçla uygulamaya konulan teşvik paketinin etkisinin önümüzdeki dönemde ortaya çıkması beklenmektedir.

7. ÇP döneminde ülkemizden Programa katılımın %30’u sanayi ve KOBİ kesimindedir. Yeni dönemde bu oranın %60’a çıkarılması hedeflenmektedir. Bu sayede, bilimsel araştırmaların sonuçlarının doğrudan ülkemiz ekonomisine yansıtılması ve yüksek katma değerli ürün ve üretim süreçlerinin geliştirilmesi planlanmaktadır.

II.4. REKABET EDEBİLİRLİK VE YENİLİK ÇERÇEVE PROGRAMI / GİRİŞİMCİLİK VE YENİLİK PROGRAMI

(Competitiveness and Innovation Programme / Entrepreneurship and Innovation Programme – CIP/EIP)

Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (CIP) altındaki programlardan birisi olan Girişimcilik ve Yenilik Programı (EIP), işletmelere ve özellikle KOBİ'lere eko-inovasyon ve endüstriyel rekabet edebilirlik de dâhil olmak üzere girişimcilik ve yenilikçilik alanlarında destek sağlayan bir programdır.

EIP aşağıda belirtilen konularda gerçekleştirilen eylemleri desteklemek, geliştirmek ve yaygınlaştırmak amacıyla kurulmuştur;

- Başlangıç ve büyüme aşamalarındaki KOBİ'lerin finansmana erişimlerinin desteklenmesi ile yenilikçilik faaliyetlerinin finansmanı,
- Başta sınır-ötesi işbirliği olmak üzere KOBİ'lerin işbirliğine olanak sağlayan bir ortamın oluşturulması,
- İşletmelerin her türlü yenilikçilik faaliyetinin desteklenmesi,
- Eko-inovasyon,
- Girişimcilik ve yenilikçilik kültürü,
- Girişimcilik ve yenilikçilikle alakalı ekonomik ve idari reformlar.

EIP kapsamında KOBİ'lere finansmana erişim, yenilikçiliğin, eko-inovasyonun, iş ve yenilikçilik hizmetleri ve girişimciliğin desteklenmesi için projeler, finansal araçlar, Avrupa İşletmeler Ağı (AİA) hizmetleri olmak üzere 3 farklı imkân sunulmuştur.

2007-2013 döneminde Programın en büyük başarısı, finansal araçlar ayağında gerçekleşmiştir. Bu dönemde finansal araçlara ayrılan 1,1 milyar avro tutarındaki bütçeyle, KOBİ'lere 14 milyar avro tutarında kredi hacmi imkânı sağlanmış, ayrıca 2,3 milyar avro tutarında da risk sermayesi desteği sunulmuştur.³

Bunun yanı sıra Tek Pazar'ın derinleşmesi sürecinde etkin bir araç olan Avrupa İşletmeler Ağı ile Avrupa çapında her yıl 2 milyondan fazla KOBİ'ye ulaşılmış, sağlanan ortaklık hizmetleriyle firma başı 200 bin avro civarında ciro artışı sağlanmış ve 625 milyon avro tutarında satış büyümesi elde edilmiştir. 2008-2012 döneminde 4.429 yeni istihdam olanağı sağlanmıştır. AİA'lar aracılığıyla, teknoloji profiline sahip firmaların %20'si teknoloji transfer anlaşmasını gerçekleştirebilmiş ve Araştırma ve Teknolojik Gelişme alanında 7. Çerçeve Programı kapsamında araştırma profiline sahip firmaların ise %45'i çağrılara ortak teklifler sunabilmiştir⁴.

2007-2013 döneminde EIP altındaki tüm çağrıların programlaması, yayımlanması ve sonuçlandırılması Avrupa Komisyonu İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü (DG ENTR⁵) tarafından sürdürülmüştür. Öte yandan finansal araçlar ayağı Birliğin risk sermayesi ve KOBİ'lere yönelik garanti sağlama aracı olan AYF tarafından yürütülmüştür.

³ 2013 CIP Performans Raporu

⁴ 2013 CIP Performans Raporu

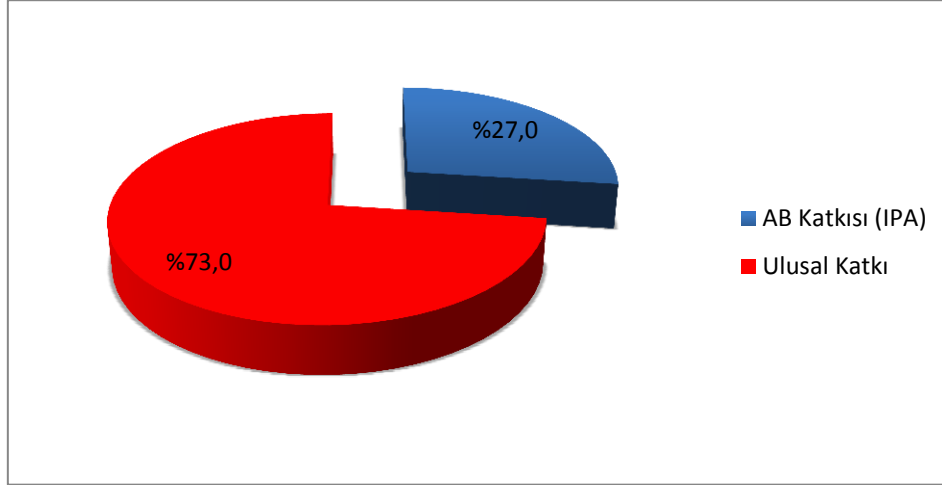
⁵ Yeni adıyla İç Pazar, Sanayi, Girişimcilik ve KOBİ'ler Genel Müdürlüğü (DG GROW)

Programa Katılım

Ülkemizin bu Programa katılımına yönelik 12 Şubat 2008 tarihinde Brüksel’de imzalanan Mutabakat Zaptı Bakanlar Kurulunca 5 Ocak 2009 tarihinde onaylanmış ve ilgili Bakanlar Kurulu Kararı 20 Ocak 2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Tam katılımın sağlanmasından sonra EIP altındaki tüm araçlar ülkemiz için fiilen işlerlik kazanmıştır.

EIP 2007-2013 döneminde Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (eski adıyla Sanayi ve Ticaret Bakanlığı) tarafından yürütülmüştür.

Grafik 19: EIP IPA/Ulusal Katkı Oranı

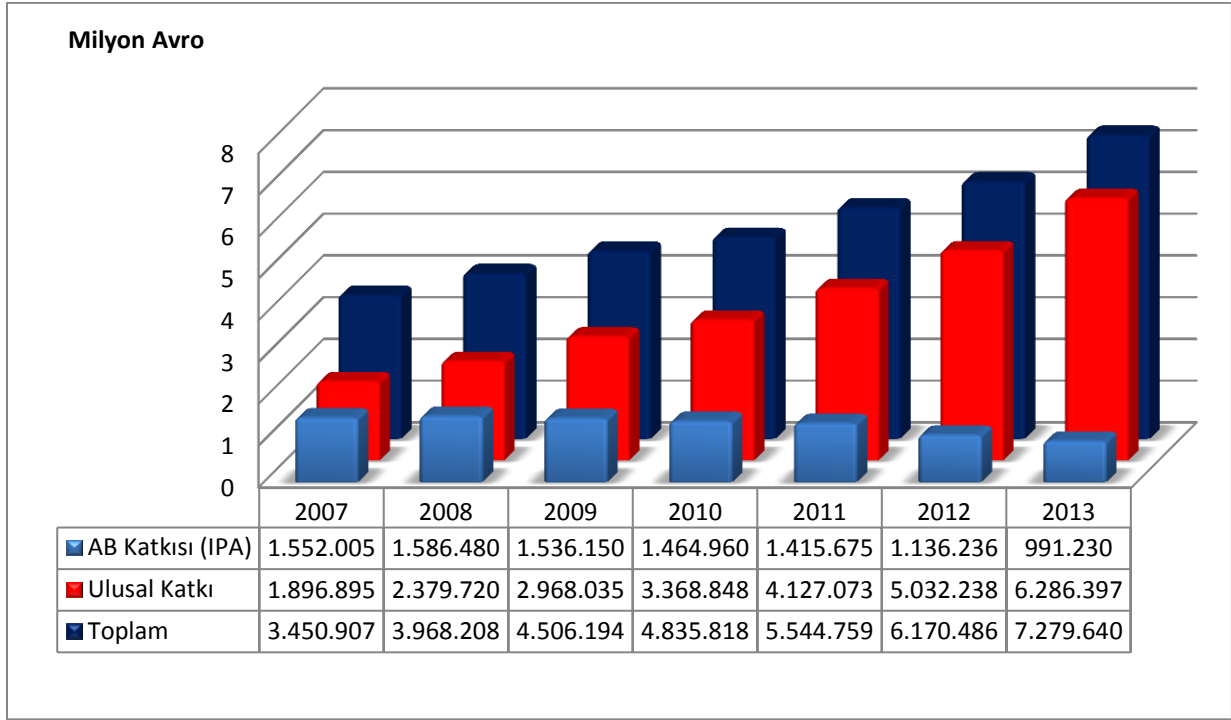
2007-2013 döneminde, Program kapsamında 35.741.942 avro tutarında katkı payı ödenmiş olup bu tutarın 26.059.206 avro tutarındaki %73,9’luk kısmı ulusal bütçeden karşılanmış, kalan kısmı Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) üzerinden tahsis edilmiştir (Grafik 19). IPA katkısı 2013 yılına kadar geçen sürede her yıl azalmış ve buna bağlı olarak ulusal katkı payı artmıştır (Grafik 20).

EIP Programı kapsamında ülkemizden 25 proje kabul edilmiş olup, bunların 3 tanesinde ülkemiz faydalanıcıları koordinatör görevi üstlenmiştir. Söz konusu projeler kapsamında ülkemiz koordinatör ve ortaklarına sağlanan hibe tutarı yaklaşık 2.244.917 avrodur. Projelerin toplam bütçesi ise 13.266.538 avrodur.

Program kapsamında, ülkemizden Eko Denge koordinatörlüğünde KOSGEB, Ankara Sanayi Odası, Milli Prodüktivite Merkezi⁶, Türk Katı Atık Komitesi, Tekport Şirketi gibi ortaklarla “Eko-Endüstriyel Parklar” olarak tanımlanan ve bir arada kümelenmiş sanayi tesislerinin çevresel kararlarına destek olmayı amaçlayan EPESUS Projesi 2009-2012 yıllarında yürütülmüştür.

2011-2012 yıllarında gerçekleştirilen Küme Yöneticileri İçin Kapasite Geliştirme Projesi, Ege İhracatçı Birlikleri’nin koordinatörlüğünde, İzlanda Araştırma Merkezi ile Rzeszow Bölgesel Kalkınma Ajansı ortaklığında yürütülmüştür. Bu vesileyle, Avrupa Küme Mükemmeliyeti Girişimi tarafından geliştirilen “Küme Karşılaştırma Aracı”, “Küme Kalite Etiket”, “Küme Yönetim Modeli” ve “Küme Yöneticisi Eğitim Programı” ülkemize transfer edilmiştir.

⁶ 03.06.2011 tarihli 635 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın Verimlilik Genel Müdürlüğü olarak tesis edilmiştir.

Grafik 20: CIP/EIP Ödemeler ve IPA/Ulusal Katkı Dağılımı

Performans Analizi

EIP kapsamında toplam bütçenin 1 milyar avro tutarındaki kısmı KOBİ'lerin kredi ve girişim sermayesi gibi finansman olanaklarına erişiminin iyileştirilmesine tahsis edilmiştir. Bu bağlamda iki adet finansal araç bulunmaktadır.

1. Girişim Sermayesi: Yüksek Büyüme Potansiyeline Sahip ve Yenilikçi KOBİ Desteği (High Growth And Innovative SME-GIF) başlığı altında, AYF, erken büyüme aşamalarındaki KOBİ'ler ile yüksek büyüme potansiyeline sahip yenilikçi KOBİ'lere yönelik olarak geliştirilen girişim sermayesi fonlarına katkıda bulunmaktadır.

Programın toplam bütçesinin %25'ine tekabül eden bu bileşenden, ülkemiz faydalanamamıştır. Bunun başlıca sebebi, uygulama döneminde Programın finansal araçlarının yürütülmesinden sorumlu olan AYF'nin risk değerlendirme kriterlerine uygun yasal altyapının ülkemizde 2012 yılından sonra oluşturulmaya başlanmasıdır.

2012 yılına kadar, ülkemizde faaliyet gösteren girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ancak kendi öz kaynaklarını kullanma ve kendi portföylerini yönetme yetkilerine sahip olduğundan AYF'nin gerekli gördüğü fon yapısına cevap verememiştir.

Diğer taraftan, ülkemizde yatırım fonu kurma şartları Sermaye Piyasası Kanunu tarafından belirlenmiştir. EIP döneminde, söz konusu fonların, yatırım yapacağı araçlar yine Sermaye Piyasası Kanuna göre sınırlı tutulmuş olup borsalarda işlem gören yerli ve yabancı şirketlerin hisse senetleri ile özel ve kamu kesimi borçlanma senetleri, altın ve diğer kıymetli madenler ve bunlara dayalı olarak ihraç edilmiş sermaye piyasası araçları olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla, ülkemizde kurulan yatırım fonları, girişim sermayesi olarak kullanılamamıştır.

Bununla birlikte, yabancı ülkelerde kurulmuş olup AYF şartlarını karşılayabilen ve Türkiye’de faaliyet gösteren girişim sermayesi şirketleri Actera (AYF operasyonu), Crescent Capital, Darby (IVCI kapsamında) vb. ise doğrudan AYF’nin EIP araçlarına ilgi göstermemişlerdir. Öte yandan, ülkemizde faaliyet gösteren girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ise mevcut yapıları ile vergi muafiyetinden yararlandığından AYF şartlarını karşılayacak bir fon yapısını kurma gereği görmemiştir. 2012 yılı itibarı ile gerçekleştirilen Sermaye Piyasası mevzuatı değişiklikleri ile bu alanda önemli adımlar atılmış olup yeni mevzuatın genel olarak AYF beklentileri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

2. Garantiler: *KOBİ Garanti Desteği (SME Guarantee Facility-SMEG)* başlığı altında, AYF, bankalar ve ilgili kuruluşlara KOBİ’lere sundukları borç finansmanını teşvik etmek amacıyla kredi garanti desteği sağlamaktadır. Bu destek altında 240 bin işletmeye ortalama 65 bin avro tutarında kredi ve kredi garanti desteği sağlanmıştır.

Bu başlık esasen dört ana araçtan oluşmaktadır:

- Kredi Garantileri,
- Mikro Kredi Garantileri,
- Öz Kaynak Garantileri,
- Menkul Kıymetleştirme Garantileri.

Tablo 10: Kredi Garanti Anlaşmaları Kapsamında Kullanılan Kredi ve Kefaletler

AYF Tarafından Anlaşma Yapılan Banka	AYF Garanti Üst Sınırı (Milyon Avro)	Firma Adedi	Kredi Hacmi (Milyon TL)	Kredi Garanti (Kefalet) Tutarı (Milyon TL)	AYF Ödemeleri (Milyon TL)
Finansbank	30,20	52.572	2.015,00	1.097,60	33,00
Kredi Garanti Fonu A.Ş. (KOBİ'ler)	2,90	533	248,00	198,40	7,90
Ziraat Bankası (Mikro İşletmeler)	24,70	29.521	1.311,00	948,70	15,80
Garanti Bankası (Mikro İşletmeler)	3,30	5.700	173,00	101,20	4,20
Toplam	61,10	88.326	3.747,00	2.499,20	60,90

2007-2013 döneminde, Kredi Garanti Fonu A.Ş., Finansbank, Ziraat Bankası ve Garanti Bankası AYF ile sözleşme imzalayarak ülkemizde finansman aracı kuruluş olarak faaliyet göstermiştir.

SMEG kapsamında 2014 sonu itibarıyla bankalar bazındaki AYF kredi hacmi ve garanti verileri tutarları Tablo 10'da yer almaktadır. Ülkemiz açısından ele alındığında, AYF aracılığıyla, 88.326 işletmeye toplamda 2,5 milyar TL tutarında kredi garantisi sağlanmış ve yaklaşık 3,75 milyar TL tutarında kredi hacmi oluşturulmuştur.

Tablo 10'da AYF Garanti üst sınırı ve garanti ödemeleri arasındaki fark ele alındığında, bankaların oluşturulan kredi hacminin kullanılması konusunda temkinli davrandığı ve krediye ihtiyaç duyabilecek başarı vadeden riskli girişimleri yeterince desteklemediği izlenimi edinilmiştir. Bunun yanı sıra, kredilerin 8-10 yıl gibi uzun dönemli oldukları göz önüne alındığında, önümüzdeki dönemde olası batık krediler sebebiyle AYF ödemelerinde artış olabileceği değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte, bu kredilerin 8-10 yıllık dönemleri kapsadığı göz önüne alındığında, batık kredilerin yaklaşık %1,62 düzeyinde olduğu ve verilen kredilerle KOBİ'lerimizin kendilerini idame edebildikleri görülmektedir.

Çok Yıllı Program ve Araştırma ve Teknolojik Gelişme alanında 6. Çerçeve Programı dönemindeki Avrupa Bilgi Merkezleri ve Yenilik Aktarım Merkezlerinin Girişimcilik ve Yenilik Programı (EIP) altında birleşmesi ile bir araya gelen *Avrupa İşletmeler Ağı (AİA)* konsorsiyumları, 600 kurum ve 54 ülkede 2 milyondan fazla KOBİ ile işbirliği yapabilmektedir.

Ülkemizde 2009 yılında kurulan 7 konsorsiyum ve bünyesindeki 35 merkezde 2011-2013 yıllarında 1 milyondan fazla KOBİ'ye ulaşılmış, 2009-2013 yıllarında 640 teknoloji ve ticari işbirliği anlaşması imzalanmıştır (Şekil 6).

Şekil 6: Ülke Çapında Avrupa İşletmeler Ağı Konsorsiyumları

2007-2013 dönemi ele alındığında, ülkemizde yer alan bazı ortakların ve konsorsiyumların personelinin idari kapasitesinin yetersizliği sorun teşkil etmiştir. AİA’da görevli personel bir yandan AİA işlerini bir yandan da ortak kurum/kuruluşa ait işleri yürütmek durumunda kaldığı için sunulan hizmetler ve hizmet kalitesi yeterli düzeye ulaşamamıştır. Bazı AİA’ların ortaklık yapısının zayıflığı ve yenilikçilik ve yabancı dil bilgisi bakımından yüksek kapasiteli firmaların yoğunlaştığı bölgelerde yer almamaları da Programdan faydalanma düzeyini etkileyen diğer önemli faktörlerdir.

Ayrıca, ağ faaliyetlerinin, konsorsiyum liderinin yerleşik bulunduğu illerde daha etkin olarak uygulandığı, diğer illerde kalan ortaklarda ise AİA hakkında yeterli bilgi birikimine, farkındalık ve görev anlayışına sahip olunmadığı anlaşılmaktadır. Bu illerde, Sanayi ve Ticaret Odaları bünyesinde işletmelere AİA hizmetleri konusunda temel bilgilendirme ve yönlendirme yapılamamaktadır.

Yeni dönemde katılım sağlanan AB Programı (COSME)

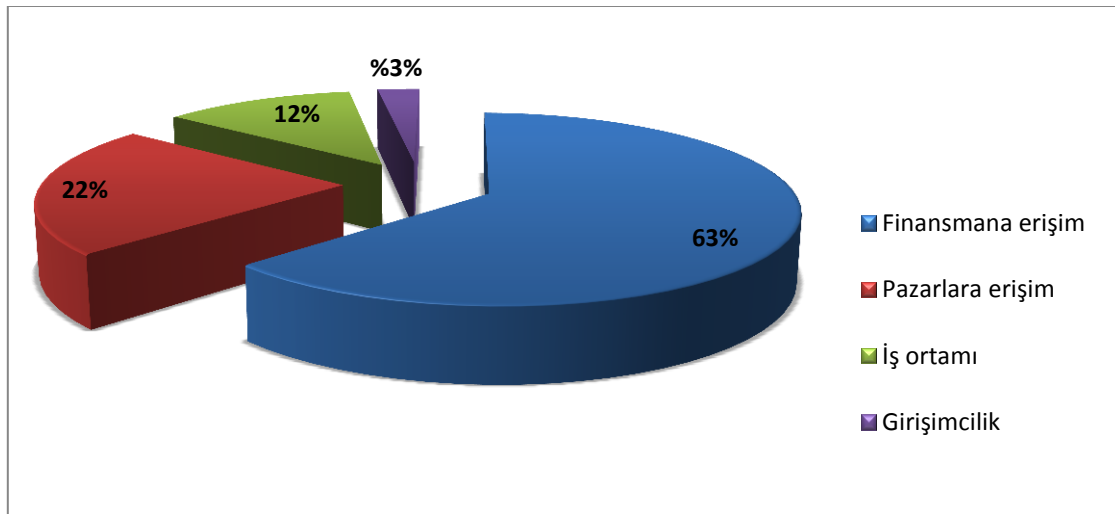
İşletmelerin ve KOBİ’lerin Rekabet Edebilirliği Programı (Competitiveness of Enterprises and SMEs-COSME) 2014-2020 döneminde, 2,3 milyar avroluk bir bütçe ile yürütülen ve 1287/2013 Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü ile kurulmuş olan bir AB Programıdır (Bakınız Bölüm III). Bu Program ile AB işletmelerinin rekabet edebilirliğinin ve sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesi ve girişimcilik kültürünün teşvik edilmesi ile KOBİ’lerin kurulması ve büyümesi desteklenmektedir.

Bu amaçlar doğrultusunda dört temel hedef belirlenmiştir:

- KOBİ’lerin finansmana erişimlerinin geliştirilmesi (öz sermaye ve borç finansmanı),
- Özellikle AB ve aynı zamanda küresel düzeyde pazarlara erişimin geliştirilmesi,
- Birlik işletmelerinin ve özellikle KOBİ’lerin rekabet edebilirliğinin ve sürdürülebilirliğinin iyileştirilmesi (turizm sektörü de dâhil olmak üzere),
- Girişimciliğin ve girişimcilik kültürünün teşvik edilmesi.

Bu hedeflere ilişkin öngörülen bütçe dağılımı Grafik 21’de verilmektedir:

Grafik 21: 2014-2020 Dönemi COSME Bütçesi Dağılımı

COSME esasen 2007-2013 döneminde yürütülen Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programının (CIP) alt bileşenlerinden olan Girişimcilik ve Yenilik Programının (EIP) devamı niteliğindedir.

Öte yandan EIP altında yer alan ve KOBİ'lere ilişkin yenilikçilik alanındaki girişim sermayesi destekleri, eko-inovasyon projeleri ile ICT-PSP Bileşeni Ufuk 2020 Programına aktarılmıştır. Bu çerçevede daha önce EIP altında yer alan yenilikçilik politikalarının öğreniminin kolaylaştırılması, yenilikçilik ve yenilikçilik odaklı hizmetlerle KOBİ'lerin büyümesinin desteklenmesine yönelik Avrupa İşletmeler Ağı kapsamında sağlanan destekler Ufuk 2020 Programının "KOBİ'lerde Yenilikçilik" çalışma programı altında desteklenecektir.

Bir önceki dönemde finansal araçların oluşturduğu kaldıraç etkisi, istihdama katkısı ve yarattığı katma değer nedeniyle, 2014-2020 döneminde COSME bütçesinin %60'ından fazlası finansmana erişim başlığına ayrılmıştır.

Program altında Büyüme için Özkaynak Fonu (EFG) ve Kredi Garanti Kolaylığı (LGF) olmak üzere iki adet finansal araç desteği sağlanmaktadır. Ancak bu destekler, KOBİ'lere doğrudan değil finansal aracı kuruluşlar üzerinden verilmektedir. Bunun yanı sıra Ufuk 2020 Programı bütçesinin %7'lik kısmı da yine KOBİ'lerin girişim ve borç finansmanı alanlarına ayrılmıştır.

COSME Programına Katılım Anlaşması, 16 Ekim 2014 tarihinde imzalanmıştır. Söz konusu anlaşmanın onaylanmasına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı 18 Aralık 2014 tarih ve 29209 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ülkemiz 2014-2020 döneminde Programa katılım için yaklaşık 68,9 milyon avro tutarında katkıda bulunacaktır. Bu katkının yaklaşık %20'sine tekabül eden 14 milyon avro tutarındaki kısmı Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) altında AB tarafından finanse edilecektir. COSME Programının ülkemizdeki koordinasyonu KOSGEB tarafından gerçekleştirilmektedir.

Değerlendirme ve Öneriler

EIP kapsamında kredi garanti miktarları belirlenirken, AYF'nin portföy kapsamındaki olası batık kredi oranının %75'ine kadar garanti vermiş olmasına rağmen bankalarımız çekingen davranmıştır. COSME döneminde bu oranın %50'ye düşeceği dikkate alınırsa, bankalarımızın sisteme dahil olmaları konusunda ayrıca teşvik edilmesinin gerektiği değerlendirilmektedir.

Bunun yanı sıra, EIP döneminde edinilen tecrübeler neticesinde, Program bütçesinin %25'lik kısmına tekabül eden Girişim Sermayesi finansal aracından ülkemiz KOBİ'lerinin faydalanamamış olması, uygulama dönemi boyunca karşılaşılan en önemli sorun olarak değerlendirilmektedir.

Finansmana erişimin ülkemiz KOBİ'leri için en önemli sorunlardan birisi olduğu göz önüne alındığında, alternatif bir finansman kaynağından KOBİ'lerimizin faydalanamamış olmasının büyük bir kayıp olduğu düşünülmektedir.

2014-2020 döneminde ülkemizin gerek COSME'den gerekse Ufuk 2020 Programından elde edeceği fayda ve geri dönüş oranlarının artırılması için, girişim sermayesi fonlarının oluşturulması, bu fonların AYF'ye başvurularının teşvik edilmesi büyük önem arz etmektedir.

Buna ilişkin olarak, girişim sermayesi yatırım fonları altyapısına ilişkin önemli adımlar atılmıştır. Bilindiği üzere, 30 Aralık 2012 tarih ve 28514 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sermaye Piyasası Kanunu ile bir girişim sermayesi modeli olan girişim sermayesi fonlarına ilişkin yasal altyapının temelleri atılmıştır.

2 Ocak 2014 tarih ve 28870 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Girişim Sermayesi Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği” ile de, girişim sermayesi fonlarının kurulmasına, faaliyetlerine, nitelikli yatırımcılara satışına ve faaliyetlerine ilişkin esaslar ayrıntılı olarak düzenlenmiş ve böylece üst fon benzeri yapıların kurulmasına olanak sağlanmıştır. Söz konusu düzenlemeyle portföy yönetim şirketlerine SPK tarafından yetkilendirilmeleri şartıyla girişim sermayesi yatırım fonu kurma yetkisi verilmiş ve girişim sermayesi portföy yönetim şirketlerine ilişkin yasal düzenleme yapılmıştır.

Bunun yanı sıra, 14 Mart 2014 tarih ve 28941 sayılı “Üst Fonlara Kaynak Aktarımına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı” kapsamında Hazine Müsteşarlığı tarafından 1 Ağustos 2014 tarihinde çıkılan çağrı uyarınca, Onuncu Kalkınma Planında yer alan sektörlerle ve teknoloji ve yenilikçilik odaklı girişim şirketlerine erken dönem yatırımı yapacak girişim sermayesi üst fonlarına kaynak aktarılacaktır.

Girişim sermayesi yatırım fonu yasal altyapısının net bir şekilde ortaya konması ile birlikte önümüzdeki dönemde AYF beklentilerinin karşılandığı değerlendirilmektedir. Ancak, bunun için AYF yetkilileri, SPK ve olası aracı kuruluşlar ile yeni dönemde girişim sermayesi yatırım fonu yöneticiliği yapabilecek temel aktörlerin bir an önce bir araya getirilerek bu konudaki AYF’nin operasyonel şartları ile ülkemizde kurulan sistemin detaylı bir karşılaştırılmasının yapılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

AİA’lar aracılığı ile tüm işletmelerimiz 600 kurum ve 54 ülkede 2 milyondan fazla KOBİ ile işbirliği yapma olanağına sahip olabilmektedir. Bunun yanı sıra AİA’lar AB müktesebatı, AB programlarına ilişkin bilgi sağlamakta, finansmana erişim, yenilikçilik ve teknoloji transferi konusunda destek sunmaktadır. Program kapsamında AİA’lar yerel işletmelere en yakın birimlerdir.

Nitekim 2007-2013 döneminde 7 konsorsiyum ile katılım sağladığımız AİA sayısı 11’e yükselmiş olup, bunlardan büyük bir kısmı faaliyete geçmiştir. İlk dönemden edinilen tecrübeler ışığında, 2014-2020 döneminde faaliyet gösterecek AİA’ların, COSME ve Ufuk 2020 Programının yanı sıra, diğer AB programları ve IPA II hakkında da yeterli bilgi sahibi olmaları ve işletmeleri yönlendirebilmeleri için gerekli idari kapasiteye sahip olmaları önem arz etmektedir.

II.5. REKABET EDEBİLİRLİK VE YENİLİK ÇERÇEVE PROGRAMI / BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ POLİTİKA DESTEK PROGRAMI (Competitiveness and Innovation Programme / Information and Communication Technologies Policy Support Programme – CIP/ICT-PSP)

Bilgi ve İletişim Teknolojileri Politika Destek Programı (ICT-PSP), Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programının 3 bileşeninden biridir. 2007-2013 yılları arasında uygulanan Programın temel amacı, yenilikçi sayısal teknolojilerin vatandaşların, kamunun ve özel sektörün kullanımına sunulmasıdır. Bu Program, Avrupa 2020 Stratejisinin temel girişimlerinden “Avrupa için Sayısal Gündem”in bir uygulama aracı olarak hizmet etmiştir.

Program kapsamında, Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) tabanlı hizmet ve ürünlerin üst seviyede geliştirilmesinin önündeki engellerin kaldırılmasının yanı sıra, BİT alanındaki ticari fırsatlardan yararlanılması ve yüksek büyüme potansiyelli işletmelerin kurulmasına da destek olunması amaçlanmıştır.

Program, sağlık, yaşlanma, sosyal içerme, sürdürülebilir hareketlilik, enerji verimliliği, kültürel mirasın korunması, kültürel etkileşim ve etkin kamu yönetimi gibi toplumsal zorlukların çözümüne yönelik faaliyetlere de özel bir önem vermiştir.

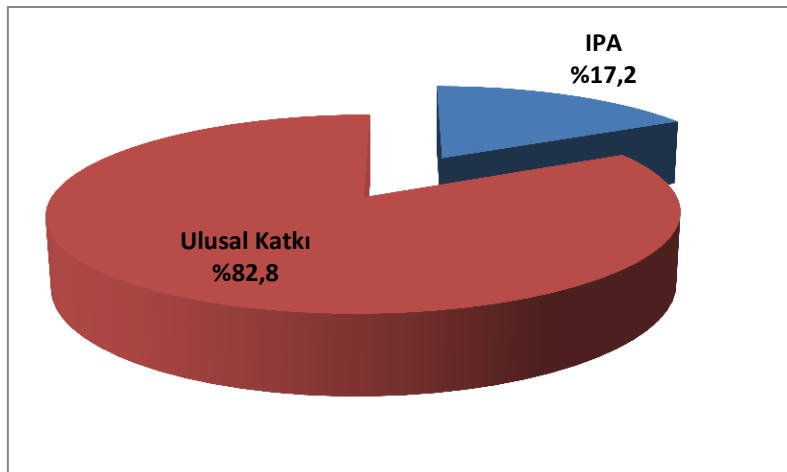
Bu çerçevede, elektronik hizmetlere erişimin sağlanması, kamu-özel işbirliğinin desteklenmesi, farkındalığın artırılması ve BİT kullanılan hizmetlerde kalite ve etkinliğin artırılması amacıyla birlikte çalışabilirliği esas alan ve bilgi toplumu politikalarının uygulanmasına destek olacak projelerin geliştirilmesi öngörülmektedir.

Programa Katılım

Ülkemizin Programa katılımı, 26 Mayıs 2009 tarihinde imzalanan ve 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren geçerli olan Mutabakat Zaptı ile hukuken başlamış olmasına rağmen, iç onay sürecinde yaşanan gecikmeden ötürü vatandaşlarımızın Programdan fiilen faydalanması 2010 yılında mümkün olabilmektedir. Programın koordinasyonu ülkemizde Kalkınma Bakanlığı (eski adıyla Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı) tarafından yapılmıştır.

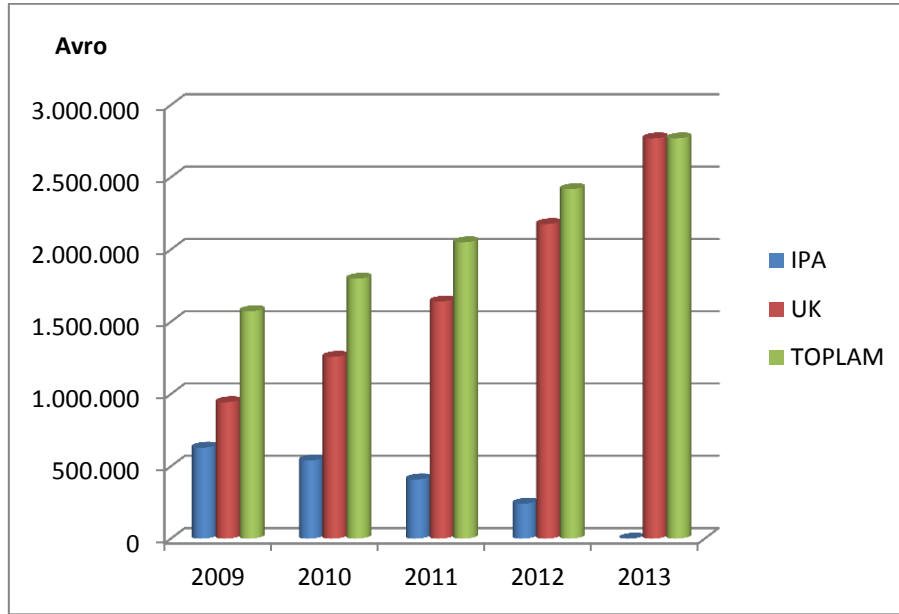
Ülkemiz tarafından 2009-2013 yılları arasında Programa 10.609.195 avro ödenmiştir. Bu rakamın 1.821.714 avrosu IPA kaynaklarından karşılanmış olup, IPA katkısı toplamda %17 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 22).

Grafik 22: ICT PSP Maliyeti UK/IPA Oranı

2009 yılında başlayan IPA katkısı 2013 yılına kadar geçen sürede her yıl azalmış ve buna bağlı olarak ulusal katkı payı artmıştır (Grafik 23).

Grafik 23: ICT PSP Yıllık Bazda Ödemeler ve IPA/Ulusal Katkı Dağılımı

Perfromans Analizi

Ülkemiz tarafından yapılan ödemelere karşılık, 5.538.289 avro geri dönüş sağlanmıştır. Mali açıdan değerlendirildiğinde başarı oranı %52 olarak gerçekleşmiştir. Ulusal kaynaklarımızdan karşılanan maliyetlerin geri dönüşünde ise %63 başarı yakalandığı görülmektedir.

Program altında ülkemizde 23 proje uygulanmıştır. Katılım sağlanan projelerin toplam bütçeleri 164.143.161 avrodur. TÜBİTAK, Sağlık Bakanlığı ve TAGES Programdan en çok yararlanmış kurum ve kuruluşlarımızdır. Ülkemizden 7 yerel idarenin de Programdan faydalandığı görülmektedir. Ayrıca, Türkiye Romatizma Araştırma ve Savaş Derneği, Program kapsamında desteklenen projelere ortak tek sivil toplum kuruluşu olarak göze çıkmaktadır (Tablo 11).

Tablo 11: Faydalanıcıların Türüne Göre Sağlanan Destek Miktar ve Oranları

Sektör	AB Destek Tutarı (Avro)	Oran (%)
Kamu Kesimi	3.454.276	62,37
- Merkezi	2.490.115	44,96
- Yerel	459.125	8,29
- Kamu Şirketi	505.036	9,12
Özel Kesim	1.607.923	29,03
Üniversite	447.180	8,07
STK	28.910	0,52
TOPLAM	5.538.289	100,00

Yeni dönemde katılım sağlanan AB Programı (Ufuk 2020 ve Bütünleşik Avrupa Aracı (Connecting Europe Facility))

2014-2020 döneminde uygulanacak olan Ufuk 2020 ve Bütünleşik Avrupa Aracı (Connecting Europe Facility) gibi programlar bilgi ve iletişim teknolojileri bileşenlerine sahiptir. Ancak bu programlar doğrudan ICT PSP Programı gibi, kamu idarelerinin hizmet satın almasına yönelik faaliyetler içermemektedir. Dolayısıyla, program faaliyetlerinin yeni dönemde, kısmen bazı programlar altında uygulanmaya devam edeceği ifade edilebilir.

Değerlendirme ve Öneriler

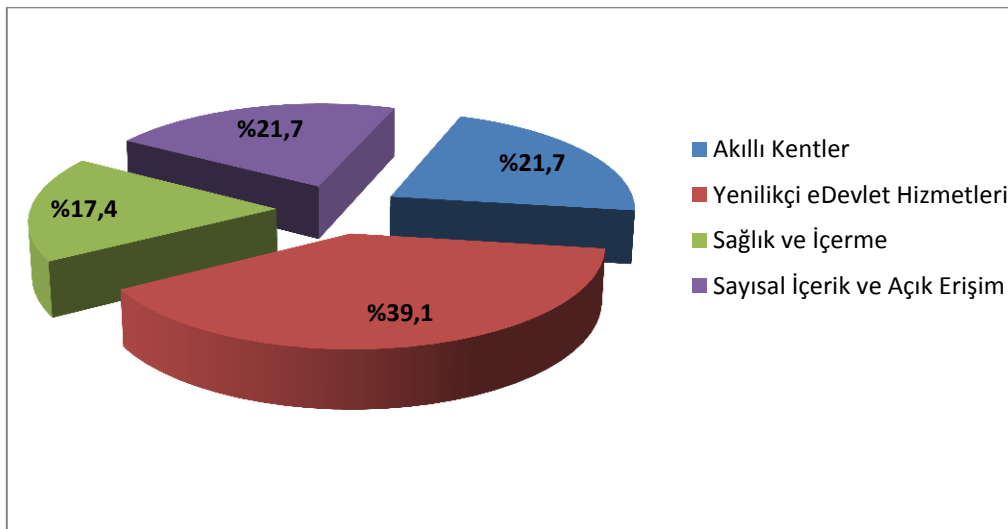
Programdan faydalanan kurum ve kuruluşlar arasında kamu kesiminin ağırlığı göze çarpmaktadır. AB'den alınan toplam desteğin %62,37'lik bölümünden kamu kesimi faydalanmıştır. Tablo 11'de görüldüğü üzere, bu destek miktarının önemli bir bölümü merkezi kamu kurum ve kuruluşları tarafından alınan desteklerden oluşmaktadır. Kamudan sonra en fazla desteği alan kesim % 29,03'lük oranla özel sektör kuruluşlarıdır.

Bu çerçevede, ICT PSP Programı kapsamındaki desteğin çok büyük bir bölümünün (%91,40) kamu ve özel kesim tarafından alındığı anlaşılmaktadır. Bu durum, Programın araştırma ve geliştirmeden ziyade uygulama çalışmalarını destekliyor olmasından kaynaklanmaktadır.

Program altındaki projelerde deneme aşamalarını tamamlamış teknolojilerin uygulamaya geçiriliyor olması, araştırma projelerinde olduğu gibi proje sonuçlarının hayata geçirilmesinde yaşanan gecikmelerin önüne geçilmesini sağlayarak, son kullanıcı olan proje ortaklarının doğrudan ürün ve hizmetlere erişimini sağlamıştır.

Ülkemiz tarafından katılım sağlanan projelerin uygulama alanlarına bakıldığında, en çok projenin kamu yönetiminde yenilikçi hizmetlerin hayata geçirilmesini hedefleyen “Yenilikçi eDevlet Hizmetleri” alanında uygulandığı görülmektedir. Bu durum, kamunun Programdan en fazla faydalanan kesim olduğuna yönelik bulguyla paralellik arz etmektedir. Bu alan dışındaki projelerin ise uygulama alanlarına göre dengeli bir şekilde dağıldığı görülmektedir (Grafik 24).

Grafik 24: Uygulama Alanlarına Göre Projelerin Dağılımı

II.6. KÜLTÜR PROGRAMI (Culture Programme)

Ülkemizin katılım sağladığı Kültür Programı, kültürel ve yaratıcı alanda faaliyet gösteren sektörlerin faydalanabildiği bir Program olmuştur. Kültür Programı, müzik, plastik sanatlar, görsel sanatlar, sahne sanatları (tiyatro, opera, bale, orkestralar vb.), kültürel miras (mutfak kültürü, mimari ve arkeolojik miras, gelenek ve görenek vb.) alanlarında geliştirilen projelere destek sağlamıştır.

Kültür Programı AB üyesi ülkelerle kültürel ilişkilerimizin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Kültür alanında Avrupa'da işbirliğinin teşvik edilmesi, ortak mirasın korunması ve kültürel zenginliğin geliştirilmesi AB'nin temel amaçlarından birisidir. Bu amaç, AB'nin İşleyişi Hakkında Antlaşmanın 167. maddesinde vurgulanmaktadır. Ayrıca, kültür ve yaratıcı sektörlerin Avrupa 2020 Stratejisi hedeflerinin gerçekleştirilmesine sağlayabileceği katkılar temelinde bu sektörlerin teşvik edilmesine öncelik verilmektedir.

Bu doğrultuda tasarlanan Kültür Programı'nın temel hedefi, Avrupa'da kültür alanında işbirliğini geliştirmek üzere, toplumlararası kültürel diyalogun güçlendirilmesi, kültür sektöründe faaliyet gösterenlerin hareketliliğinin sağlanması, sanatçıların ve sanat ürünlerinin hareketliliği için hazırlanan projeleri desteklemek olmuştur.

Kültür Programı, Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü himayesinde Eğitim, Görsel-İşitsel ve Kültür Ajansı (Education, Audio-visual and Culture Executive Agency - EACEA) tarafından merkezi olarak yürütülmüştür.

EACEA iki ana birimden oluşmaktadır. Bu birimlerden Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programlarını yürüten ilki, yeni dönemde Erasmus+ Programını yürütmektedir. Geçtiğimiz dönem Kültür ve Medya Programlarını yürüten ikincisiyse, yeni dönemde Yaratıcı Avrupa Programı ile Vatandaşlar için Avrupa Programını yürütmektedir.

Programın uygulanması sürecinde yönlendirme ve izleme faaliyetlerine katkı sağlanması amacıyla katılımcı ülkelerin temsilcilerinden oluşan bir Program Komitesi kurulmuştur. Buna ilaveten, katılımcı ülkelerde Programın tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerini ulusal düzeyde yürütmek üzere Kültür İrtibat Noktaları belirlenmiştir. Yeni dönemde kurulan Yaratıcı Avrupa Masaları ise Kültür İrtibat Noktaları'nın görevlerini daha etkin bir biçimde sürdürmeyi hedeflemektedir.

12 Aralık 2006 tarihli ve 1855/2006/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Kararıyla kurulan Kültür Programı'nın bütçesi 400 milyon avrodur⁷.

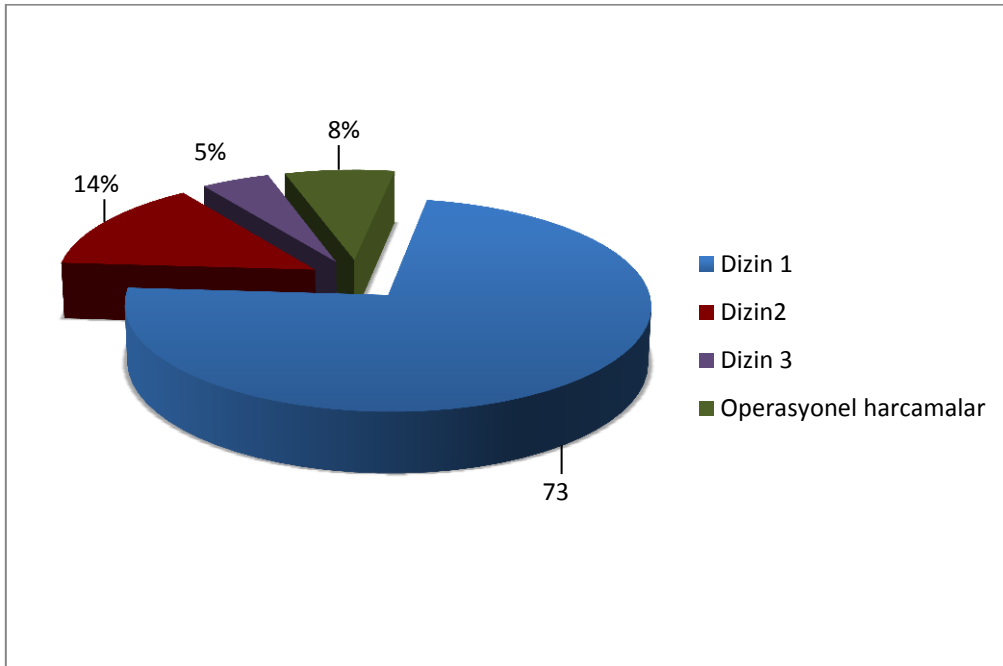
Program 3 dizinden oluşmaktadır (Şekil 7). Bu dizinler, projelere yönelik desteklere ilaveten Kültür İrtibat Noktalarının finansmanı, Avrupa Kültür Başkentleri ve Avrupa ödülleri, uluslararası kuruluşlarla işbirliğine destek gibi tamamlayıcı alt dizinlerden oluşmaktadır. Program kültürel işbirliği ve diyalogun gelişmesine katkı sağlayan projelere destek vermiştir.

Kültür Programı fon dağılımı Grafik 25'te verilmektedir. Kültür İrtibat Noktaları'nın finansmanı operasyonel harcamalar kapsamında karşılanmaktadır.

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:372:0001:0011:EN:PDF>

Şekil 7: Kültür Programı dizinleri

Programa katılan ülkelerden koordinatör olarak toplam 5.020 başvuru yapılmış, 1.307 koordinatör hibe almaya hak kazanmıştır. Programa ortak olarak toplam 7.936 başvuru yapılmış, 2.293 ortak hibe almaya hak kazanan projelere dahil olmuştur.⁸

Grafik 25: Kültür Programı Dizinler Bazında Fon Dağılımı

⁸ “Avrupa Kültür Programı 2007-2013: Türkiye Deneyimi” (Kasım 2013, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür İrtibat Noktası) <http://ccp.gov.tr/ccp/yayinlarimiz/>

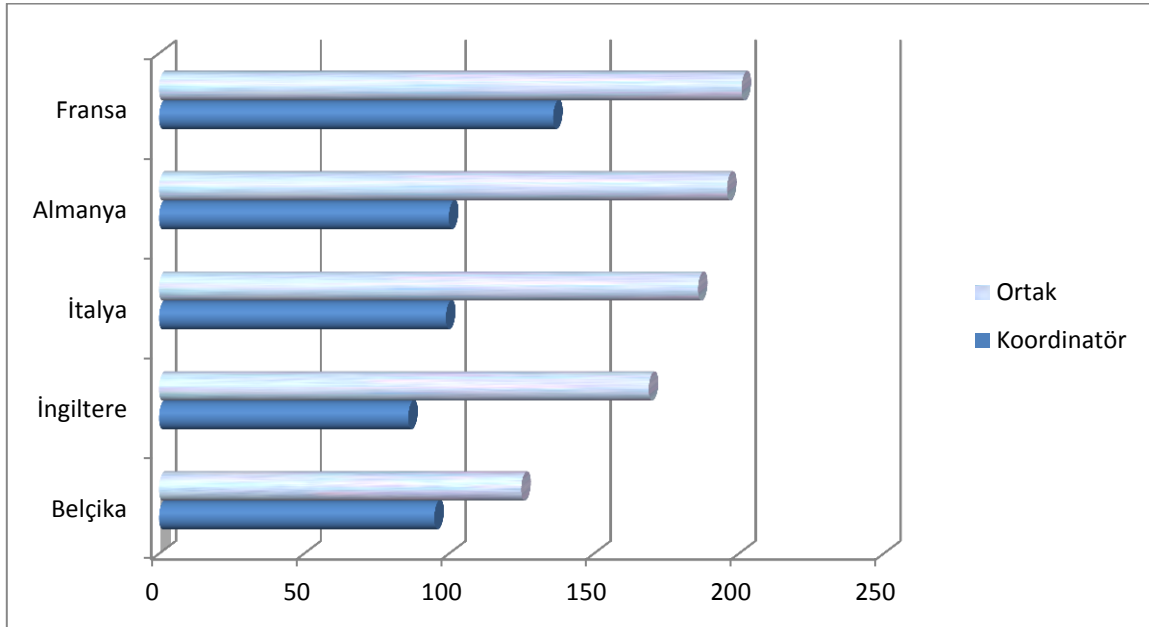
Program kapsamında, daha çok Fransa (koordinatör: 136 proje, ortak: 201 proje), Almanya (koordinatör: 100 proje, ortak: 196 proje), İtalya (koordinatör: 99 proje, ortak: 186 proje), Belçika (koordinatör: 95 proje, ortak: 125 proje) ve İngiltere (koordinatör: 86 proje, ortak: 169 proje) gibi AB üyesi ülkelerden projelerin desteklenmiş olduğu görülmektedir.

Aday ülkeler, Avrupa Ekonomik Alanı (EEA) ve Balkan ülkelerinden Program kapsamında kabul edilen proje sayısının görece az olduğu, bu ülkelerin daha çok yürütülen projelerde ortak olarak yer aldığı görülmektedir.

Programa katılan ülkelerin performansları değerlendirildiğinde, yaratıcı ve kültür sektörlerinin alt yapıları ve Avrupa düzeyinde işbirliği ağıları gelişmiş olan ülkelerin Programdan daha çok faydalanabildiği görülmektedir.

AB kültür politikası hedef ve öncelikleriyle ilişkilendirilerek hazırlanmış çok ortaklı projeler tercih edilmektedir. Bu çerçevede, proje fikrinin yaratıcılığı, Avrupa kültürel zenginliğine sağladığı katma değer, kültürel mirasın korunmasına ve kültürel ağların geliştirilmesine yaptığı katkı gibi faktörler projelerinin kabul edilme şansını artırmaktadır.

Grafik 26: Kültür Programında Proje Sayıları Yüksek Ülkeler

Program boyunca projesi en çok kabul edilen ülkelerin (Grafik 26) yürüttükleri projelerden örnekler ele alındığında, çok ortaklı işbirliği projeleri arasında, Fransa'nın koordinasyonunda Türkiye'nin de ortak olduğu 13 ülke tarafından gerçekleştirilen "*Temps D'Images*" projesi dikkat çekmektedir. Bu proje kapsamında gerçekleştirilen festival ağları aracılığıyla, küresel ve yerel öğeler bakımından farklı kültürlerin zenginliği ve çeşitliliğine vurgu yapılmaktadır.

İşbirliği projelerine bir başka örneğe İtalya'nın koordinasyonunda gerçekleştirilen ve aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 10 ülkenin katılım sağladığı "Duvarlar Dünyaları Ayırır" projesidir. Bu proje kapsamında, Avrupa'da kültürlerarası diyalogu geliştirmeye ve Avrupa'dan sanatçı ve izleyicileri birbiriyle buluşturmaya yönelik pek çok etkinlik düzenlenmiştir.

Almanya koordinasyonunda gerçekleştirilen “Dede Korkut” projesinde ise Türkiye ile birlikte 3 ortak yer almış ve Avrupa, Türkiye ve Orta Asya’dan gelen sanatçılar arasında kültürel etkileşim sağlanmıştır. Projeyle gerek müzik, dans ve güzel sanatlar gibi farklı dallar arasında, gerekse Avrupa ve Asya kültürleri arasında köprüler kurulmuştur.

Program kapsamındaki teklif çağrıları EACEA internet sayfasında yayımlanmıştır. Bu çağrılara katılımcı ülkelerden proje teklifleri sunulmuş ve değerlendirme ve seçim yine EACEA tarafından yapılmıştır.

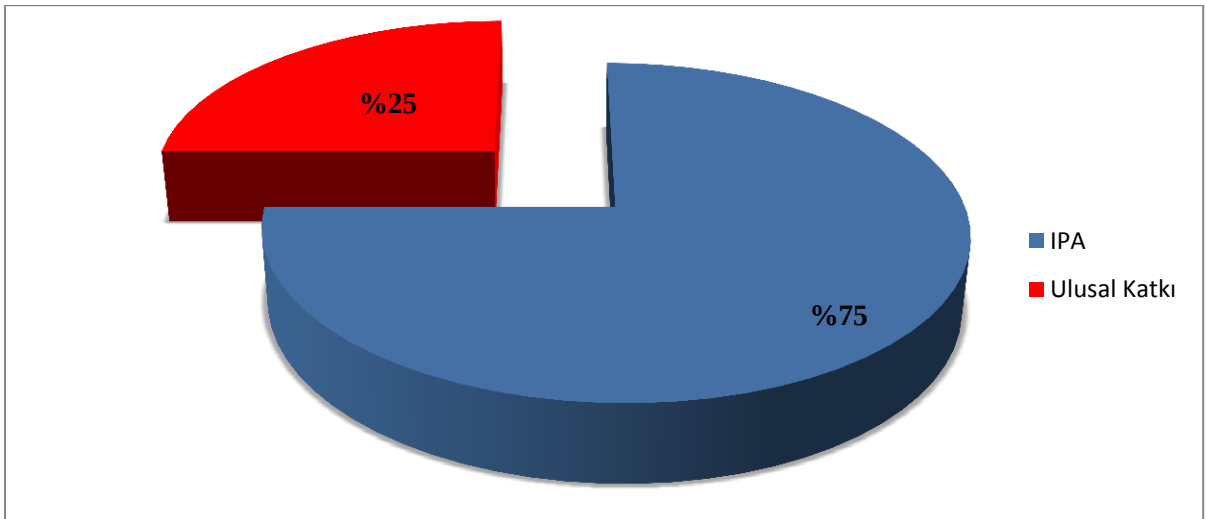
EACEA tarafından desteklenen projeler, Avrupa düzeyinde belirlenen kültürel işbirliği, ortak kültürün korunması ve zenginleştirilmesi gibi hedeflere hizmet etmenin yanı sıra, kültür ve yaratıcı sektörlerin gelişimini teşvik ederek kalkınmaya, ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır.

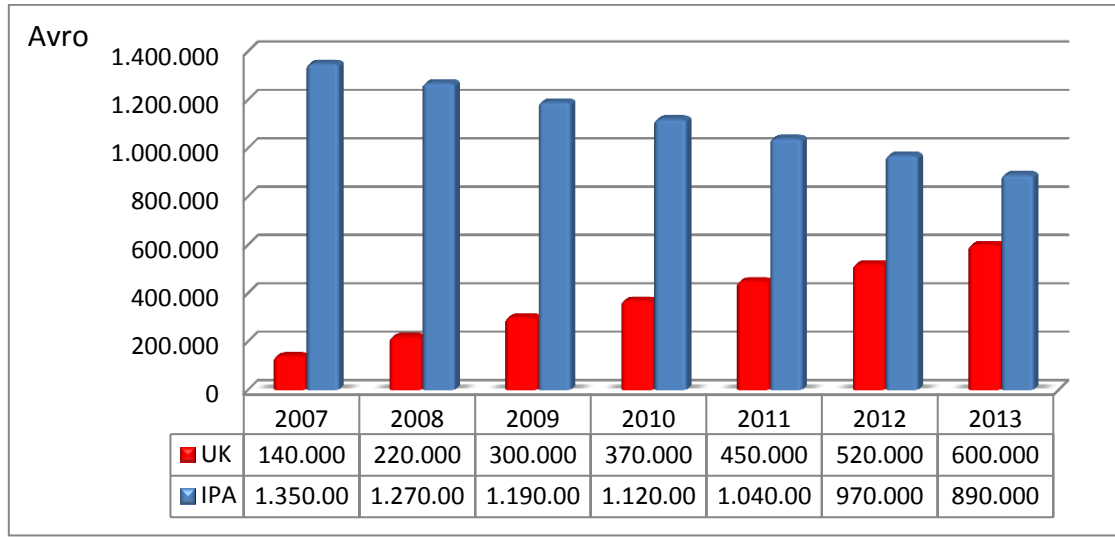
Programa Katılım

Ülkemiz, Kültür Programına, 11 Mayıs 2007 tarihinde Brüksel’de imzalanan Mutabakat Zaptının onaylanmasıyla 2007 yılından itibaren katılım sağlamıştır. Programın AB genelinde uygulanan toplam bütçesi 400 milyon avro iken ülkemiz katkı payı olarak 10.430.000 avro ödemiştir.

Bu tutarın 7.830.000 avrosu Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) kaynaklarından karşılanırken, ulusal bütçemizden karşılanan miktar ise 2.600.000 avro olarak gerçekleşmiştir. Diğer bir ifadeyle Programa katkımızın %75’i IPA fonlarından sağlanırken, %25 oranında ulusal katkı payı ödenmiştir (Grafik 27). Yıllara göre dağılıma bakıldığında, Programa her yıl sabit 1.490.000 avro aktarılmasına karşın 2007 yılından 2013 yılına kadar olan dönemde ulusal katkı payımız artmıştır (Grafik 28).

Grafik 27: Kültür Programı IPA/Ulusal Katkı (UK) Dengesi

Grafik 28: Kültür Programı IPA ve Ulusal Katkı Yıllara Göre Dağılımı

Performans Analizi

2007-2013 döneminde Kültür Programına katılan tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de oluşturulan Kültür İrtibat Noktası, Programın tanıtım ve yaygınlaştırma faaliyetlerinden sorumlu olmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde kurulan Kültür İrtibat Noktası, Program kapsamında pek çok tanıtım ve bilgilendirme faaliyeti yapılmıştır.

Programda her yıl kültürel projeler, ortaklıklar ve kültür politikasına ilişkin 3 dizine ait teklif çağrıları yayımlanmıştır. Programın çok geniş bir hedef kitlesi olmasına rağmen katılımın beklentinin oldukça altında kalması sebebiyle Kültürel İrtibat Noktası tarafından tanıtım ve yaygınlaştırma sorumluluğuna ek olarak proje yazma eğitimleri de düzenlenmiştir.

Sektörde Avrupa düzeyinde ortak bulunmasına ilişkin yaşanan zorluklar göz önünde bulundurularak, ortak bulma faaliyetlerini kolaylaştırması amacıyla ülkemizin kültür kurumları kataloğu diğer ülkelerdeki Program koordinatörlerine ve irtibat noktalarına iletilmiştir. Ayrıca, üniversite afiş panolarında ilan yayınlanmış, kültür ve sanat editörlerine yönelik bilgilendirme toplantıları düzenlenmiş, tanıtım ve kültür bilgi günleri organize edilmiştir.

Tüm bu faaliyetleri tamamlayıcı nitelikte Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültürel İrtibat Noktası koordinasyonunda 25 Haziran 2013 tarihinde İstanbul’da “2007-2013 Avrupa Kültür Programı Türkiye Deneyimi Paneli” gerçekleştirilmiştir. Panelin amacı, Program kapsamında ülkemizden koordinatör ya da ortak olarak hibe alan kurumların proje deneyimlerini kültür sektörü ile paylaşmalarının sağlanması olmuştur. Toplantıya sektör temsilcileri, kamu, özel sektör ve üniversitelerden katılım sağlanmıştır.

Panelde, sektör temsilcileri tarafından eş finansman ve ortak bulma konusunda karşılaşılan zorluklar, başvuru araçlarının ve rehberlerinin çokluğu ve karmaşıklığı konularına dikkat çekilmiştir. Kurumsallaşmış olmanın (örneğin sektör içinde belirli alanlarda uzmanlaşma ihtiyacı, projelerden edinilen deneyim ve kurulan ağlardan kurumun azami ölçüde faydalanmaya devam edebilmesi) projelerin sürdürülebilirliği açısından önem arz ettiği vurgulanmıştır. Projelerin uygulanması süreciyle doğrudan ilgili olan vergilendirme, vize gibi konuların proje başvurularında caydırıcı olabildiği gündeme getirilmiştir.

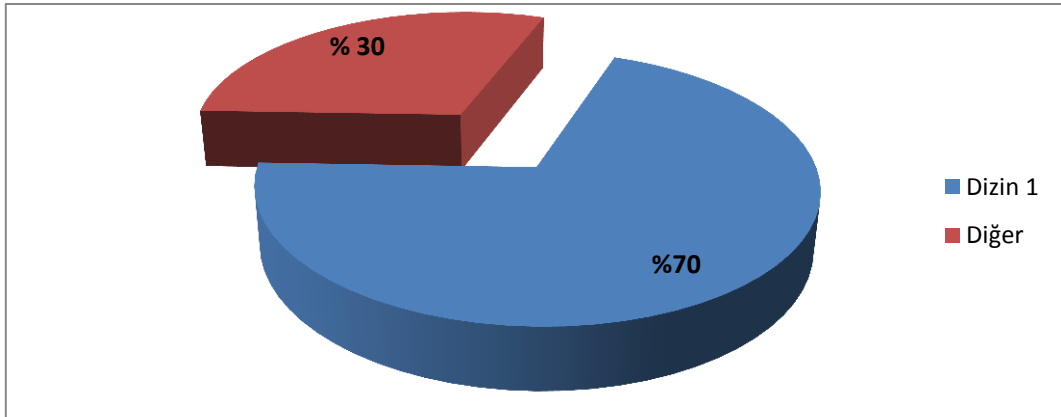
Panelde ayrıca, Kültür İrtibat Noktası tarafından, sektörde faaliyet gösteren aktörlerin Program kapsamında gerçekleştirdikleri hareketlerin izlenmesi, veri toplanması ve dolayısıyla Programa daha etkin katılıma yönelik politika geliştirme konularında, Programın doğrudan EACEA tarafından yürütülmesinden kaynaklanan zorluklara dikkat çekmiştir.

Programa katılımımız, Avrupa’da ülkemizin de dahil olduğu işbirliği ağları ve ortaklıklar kurulmasına destek olunması, ülkemizdeki kültür sektörünün ihtiyaç duyduğu kurumsal altyapının geliştirilmesi, uluslararası kültür ve yaratıcı faaliyetlerin desteklenmesi, Avrupa ile ortak değerlerimiz ve Avrupa’nın kültürel çeşitliliğine ülkemizin katkısının olduğunun vurgulanması açısından faydalı olmuştur. İlgili tüm paydaşlardan bu yönde verilen olumlu görüşler ülkemizin Yaratıcı Avrupa Programına da katılmasının yolunu açmıştır.

Programdan sağlanan fayda ülkemizin ödemiş olduğu katkı karşılığında, koordinatör olarak yürütülen projeler, Avrupa ödülleri, Edebi Çeviriler, Avrupa Kültür Başkenti ödülleri vb. fonlar çerçevesinde değerlendirildiğinde, 2007-2013 yılları arasında her yıl istikrarlı bir artışla toplam yaklaşık 6.200.000 avroya yükselmiştir.

Program kapsamında toplam katkı payımızın %59’u oranında bir geri dönüş sağlanmıştır. Bununla birlikte, ülkemiz ortak olarak da pek çok projeye dahil olmuş, Program kapsamında kültür ve yaratıcı sektörlerimizin uluslararası hareketliliği de teşvik edilmiştir.

Grafik 29: Kültür Programından Sağlanan Faydanın Dizinlere Göre Dağılımı

Program kapsamında her yıl Türkiye’nin de başvurabildiği 3 dizinde destek çağrısına çıkmıştır. Ülkemizin elde ettiği geri dönüş miktarının dizinlerine göre dağılımı incelendiğinde, yaklaşık %70’inin “Dizin 1: Kültürel Faaliyetlere Yönelik Destekler” altında seçilen projelere, %30’unun ise diğer dizinler altındaki projelere paylaştırıldığı görülmektedir (Grafik 29).

Ülkemizden koordinatör olarak 114 başvuru yapılmış, 12 başvuru hibe almaya hak kazanmış, ortak olarak yapılan 143 başvurudan 36 başvuru hibe almaya hak kazanmıştır. Programa katılımımız genel olarak değerlendirildiğinde ise kurum ve kuruluşlarımızın mali büyüklüğü yaklaşık 60 milyon avro olan toplam 67 projeye (koordinatör, ortak, iştirakçi ortak) dahil olmuştur.⁹

⁹ “Avrupa Kültür Programı 2007-2013: Türkiye Deneyimi” (Kasım 2013, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür İrtibat Noktası) <http://ccp.gov.tr/ccp/yayinlarimiz/>.

Şekil 8: Kültür Programına Katılımın Dizinlere Göre Dağılımı

Dizin 1: Kültürel Faaliyetlere Yönelik Destekler	
1.1 Çok Yıllı İşbirliği	9 projeye koordinatör/ortak/iştirakçi ortak olarak katılım sağlanmıştır.
1.2.1 İşbirliği Projeleri	47 projeye koordinatör/ortak/iştirakçi ortak olarak katılım sağlanmıştır.
1.2.2 Edebi Çeviri Projeleri	2 projeye koordinatör olarak katılım sağlanmış, 2012 yılında AB Edebiyat Ödülü kazanılmış, 35 eser çevrilmiştir.
1.3.5 Üçüncü Ülkelerle İşbirliği	4 projeye koordinatör/ortak olarak katılım sağlanmıştır.
1.3.6 Avrupa Kültür Festivali	1 projeye koordinatör olarak katılım sağlanmıştır.
Dizin 2: Avrupa Düzeyinde Kültür Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşların Desteklenmesi	
Ülkemizden kurumların koordinatör, ortak, iştirakçi olarak dahil olduğu bir proje bulunmamaktadır.	
Dizin 3: Bilginin Analiz Edilmesi, Toplanması, Paylaşılması ve Kültürel İşbirliği Alanındaki Projelerin Etkilerinin Azami Düzeye Çıkarılmasına Yönelik Destek	
3.2 Kültür Politikası Analizine İlişkin Faaliyet Gösteren Kuruluşlar Arasında İşbirliği	1 projeye ortak olarak katılım sağlanmıştır.

Ülkemizin özellikle sahne ve performans sanatları, görsel sanatlar, edebiyat, kültürel miras ve disiplinler arası karma projeler alanlarında başarılı olduğu görülmektedir. Koordinatör ve ortak olarak yer alınan tüm projeler AB ile Türkiye arasında kültürel işbirliği ağlarının güçlendirilmesini sağlamıştır.

En iyi performans sağladığımız alanlardan bir tanesi işbirliği projeleridir (Şekil 8). “Gölgeye Övgü”, “Hybri-C: Melez bir Arayüz olarak Şehir”, “Hulda, Kültür ve Sanat için Avrupa Yelkencilik Festivali” “iDans Uluslararası Çağdaş Dans ve Performans Festivali” gibi başlıca projeler, İstanbul merkezli kültür ve sanat kuruluşlarımız tarafından koordine edilmiştir. “Jardin d’Europe”, “X-OP Sanat Operatörleri ve Üreticileri Değişimi”, “Lost and Founds”, “Odaktaki Kent Kültürleri” gibi proje ortakların da çoğunlukla İstanbul merkezli kuruluşlardır. Program’dan en çok İstanbul ilinin faydalanmasının en önemli nedenlerinden bir tanesi de İstanbul’da yer alan kuruluşların alt yapılarının ve kurumsal kapasitelerinin daha gelişmiş ve uluslararasılaşma derecelerinin daha yüksek olduğu gerçeğidir.

Bununla birlikte, sayıca az da olsa İstanbul ili dışından da projeler desteklenmiştir. Bu projelere üniversiteler ya da

belediyeler gibi kurumsallaşma seviyeleri yüksek kurumların katılmış olması dikkat çekmektedir.

Edebi Çeviri alanındaki projeler de performansımızın yüksek olduğu bir diğer alandır. Gerçekleştirilen projelerle Avrupa edebiyatından önemli eserler Türkçe’ye, dilimizde yayımlanmış pek çok eser de diğer Avrupa dillerine çevrilmiştir. Bu çeviriler arasında Graham Swift’ten “Su Diyarı”, Maureen Freeley’den “Aydınlanma”, Elif Şafak’tan “Siyah

Süt”, Oya Baydar’dan “Kedi Mektupları”, Mehmed Uzun’dan “Aşk Gibi Aydınlik Ölüm Gibi Karanlık” ve Sabahattin Ali’den “Kürk Mantolu Madonna” gibi eserler bulunmaktadır.

Buna ilaveten, Programa katılım sağlayan ülkelere yönelik dönemsel Avrupa Ödülleri’ne ülkemiz kültür ve sanat çalışmaları layık bulunmuştur. 2011 yılında Avrupa Birliği Edebiyat Ödülü’ne Çiler İlhan “Sürgün” adlı kitabıyla layık görülmüştür.

Avrupa Birliği Kültürel Miras Ödülü / Europa Nostra Ödülleri kapsamında aşağıdaki projeler ödül almıştır:

- 2009 yılında, eğitim, yetiştirme ve bilinç oluşturma kategorisinde, Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı’nın “Kültür Karıncaları” projesi,
- 2010 yılında, restorasyon kategorisinde, İstanbul’da bulunan “Yeni Cami Hünkar Kasrı” restorasyonu projesi,
- 2012 yılında, koruma kategorisinde, “Milet (Balat) İlyas Bey Külliyesi” koruma projesi,
- 2012 yılında, özel hizmet kategorisinde, İzmir ilinin Bergama İlçesi sınırları içerisinde bulunan Alliano antik kentini kurtarma kazıları ile Alliano Girişim Grubu ve Arkeolog Yrd. Doç Dr. Ahmet Yaraş,
- 2012 yılında, araştırma kategorisinde, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültürel İrtibat Noktası, İstanbul Kültür Mirası ve Kültür Ekonomisi Envanteri projesi.

Ülkemizin Program kapsamında elde ettiği kazanımlardan en önemlisi, Program katılımcısı ülke sıfatıyla “Avrupa Kültür Başkenti” ödülüne başvurabilmesi olmuştur. Bu kapsamda, İstanbul 2010 yılında Avrupa Kültür başkenti seçilmiştir ve bu sayede İstanbul kültür ve sanat etkinliklerine ev sahipliği yapmış ve dünyanın her yerinden gelen sanatçılar ile kültür ve yaratıcı sektör çalışanlarını ağırlamıştır.

Yeni dönemde katılım sağlanan AB Programı (Yaratıcı Avrupa)

Yeni dönemde Türkiye ve AB arasında kültürel işbirliği ve diyalogun güçlendirilmesine katkı sağlayan programlardan en önemlisi Kültür Programının ardılı niteliğinde olan Yaratıcı Avrupa Programıdır (Bakınız Bölüm III).

Yaratıcı Avrupa Programı kapsamında kültür ve yaratıcı sektörlerde faaliyet gösteren kuruluşların projelerine destek sağlanacaktır. EACEA yeni dönemde de Yaratıcı Avrupa (2014-2020) Programını yürütmektedir.

2014-2020 yılları arasında Yaratıcı Avrupa Programı adı altında uygulanmaya devam eden yeni Program yapısında, Kültür Programı ile 2007-2013 yıllarında ayrı bir Program olarak yürütülmüş olan Medya Programını da barındırmaktadır. Buna ilaveten, kültür ve yaratıcı sektörlerin kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesine ve Programdan daha etkin faydalanmalarına yönelik olarak kültürel ve yaratıcı sektörlerin KOBİ finansmanına erişimlerinin kolaylaştırılması ve aracı kurumların kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik bir bileşen de bulunmaktadır.

Yaratıcı Avrupa Programının öncülü olan Kültür Programına katılım sağlayan ülkemizin Programa katılımı AB ile Türkiye arasındaki kültürel işbirliği ve diyalogun güçlendirilmesine stratejik değer katmıştır.

Ülkemizde sivil toplum örgütleri, kamu kuruluşları, küçük ve orta ölçekli kültür kurumları, meslek birlikleri, eğitim kurumları, müzeler, tiyatrolar, topluluklar, özel sektör bünyesindeki

kültür aktörleri ve bağımsız sanat kurumları ve inisiyatifleri kültür sektöründe faaliyet göstermektedirler. İlgili tüm paydaşlardan bu yönde verilen olumlu görüşler, ülkemizin 2014-2020 döneminde Yaratıcı Avrupa Programına katılmasının yolunu açmıştır. Yaratıcı Avrupa Programıyla ülkemizin Kültür Programından elde ettiği katma değerın yükselmesi öngörülmektedir.

Ülkemiz, 31 Ekim 2014 tarihinde imzalanan katılım anlaşması uyarınca Programa katılım için toplamda yaklaşık 16 milyon avro ödeme yapacaktır. Bu katkının bir kısmı Katılım Öncesi Yardım Aracı IPA-II kapsamında AB tarafından finanse edilecektir. Yaratıcı Avrupa Programının ülkemizdeki koordinasyonu Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yapılacaktır. Yeni dönemde Programın etkinliğinin artırılmasında Yaratıcı Avrupa Masalarına önemli roller verilmiştir.

Değerlendirme ve Öneriler

2000-2006 yılları arasında uygulanan Kültür 2000 Programına son yılında dâhil olunmasından bu yana, Yaratıcı Avrupa Programı'na katılımıla birlikte, yaklaşık 10 yıldır AB ile kültürel işbirliğinin ve diyalogun güçlendirilmesi ve kültür ve yaratıcı sektörlerin Avrupa düzeyinde ağlar kurması için çaba sarf edilmektedir.

AB'ye katılım müzakereleri sürerken, AB ile kültürel ilişkileri güçlendirerek kültür ve yaratıcı sektörlerin entegrasyonuna katkı sağlayan kültür ve sanat kuruluşlarının (tiyatrolar, dans grupları, yayınevleri, orkestralar, sanat galerileri, müzeler, üniversiteler, dernekler, vakıflar, belediyeler vb.) katılım sağladıkları ve %50 ila %80 oranlarında hibe aldıkları Kültür Programı, sektörün faydalanabildiği tek Program olmuştur.

2007-2013 yıllarında, ülkemizde proje faaliyetlerinin çoğu sahne ve gösteri sanatları, yayın çalışmaları, ağ oluşturma ya da ağların desteklenmesi, müzik etkinlikleri, festivaller, seminer, atölye çalışmaları ve konferanslar, sanatçı değişim programları, sanatçı rezidansları, kültürel miras, interaktif çalışmalar ve sergiler gibi alanlarda gerçekleştirilmiştir.

Diğer katılımcı ülkelerle kıyaslandığında proje yürütmüş kurum sayısı oldukça sınırlı olmakla birlikte Programa katılımın ülkemizde kültür ve yaratıcı sektörün kurumsal ağlarının geliştirilmesine katkı sağladığı düşünülmektedir.

Yaratıcı Avrupa Programı döneminde sektör temsilcileriyle çalıştaylar ve konferanslar aracılığıyla bir araya gelmeye devam edilmesinin ve sektöre yönelik bir anket düzenlenmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Avrupa Birliği Bakanlığının bu alanda birlikte çalışmasının Programın etkinliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ülkemizde yürütölen Avrupa Kültür Programı faaliyetlerinin, kültür projesi yapmak isteyen kurumların kapasitelerinin gelişimine katkıda bulunduğu görölmüştür. Aynı zamanda ölkö olarak Avrupa Kültür Programı deneyimimiz, ölkö içindeki diğer destek mekanizmaları için de yönlendirici olmuştur.

Orkestralar, dans grupları, tiyatro grupları, müzeler, vakıflar, dernekler, kamu kurumları, üniversiteler, galeriler gibi kültür ve sanat alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarımızın Programdan faydalanma sürecinde yaşadığı zorlukların çoğunlukla ilgili sektörde faaliyet gösteren aktörlerimizin kurumsallaşmada yaşadıkları sıkıntılarla ilgili olduğu gözlemlenmektedir.

Programa en çok katılım sağlayan kurumların İstanbul merkezli olması, diğer illerdeki kültür ve yaratıcı sektörlerde faaliyet gösteren aktörlerin de geliştirilmesine destek olunması ihtiyacına işaret etmektedir.

Bu bağlamda, proje bazında eş-finance konusu başlıca bir zorluk olmuştur. AB tarafından sağlanan %50'lik fon payı düşük bulunmuş, ülke içinde ilave finansman bulunmasında sıkıntı yaşanmıştır.

Yeni dönemde Yaratıcı Avrupa Programı bu probleme çözüm getirmek üzere “garanti fonu” bileşeni altında “kültürel ve yaratıcı sektörlerdeki KOBİ'lerin finansmana erişiminin kolaylaştırılması” ve “kültürel ve yaratıcı sektörlerdeki KOBİ'lere finansman sağlayan katılımcı mali aracı kurumların kapasitelerinin geliştirilmesi”ni hedeflemekte, ancak ülkemiz Programın bu bileşeninden faydalanamamaktadır. Bu doğrultuda, ülkemizdeki ilgili sektörlerin benzeri fırsatlara erişimlerinin kolaylaştırılması için destekleyici yöntemler geliştirilmesinin de faydalı olacağı düşünülmektedir.

Ortaklık ve işbirliği ağları kurmakta zorlandığı görülen sektör, AB üyesi ülkelerle kıyaslandığında vize gibi zorluklar nedeniyle dezavantajlı bir konumdadır. Mevcut işbirliği ağlarının veya üye ülkelerden gelen ortaklık tekliflerinin projelere katılımı da ağırlıklı rol oynadığı görülmektedir.

Uluslararasılaşma kültürünün içselleştirilmesi ve ilgili sektörlerin Avrupa ve üçüncü ülkelerle ağlar kurmak için kapasitelerini geliştirmeleri yönünde çalışılmasına ihtiyaç bulunduğu görülmektedir.

Programın, Brüksel'den merkezi olarak yürütülmesi, başvuruların doğrudan EACEA'ye internet üzerinden yapılıyor olması da bir diğer zorluk olarak öne çıkmıştır. Ayrıca, başvuru araçlarının ve rehberlerinin çokluğu ve karmaşıklığı, çağrı güncellemelerinin takibinde yaşanan sıkıntılar katılım sağlanan proje sayısını olumsuz etkilemiştir.

Avrupa kültür politikası konusunda farkındalık yaratılmasının ve bilgilendirme faaliyetlerinin yapılmasının önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu doğrultuda, AB ve ulusal politikaların örtüştüğü, ülkemizin Avrupa kültürel miras ve çeşitliliğine sunduğu katma değer vurgulandığı, çok ortaklı işbirliğinin sağlandığı ve sektörün yaratıcı kapasitesini kullanılabileceği alanlarda projeler geliştirilmesinin önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Proje başvuruları, proje uygulama süreçleri ve sonuçlarına ilişkin değerlendirmelerin, istatistiklerin ve süreçlere ilişkin tüm belgelerin de EACEA tarafından yapılıyor olması yerel Kültürel İrtibat Noktalarının veri toplamasını ve kendi ülkelerindeki kültür aktörlerinin hareketlerini yeterince yakından gözlemlemesini güçleştirmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığımızın üst düzeyde sahiplenmesiyle, Programın ülke çapında daha iyi tanıtılması, proje hazırlama, ortak bulma ve uygulama aşamalarında potansiyel faydalanıcılara teknik destek sunulması Programın etkinliğinin daha da artıracaktır.

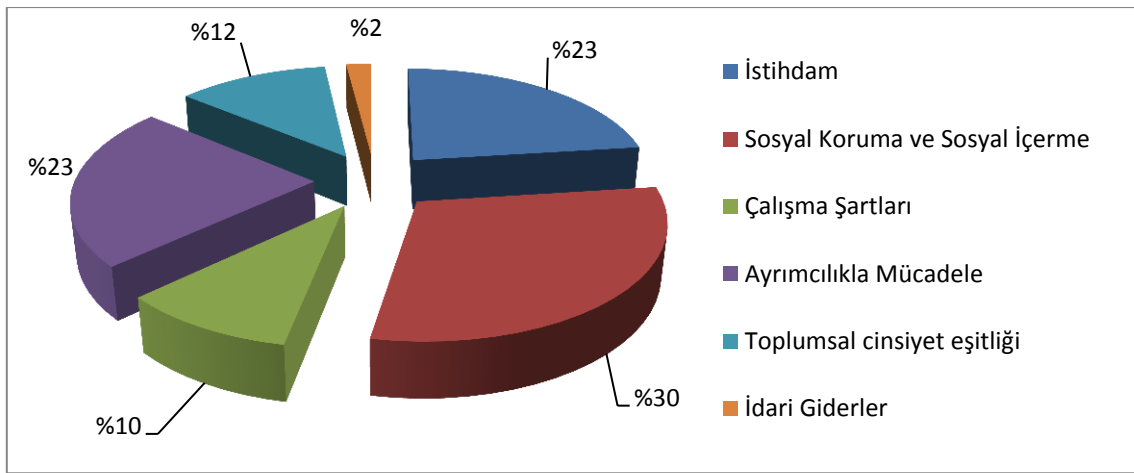
Kültür Programı kapsamındaki proje deneyimlerinin, proje işbirliklerinden doğan sinerjilerin, yeni çalışma yöntemlerinin olumlu etkilerinin Programın maddi boyutundan çok daha önemli olduğu düşünülmektedir.

II.7. İSTİHDAM VE SOSYAL DAYANIŞMA PROGRAMI (Programme for Employment and Social Solidarity – PROGRESS)

İstihdam ve Sosyal Dayanışma Programı (PROGRESS), 24 Ekim 2006 tarih ve 1672/2006/AT sayılı Karar ile kurulmuştur. 1 Ocak 2007 tarihinde başlayan ve 31 Aralık 2013 itibarıyla tamamlanan Program istihdam, sosyal koruma ve içerme, çalışma şartları, ayrımcılıkla mücadele ve çeşitlilik ile kadın-erkek eşitliği alanlarını desteklemeyi amaçlamıştır.

743,2 milyon avro olan Program bütçesinin %23'ü istihdam, %30'u sosyal koruma ve sosyal içerme, %10'u çalışma koşulları, %23'ü ayrımcılıkla mücadele ve %12'si toplumsal cinsiyet eşitliği alanlarında sunulacak projelere ayrılmıştır (Grafik 30).

Grafik 30: Progress Programı Bütçe Dağılımı

Kaynak: Avrupa Komisyonu

AB'nin istihdam ve sosyal politika alanındaki müktesebatına ilişkin uygulamaların projeler vasıtası ile desteklenmesi ve böylece üye devletlerde ve aday ülkelerdeki söz konusu uygulamaların geliştirilmesini amaçlayan ve 2007-2013 yılları arasında uygulanan Programa üye devletlerin yanı sıra, İzlanda, Lihtenştayn, Makedonya, Norveç, Sırbistan, Türkiye ve 2013 yılında AB'ye üye olan Hırvatistan katılım sağlamıştır.

Programın uygulanmasından doğrudan Avrupa Komisyonunun İstihdam, Sosyal İşler ve İçerme Genel Müdürlüğü sorumlu olup, üye devletlerin temsilcilerinden oluşan ve Programın uygulanmasında Komisyona destek olan bir Komite oluşturulmuştur. Komitenin görevi, yıllık çalışma planlarının onaylanması ve bu planlar doğrultusunda Programın uygulanmasının sağlanmasıdır.

Program, AB ekonomisinin yaşadığı yapısal problemlerin çözümünü amaçlayan Avrupa 2020 Stratejisinin “Kapsayıcı Büyüme” önceliği altında başlatılan “Yeni Beceriler ve İşler İçin Gündem”, “Gençlik Hamlesi” ve “Yoksulluğa Karşı Avrupa Platformu” girişimleri ve bu girişimler altındaki eylem alanlarına destek sağlaması açısından önem arz etmektedir. Kapsayıcı büyüme önceliği, yüksek düzeyli istihdam sağlanması, yeteneklere yatırım yapılması, yoksulluk ile mücadele edilmesi ve işgücü piyasası, mesleki eğitim ve sosyal koruma sistemlerinin modernize edilmesini amaçlamaktadır.

Bunun yanı sıra Program, öncelik alanları itibarıyla, AB'nin sosyal politika alanındaki bazı politika belgeleri açısından da önemlidir. Program;

- “*Sosyal Gündem*”in daha fazla ve daha iyi işler yaratılması, yoksullukla mücadele ve sosyal içermenin desteklenmesi, kadın-erkek eşitliğinin teşviki, kadınların işgücü piyasasına girişlerinin teşvik edilmesi ve ayrımcılıkla mücadele öncelikleri,
- “*İstihdam Paketi*”nin iş yaratılmasının desteklenmesi, işgücü piyasasının modernizasyonu ve becerilere yatırım yapılması öncelikleri,
- “*Sosyal Yatırım Paketi*”nin aktif içirme stratejilerinin iyileştirilmesi, yeterli ve sürdürülebilir sosyal koruma sistemlerinin oluşturulması öncelikleri,
- “Kadın-Erkek Eşitliği Stratejisi 2010-2015” öncelikleri ile doğrudan ilişkilidir.

Avrupa Komisyonunun, Programın değerlendirilmesine ilişkin olarak 2014 yılında yayımladığı raporda¹⁰ da belirtildiği üzere, Program tematik alanlarda AB düzeyindeki bilgi açığının kapanmasına yardımcı olmuştur.

Ayrıca, farkındalık artırma faaliyetleri kapsamında paydaşların ve kamunun Programın 5 politika alanında AB düzeyindeki politikalar hakkında bilgilendirilmesini hedefleyen AB Konseyi Dönem Başkanlığı etkinlikleri, seminerler ve kampanyalar düzenlenmiştir.

Paylaşma ve öğrenme faaliyetleri kapsamında ise istihdam alanında “karşılıklı öğrenme programı” ve “kamu istihdam kurumları diyalogu” yürütülmüştür. PROGRESS Programı kapsamındaki politika alanları bazında bütçe dağılımı yıllar itibarıyla Tablo 12’de verilmektedir.

Sosyal koruma ve içirme alanında emsal değerlendirme çalışmaları, toplumsal cinsiyet eşitliği alanında iyi uygulama seminerleri ve ayrımcılıkla mücadele alanında ise seminerler düzenlenmiştir. Programın *hibe ayağı* kapsamında yürüten projeler ile farkındalık artırma, bilgi üretimi, uzmanlığın aktarılması, paydaşlar arasında işbirliğinin kuvvetlendirilmesi ve gündem belirlenmesi gibi hususlara katkıda bulunulmuştur.

Programın *analitik faaliyetleri* kapsamında uygulama veya politika tavsiyeleri oluşturulmuştur. Bu çerçevede, PROGRESS kapsamında uygulanan projeler ile politika veya uygulama değişikliğine gidildiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Örneğin, Malta’da uygulanan bir proje sonucunda yayımlanan genelge ile kamu görevlilerinin toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılmasına ilişkin sorumlulukları belirlenmiştir.

Tablo 12: Progress Programı Politika Alanları Bazında Bütçe Dağılımı (Milyon Avro)

Politika alanları	2008	2009	2010	2011	2012
İstihdam	16,51	22,52	23,41	19,41	20,87
Sosyal koruma ve içirme	27,98	30,53	32,84	28,35	28,32
Çalışma koşulları	6,98	10,38	9,82	7,26	7,87
Ayrımcılıkla mücadele ve çeşitlilik	20,66	22,45	23,93	19,92	19,67
Toplumsal cinsiyet eşitliği	10,65	11,54	13,66	8,53	11,88
Programın uygulanmasına ilişkin destek	1,34	0,54	1,78	1,19	1,40

Kaynak: Avrupa Komisyonu

¹⁰ Ex-post evaluation of the Programme for employment and social solidarity – PROGRESS 2007- 2013 and recommendations for the successor programmes to PROGRESS 2014-2020.

Programa Katılım

Ülkemiz, sosyal politika alanındaki AB mevzuatına uyum ve bu alandaki politikaların yakınlaştırılmasına yönelik çalışmaların ve buna paralel ulusal önceliklerimizin desteklenmesi amacıyla PROGRESS'e katılım kararı almıştır. Programa katılıma ilişkin Mutabakat Zaptı 2007 yılında imzalanmış olmakla birlikte, Mutabakat Zaptı'nın onaylanması yaklaşık 2 yıl sürmüş ve Programa 2009 yılında katılım¹¹ sağlanmıştır.

2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planında, ekonomik büyümenin ve sosyal kalkınmanın istikrarlı bir yapıda sürdürülmesi vizyonunun gerçekleşmesi yolunda, rekabet gücünün artırılması, istihdamın artırılması, beşeri gelişme ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi, bölgesel gelişmenin sağlanması, kamu hizmetlerinde kalitenin ve etkinliğin artırılması olmak üzere beş adet gelişme eksenı belirlenmiştir. Bunlardan istihdamın artırılması ve beşeri gelişme ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi eksenleri PROGRESS kapsamında desteklenen politika alanlarıyla örtüşmektedir.

Programın yürütülmesinden ülkemizde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) sorumlu olmuştur. Program kapsamında tanıtım faaliyetleri, bilgilendirme faaliyetleri ve eğitim faaliyetleri yürütülmüştür.

Bu çerçevede, PROGRESS kapsamında yayınlanan teklif ve ihale çağrıları takip edilmiş, Türkçe olarak özetlenmiş ve Bakanlığın web sitesinde yayınlanmıştır. Ayrıca, teklif çağrısı duyuruları ve bilgi notları ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına, sivil toplum kuruluşlarına, üniversitelere, sosyal ortaklara resmi yazı ve e-posta ile iletilmiş ve gerekli görülmesi halinde kurumlarla bir araya gelinerek teklif çağrılarının tanıtımı yapılmıştır.

Ayrıca, AB üye devletlerinden ortak arayan ve PROGRESS ülke temsilcisine bu talepleri iletilen kurumlara ilişkin bilgiler Bakanlığın web sayfasından yayınlanmıştır. Bu kapsamda, ilgili kurum temsilcilerine yönlendirme yapılmış ve kurumlar hakkında tanıtıcı bilgi sağlanmıştır. Talep gelmesi halinde Programa ilişkin eğitimler verilmiş ve başvuruların kalitesinin artırılması için gerekli çalışmalar yürütülmüştür.

Programa 2009-2013 döneminde 120.000 avro IPA katkısı ve 1.400.000 avro ulusal bütçemizden olmak üzere toplam 1.520.000 avro katkı payı ödenmiştir.

Performans Analizi

Program kapsamında tek bir proje uygulanmıştır. Türkiye'de Özürlülüğe Dayalı Ayrımcılıkla Mücadele Projesi, Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından İnsan Hakları Başkanlığı ortaklığında Programın "Ayrımcılıkla Mücadele" alt başlığı kapsamında Kasım 2009 - Kasım 2010 döneminde yürütülmüştür. 42.616 avro ulusal katkı ve 170.467 avro AB katkısı olmak üzere projenin toplam bütçesi 213.084 avrodur. Ülkemizde engelliliğe dayalı ayrımcılıkla mücadele stratejilerinin ve bilgiye dayalı politikaların belirlenmesine katkıda bulunmayı amaçlayan Proje kapsamında "alan araştırması" ve "sempozyum" gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyetler sonucunda araştırma kitabı, araştırma özet kitapçığı ve sempozyum kitabı yayınlanmıştır.

Program kapsamında aktif yaşlanma, iyi uygulama örneklerinin paylaşılması, sosyal koruma ve ayrımcılıkla mücadele alanında başvurular yapılmış ve bunlardan sadece ayrımcılıkla mücadele alanında yukarıda sözü edilen başvuru kabul edilmiştir.

¹¹ 20 Haziran 2009 Tarihli ve 27264 Sayılı Resmî Gazete

Ayrıca, 2010 yılında Program kapsamında Avrupa Komisyonu tarafından bağımsız bir uzman aracılığıyla yapılan “Romanların istihdam ve sosyal içerme zorlukları” konulu çalışmaya katkı sağlanmıştır.

Diğer ülkeler tarafından finanse edilen Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik Konularında Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Bilinç ve Duyarlılık Artırma Seminerlerine ülkemizden İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi ortak olarak katılım sağlamıştır.

Programın AB müktesebatı ve politikaları hakkında karşılıklı öğrenme, bilinçlendirme ve yaygınlaştırma faaliyetleri kapsamında AB düzeyinde düzenlenen geniş katılımlı seminerlere ve konferanslara ilgili kamu kurumlarımızdan katılım sağlanmıştır. Ayrıca, İl bazında Ankara ve İstanbul’dan katılım sağlanmış olup, katılımcılar kamu kurumları ve üniversiteler olmuştur.

Yeni dönemde katılım sağlanan AB Programı (EaSI)

1 Ocak 2014 – 31 Aralık 2020 döneminde, PROGRESS’in devamı niteliğinde İstihdam ve Sosyal Yenilik Programı (Employment and Social Innovation Programme-EaSI), nitelikli ve sürdürülebilir istihdam, yeterli sosyal korumanın temini, sosyal dışlanma ve yoksullukla mücadele ile çalışma şartlarının iyileştirilmesi hususlarına destek verilmesi amacıyla uygulanacaktır (Bakınız Bölüm III).

EaSI, 11 Aralık 2013 tarih ve 1296/2013/AB sayılı Tüzük ile kurulmuştur. Programa ülkemizin katılımına ilişkin Anlaşma 2015 yılının Şubat ayında imzalanmıştır. EaSI Anlaşması’nın iç hukuktaki onay süreci tamamlanmış ve Anlaşma’nın onaylandığına dair Bakanlar Kurulu kararı 21 Mayıs 2015 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Programın yaklaşık 920 milyon avro bütçesinin % 61’i “Progress” eksenine; % 18’i “Eures” eksenine ve % 21’i “Mikrofinans ve Sosyal Girişimcilik” eksenine ayrılmıştır. “Eures” ekseninin aday ülkelerin katılımına açık olmaması nedeniyle ülkemiz bu eksene katılım sağlamayacak olup, “Progress” ile “Mikrofinans ve Sosyal Girişimcilik” eksenlerinden faydalanma imkânına sahip olacaktır.

Programın *Mikrofinans ve Sosyal Girişimcilik* eksenine altında, “özel itina gösterilmesi gereken gruplar ile mikro girişimler için mikrokredi” ile “sosyal girişimciliğin geliştirilmesi” olmak üzere iki tematik alandaki eylemler desteklenecektir.

Mikrofinans eksenine ile kendi işletmelerini ya da mikro girişimlerini kurmak ya da geliştirmek isteyen özel itina gösterilmesi gereken gruplar için mikrofinansa erişimin artırılması amaçlanmakta olup, bu kapsamda, Programa katılan ülkelerdeki aracı finansal kurumlar yoluyla Programdan faydalanılacaktır.

Mikrofinans eksenine altındaki destekler ağırlıklı olarak kredi garantisi ile gerçekleştirilecektir. Bununla birlikte, mikro kredi araçlarının kurumsal kapasitelerinin artırılması da program kapsamında bulunmaktadır. Bu kapsamda, ülkemizde daha önce Avrupa Yatırım Fonu (AYF) tarafından “İşletmeler ve Girişimcilik için Çok Yıllı Program (MAP)” ve “Girişimcilik ve Yenilik Programı (EIP)” kapsamında aracı kuruluş olarak kabul edilmiş mevcut finansal araçların yararlanıcı olabilecekleri düşünülmektedir.

Sosyal Girişimcilik eksenine ise sosyal girişimlerin, bu girişimlere yönelik kredi ve diğer finansal araçlar sağlayan kamu ve özel kuruluşlar yoluyla finansmana erişimini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

Değerlendirme ve Öneriler

Türkiye'nin Program faaliyetlerine katılımı beklenenden daha kısıtlı kalmıştır. Nitekim Avrupa Komisyonunun PROGRESS'in değerlendirilmesine ilişkin olarak 2014 yılında yayımladığı Raporda, Programa katılım sağlayan aday ve potansiyel aday ülkeler açısından bakıldığında, mali katkı bakımından Hırvatistan, Makedonya ve Sırbistan ile karşılaştırıldığında ülkemizin en yüksek katkıyı sağladığı ancak hem hibelerden hem de paylaşma ve öğrenme faaliyetlerden diğer ülkelere göre daha az faydalandığı belirtilmiştir.

Söz konusu raporda Sırbistan'ın en az mali katkıyı yapmasına rağmen paylaşma ve öğrenme faaliyetlerine katılımının diğer aday ve potansiyel aday ülkelerden yüksek olması nedeniyle; Hırvatistan'ın ise hibelerden diğer ülkelere göre daha fazla yararlanması ile Programdan net fayda sağladığı değerlendirilmiştir.

Program kapsamında yürütülen Proje ile ülkemize sağlanan 170.467 avro ile toplam katkımızın yaklaşık %11'i oranında bir geri dönüş sağlanmıştır.

Raporda, PROGRESS faaliyetlerine katılımı olumsuz yönde etkileyen faktörler; Program öncelikleri ile hedef örgütlerin öncelikleri arasında tematik uyum eksikliği, Program ve sunduğu fırsatlara ilişkin bilgilendirmenin yetersizliği, AB fonlarının yönetimine ilişkin ilave idari gereklilikler, ilgili kurumlarda deneyimli proje yöneticilerinin bulunmaması ve sürelerle ilişkin kısıtlar olarak ifade edilmektedir.

Söz konusu faktörler, ülkemiz açısından değerlendirildiğinde aşağıdaki hususların Program imkânlarından yeterince yararlanılmamasına ilişkin sebepler olduğu düşünülmektedir:

- Program kapsamında desteklenen faaliyetlerden biri olan “analitik faaliyetler”e ilişkin çağrılarının bir kısmının aday ve potansiyel aday ülkelere açık olmaması.
- Program önceliklerinin IPA (2007-2013) döneminde uygulanan İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Operasyonel Programının öncelikleri ile çakışması.
- Kamu kurumları, yerel yönetimler, sosyal taraflar, sivil toplum örgütleri ve özel sektörün Programa ilişkin farkındalığının oldukça düşük olması.
- Programdan faydalanabilecek kuruluşların proje hazırlama ve uygulamadaki kapasitelerinin sınırlı olması.
- Komisyon'daki değerlendirme süreçlerinde yaşanan gecikmeler nedeniyle bazı başvuru sahiplerinin ortaklarını kaybetmesi ve bazı kurumlarda proje başvurusunda bulunan personelin görevden ayrılması.
- Başvurularda eş finansman şartının bulunmasının fon imkânı kısıtlı olan kuruluşların başvuru sayısını azaltması.

Yeni dönemde EaSI Programı kapsamında, sosyal girişimlerin finansmana erişim imkânlarının artırılması için kredi, öz sermaye, öz sermaye benzeri ve hibe gibi çeşitli finansal araçlar sağlanacaktır. Halen bu konuda karma bir yeni finansal aracın oluşturulması çalışmaları Avrupa Komisyonunca sürdürülmektedir. Ülkemizde ise sosyal girişimler yasal olarak tanımlanmamıştır. Dolayısıyla sosyal girişimcilik konusundaki finansman olanakları sınırlı kalmış olup, doğrudan sosyal girişimler için tasarlanmış bir finansman modeli geliştirilememiştir. Sosyal girişimler, vakıf iktisadi işletmesi, kooperatif veya özel şirket statüsünde mevcut yasal çerçevenin müsaade ettiği yapılar içerisinde faaliyet göstermekte ve bu yapılara yönelik sunulan finansman olanaklarından faydalanma imkânları bulmaktadır.

EaSI'nin “*Mikrofinans ve Sosyal Girişimcilik*” eksenini ile ilgili olarak; potansiyel faydalanıcılara ulaşılması ve yeni dönemde ülkemizde aracı kuruluş olmak için AYF'ye başvuru yapmalarına ilişkin destek verilmesi önem arz etmektedir. Bu çerçevede, ÇSGB tarafından ülkemizden en az bir mikrofinans sağlayıcısının belirlenmesi için çalışmalar başlatılmış, bu konuda deneyimli bankalar ve kuruluşlarla görüşülerek Programa ilişkin bilgi verilmiştir.

Bununla birlikte, EaSI Programından faydalanma kapasitesinin artırılması amacıyla, ülkemizde sosyal girişimciliğin tarif ve uygulamalarına ilişkin hukuki ve teknik altyapı çalışmalarının Program süresince yürütülmesi ve sosyal girişimcilik konusuna ilişkin farkındalığın artırılması faydalı olacaktır.

Önümüzdeki dönemde, özellikle EaSI Programının tanıtılmasının önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu kapsamda, geniş katılımlı toplantılar yapılması, Programın yazılı ve görsel basında etkin biçimde tanıtılması için çalışmalar yürütülmesi, ortak bulma faaliyetlerinin desteklenmesi ve proje başvurusu yapacaklara uzman desteği sağlanması gerekmektedir.

EaSI Programının geniş katılımlı ilk tanıtım toplantısı ÇSGB tarafından Ankara'da 1 Ekim 2015 tarihinde yapılmıştır. Programa ilişkin Anlaşmanın imzalandığı tarihten bu yana duyurular ve açık teklif çağrıları ÇSGB Avrupa Birliği ve Mali Yardımlar Dairesi Başkanlığı internet sitesinde (www.ikg.gov.tr) yayınlanarak ve resmi yazı ile gönderilerek ilgili taraflarla paylaşılmaktadır. Teklif çağrılarına ilişkin duyurular Avrupa Birliği Bakanlığı internet sitesi ve sosyal medya hesaplarından da duyurulmaktadır. Ayrıca, ÇSGB tarafından ilgili tüm taraflardan EaSI Programı için birer temas kişisi bilgisi istenmiş olup, teklif çağrılarına başvuranlara destek sağlanmaya devam edilmektedir.

Programın uygulanmasında Komisyona destek olan Program Komitesi'ne aday ülkeler gözlemci olarak katılım sağlamaktadır. Önümüzdeki dönemde yeni Programa ilişkin güncel gelişmelerin ve çalışma programının yakından takip edilebilmesi açısından söz konusu Komite toplantılarına düzenli katılım sağlanmakta olup, katılımın devam ettirilmesinin önemli olduğu değerlendirilmektedir.

III.2014-2020 DÖNEMİNDE KATILIM SAĞLANAN AB PROGRAMLARI

AB tarafından 2014-2020 döneminde uygulanacak olan 22 Program bulunmaktadır. Bu dönemde ülkemizin katılım sağlayacağı Programlar, bunların bütçeleri ve imzalanmış olan katılım anlaşmaları Tablo 13'te verilmektedir:

Tablo 13: 2014-2020 Döneminde Türkiye'nin Katılım Sağladığı Programlar

Program Adı	Resmi Gazete Tarih ve Sayısı	Genel Bütçe (Avro)
Erasmus+	17.06.2014/29033	14,7 Milyar
Ufuk 2020	12.07.2014/29058	77 Milyar
Customs 2020	30.09.2014/29135	547 Milyon
Fiscalis 2020	02.10.2014/29137	243 Milyon
COSME	18.12.2014/29209	2,3 Milyar
Yaratıcı Avrupa	26.12.2014/29217	1,4 Milyar
İstihdam ve Sosyal Yenilik	21.05.2015/29362	919 Milyon
Sivil Koruma Mekanizması	*	300 Milyon
Toplam		97,1 Milyar
* Ülkemizin AB Sivil Koruma Mekanizmasına katılımına ilişkin anlaşma da 6 Mayıs 2015 tarihinde imzalanmış olup, 2016 yılı içinde onaylanması beklenmektedir.		

Katılım sağlanan programlar kapsamında, vatandaşlarımızın, işletmelerimizin, sivil toplum kuruluşlarımızın, araştırmacılarımızın ve kamu kurumlarımızın yaklaşık 100 milyar avroluk bir kaynaktan pay alabilmelerine imkân sağlanmıştır. AB Programlarından faydalanabilmenin en önemli koşulu farklı ülkelerden ortakların olduğu projeler oluşturmaktır. AB Programları, bir taraftan ülkemizin 2023 hedefine ulaşması için önemli imkânlar sunarken, diğer taraftan vatandaşlarımız ve AB vatandaşları arasında karşılıklı iletişim ve etkileşim fırsatı sunmakta ve bu vesileyle AB vatandaşlarının ülkemize yönelik önyargılarının değişmesine ve kültürel yakınlaşmaya katkı sağlamaktadır.

Ülkemizin anılan Programlara katılımı için AB genel bütçesine 2020 yılına kadar yaklaşık 1,5 milyar avro mali katkı ödenecektir. Bunun 920 milyon avroluk kısmı ulusal kaynaklarımızdan, yaklaşık 570 milyon avroluk kısmı, Avrupa Birliği Bakanlığı tarafından koordine edilen Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) kapsamında yine AB kaynaklarından karşılanacaktır.

III.1. ERASMUS+ / EĞİTİM, ÖĞRETİM, GENÇLİK VE SPOR PROGRAMI (Programme for Education, Training, Youth and Sport - ERASMUS+)

Erasmus+ Programı, genel anlamda bireysel yeteneklerin ve istihdam edilebilirliğin artırılmasının yanı sıra eğitim, öğretim ve gençlik faaliyetlerinin modernize edilmesini hedeflemektedir. 14,7 milyar avroluk bütçesiyle, 4 milyondan fazla kişiye,

eğitim, öğretim, iş tecrübesi ve gönüllü çalışma faaliyetleri altında hareketlilik fırsatı sunmaktadır. Bunun yanı sıra, eğitim, öğretim ve gençlik çalışmaları yürüten 125 binden fazla kurum ve kuruluşa ise, bu alanlarda karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik ortaklık kurma olanağı sağlamaktadır. Program aynı zamanda, sporda şike, doping, şiddet ve ırkçılık gibi sorunların da çözümüne katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Önceki programlara göre daha etkin ve daha kolay uygulanabilir olması amacıyla, Erasmus+ Programında bazı değişiklikler öngörülmüştür. Bu doğrultuda, Hayatboyu Öğrenme Programı bünyesinde yürütülmüş olan Programlar (Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius ve Grundtvig), Gençlik Programı ve 5 uluslararası işbirliği Programı (Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink ve Sanayileşmiş Ülkelerle İşbirliği Programı) birleştirilerek, Erasmus+ başlığı altında toplanmıştır.

Erasmus+ eğitim, gençlik ve spor alanındaki projeleri destekleyerek iş piyasalarının ve rekabetçi bir ekonominin ihtiyaç duyduğu becerilere sahip beşeri ve sosyal sermayenin gelişimine katkı sağlamaktadır.

Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşmada, eğitimin kalitesinin artırılması ve sporun gelişimine yönelik olarak üye devletler arasında işbirliğinin ve faaliyetlerin desteklenmesi öngörülmektedir. Bu doğrultuda, Erasmus+ Programı AB'nin eğitim, öğretim, gençlik ve spor alanlarındaki politikalarının bir uygulama aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Erasmus+ Programı, Avrupa 2020 hedefleri çerçevesinde oluşturulmuş olup, "Eğitim ve Öğretim Stratejik Çerçevesi", "Yükseköğretimin Modernleştirilmesi Hakkında Komisyon Tebliği", "Gençlik Alanında Yenilenen Avrupa İşbirliği Çerçevesi", "AB Gençlik Stratejisi (2010-2018)", "Spor Üzerine Beyaz Kitap, "Sporda Avrupa Boyutu" ve "Sporda AB İş Planı" ile uyumludur.

Program Faaliyetleri

Erasmus+ Programının faaliyetleri, "Bireylerin Öğrenme Hareketliliği", "Yenilik ve İyi Uygulamaların Değişimi için İşbirliği" ile "Politika Reformuna Destek" adları altında 3 temel bileşene ayrılmıştır. Bunların yanı sıra, "Spor Destekleri" ve "Jean Monnet Faaliyetleri" alt programları da Erasmus+ altında desteklenmektedir.

Ana Eylem 1: Bireylerin Öğrenme Hareketliliği, 4 milyondan fazla kişi için AB sınırları içinde ve/veya dışında bireylere öğrenme fırsatları sağlamaktadır. Hareketlilik faaliyetleri; eğitim, öğrenim/öğretim, staj, profesyonel gelişim, gençlik aktiviteleri ve gönüllü çalışmalar başlıkları altında gerçekleştirilmektedir.

Yükseköğretim alanında ise program ülkelerindeki yararlanıcılar, Avrupa sınırları içerisinde veya dünyanın herhangi bir yerindeki yükseköğretim kurumlarında eğitim alma ve ders verme fırsatına sahiptir.

Ana Eylem 2: Yenilik ve İyi Uygulamalar İçin İşbirliği, eğitim kurumları, gençlik örgütleri, iş dünyası, yerel/bölgesel otoriteler ve sivil toplum kuruluşları arasında eğitim, öğretim ve gençlik aktiviteleri bağlamında kurumsal işbirlikleri (ortaklıklar) oluşturulmasına fırsat vermektedir. Bu ortaklıklar yoluyla yenilikçi uygulamaların geliştirilmesi, yaratıcılık, girişimcilik ve istihdam edilebilirliğin sağlanması amaçlanmaktadır.

Bu başlık altındaki *Stratejik Ortaklıklar* ülke merkezli projelerden oluşur ve başvurular kuruluşun bulunduğu ülkenin ulusal ajansına yapılır. *Sektörel Beceri Ortaklıkları* ve *Bilgi Ortaklıkları* merkezi projeler olarak sınıflandırılır ve başvurular Brüksel’de bulunan Eğitim, Görsel-İşitsel ve Kültür Yürütme Ajansına yapılır.

Ana Eylem 3: Politika Reformuna Destek, bilimsel temellere dayalı politika yapımının teşvik edilmesi ve bu alanda iyi uygulamaların paylaşılmasını amaçlamaktadır. Bu eylem altında bir yandan AB üyesi ülkelerdeki politika reformunun desteklenmesi, diğer yandan AB üyesi olmayan ülkelerle bu alanda işbirliği ve iyi uygulamaların paylaşılması mümkün olmaktadır.

Spor Destekleri, sporda Avrupa boyutunun sistematik olarak geliştirilmesine katkı sunmak amacıyla oluşturulmuştur. Bu kapsamda, spor ile ilgili alanlardaki işbirliği ortaklıklarının kurulmasına ve kâr amacı gütmeyen spor etkinliklerinin düzenlenmesine destek sağlanmaktadır.

Jean Monnet Faaliyetleri, Avrupa bütünleşmesi alanında yükseköğretim kurumları düzeyindeki çalışmaları desteklemeyi amaçlamaktadır. Aşağıda yer alan faaliyetler bu kapsamda desteklenmektedir:

- Jean Monnet Akademik Modülleri (öğretme ve araştırma)
- Jean Monnet Kürsüleri (öğretme ve araştırma)
- Jean Monnet Mükemmeliyet Merkezleri (öğretme ve araştırma)
- Kuruluş ve Derneklere Jean Monnet Desteği
- Jean Monnet Ağları (akademik camia ile politika tartışmaları)
- Jean Monnet Projeleri (akademik camia ile politika tartışmaları)

Erasmus+ Programı, eğitim, öğretim, gençlik alanlarında çeşitli ağlar, portallar ve yapıların işleyişine katkı sağlamaktadır. Program, ayrıca eğitim ve öğretimin tüm alt sistemlerinde ve işgücü piyasasında beceri ve yeterliliklerin daha kolay tanınabilmesini sağlamak amacıyla; Europass, Youthpass, Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (EQF), Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi (AKTS), Mesleki Eğitim ve Öğretimde Kredi Transfer Sistemi (ECVET), Mesleki Eğitimde Kalite Güvencesi (EQAVET), Avrupa Kalite Güvencesi Kayıt Ajansı (EQAR), Avrupa Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Birliği (ENQA) vb. şeffaflık ve karşılıklı tanıma araçları ile bilgi ve işbirliği ağlarını da desteklemektedir.

Program Faydalanıcıları

Erasmus+ Programı tam anlamıyla bir öğrenme hareketliliği faaliyetleri bütünüdür. Dolayısıyla Program toplumun her kesiminden bireyleri, kurum ve kuruluşları hedeflemektedir. Bu çerçevede;

- yükseköğretim alanında; üniversite öğrencileri, akademisyenler ve yükseköğretim çalışanları,
- mesleki eğitim alanında; meslek okul öğrencileri, çıraklar, profesyoneller, eğitimciler, mesleki eğitim alanında çalışanlar,
- okul eğitimi alanında; ilk ve ortaöğretim öğrencileri, okul liderleri, öğretmenler ve okul çalışanları,
- yetişkin eğitimi alanında; öğrenciler, eğitimciler, yetişkin eğitimi veren kurumların üyeleri ve çalışanları,
- gençlik alanında; 13-30 yaş arası gençler, gençlik çalışanları, gençlik kuruluşlarının üyeleri ve çalışanları,

özetle, her yaş ve her kesimden bireyler ile her düzeyden kurum ve kuruluş programdan faydalanabilmektedir.

III.2. UFUK 2020 / Araştırma ve Yenilik Programı (Research and Innovation Programme - HORIZON 2020)

Avrupa 2020 stratejisinin 7 temel eyleminden biri olan Yenilik Birliği araştırma ve yenilik temelinde Birliğin kalkınmasını hedeflemektedir. Bu eylemin finansal aracı olarak ortaya konulan Ufuk 2020 Programı ise, 2014 yılından başlayarak araştırma ve yenilikle ilgili tüm finansman altyapılarını tek çatı altında toplamak üzere 77 milyar avroluk bir bütçeyle tasarlanmıştır.

Program, Ar-Ge alanında yürütülmekte olan 7. Çerçeve Programı (ÇP), Avrupa Teknoloji ve Yenilik Enstitüsü (EIT) tarafından yürütülen faaliyetler ile Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programının (CIP) yenilikçiliğe ilişkin eylemlerini ve Avrupa Ortak Araştırma Merkezleri (JRC) tarafından yürütülmekte olan nükleer olmayan araştırmaları da bünyesine katmıştır.

Program Faaliyetleri

Ufuk 2020 kapsamında, “Bilimsel Mükemmeliyet”, “Endüstriyel Liderlik” ve “Toplumsal Sorunlar” olmak üzere 3 temel eylem belirlenmiştir:

Bilimsel Mükemmeliyet, daha önce 7. ÇP bünyesinde finansman sağlanan “Avrupa Araştırma Konseyi”, “Yeni ve Gelişen Teknolojiler”, “Marie Curie Eylemleri” ile “Araştırma Altyapıları”ndan oluşmaktadır.

Endüstriyel Liderlik ise Programın özellikle KOBİ’lere yönelik ayağını oluşturmaktadır. “Kolaylaştırıcı ve Endüstriyel Teknolojilerde Liderlik”, “Risk Finansmanına Erişim”, “KOBİ’lerde Yenilik” isimleri altında 3 bileşene sahiptir.

Programın en geniş önceliği olan Toplumsal Sorunlar ise 7 bileşene sahiptir:

- Sağlık, Demografik Değişim ve Refah,
- Gıda Güvenliği, Sürdürülebilir Tarım, Deniz ve Denizcilik Araştırmaları ve Biyoekonomi,
- Güvenli, Temiz ve Verimli Enerji,
- Akıllı, Yeşil ve Entegre Ulaşım,
- İklim Değişikliği, Çevre, Kaynak Verimliliği ve Hammadde,
- Değişen Dünyada Avrupa: Kapsayıcı, Yenilikçi ve Yansıtıcı Toplum,
- Kapsayıcı, Yenilikçi ve Güvenli Toplum.

Bunların yanı sıra, “Mükemmeliyetin Yaygınlaştırılması ve Katılımın Genişletilmesi”, “Toplum için/ile Bilim” başlıklarında da finansman sağlanmakta, Avrupa Yenilik ve Teknoloji Enstitüsüne de mali destek verilmektedir.

Program Faydalanıcıları

Program önümüzdeki dönemde özellikle Ar-Ge çalışmalarının ekonomik değere dönüşmesi ve piyasaya yansımaları hedeflemektedir. Bu sebeple, başta KOBİ’ler olmak üzere sanayi kuruluşlarının Programdan daha fazla faydalanması beklenmektedir.

Bunlara ek olarak araştırmacılar, araştırma merkezleri, üniversiteler, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kurumlar Programdan faydalanabilmektedir.

Program kapsamında desteklenecek projelerimizin başta 2023 hedefleri olmak üzere, kalkınma hedeflerimize ve özellikle Türkiye Araştırma Alanına katkıda bulunması beklenmektedir.

Faydalanıcıların Programdan edinebileceği kazanımlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- Yeni ürün, süreç ve teknolojiler geliştirmek,
- Planlanan araştırmaya saygınlığı yüksek mali destek,
- Ar-Ge çalışmalarında riski düşürmek,
- Kilit oyuncularla ve müşterilerle Ar-Ge işbirliği,
- Kısa zamanda daha fazla bilgiye ve yeni pazarlara erişim,
- Tanınırlığı artırmak,
- Rekabet yeteneğini yükseltmek,
- İleri düzey araştırma yeteneğini geliştirmek,
- En iyi altyapılara erişim,
- Kariyer gelişimini desteklemek,
- Uluslararası ve sektörler arası dolaşım.

III.3. İŞLETMELERİN VE KOBİ'LERİN REKABET EDEBİLİRLİĞİ PROGRAMI (Competitiveness of Enterprises and SMEs - COSME)

İşletmelerin ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği Programı (Competitiveness of Enterprises and SMEs-COSME) 2014-2020 döneminde, 2,3 milyar avroluk bir bütçe ile yürütülmektedir. Bu Program kapsamında, işletmelerin rekabet edebilirliğinin ve sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesi ve girişimcilik kültürünün teşvik edilmesi ile KOBİ'lerin kurulması ve büyümesi desteklenmektedir.

Program Faaliyetleri

KOBİ'lerin Finansmana Erişimlerinin Geliştirilmesi

Küçük işletmeler, büyüme ve yenilikçiliğe yönelik faaliyetlerini desteklemek için gerekli mali kaynağa ulaşmada zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu sorunun giderilmesi için COSME altında iki farklı mali araç sunulmaktadır.

Kredi Garanti Desteği, finansal aracı kuruluşlar için garanti ve kontrgaranti imkânları geliştirmektedir. Böylece, bu kuruluşların KOBİ'lere daha çok kredi ve finansal kiralama desteği sunması mümkün olmaktadır. Bu destek aynı zamanda KOBİ'lere yönelik kredi finansmanı portfolyolarını da güvence altına almaktadır. Riskin paylaşılmasıyla daha çok KOBİ'ye ulaşılmakta ve finansmana erişimi kısıtlı olan KOBİ'lere yönelik fonun artırılması sağlanmaktadır.

Büyüme İçin Özsermaye Desteği, büyüme aşamasındaki KOBİ'lere, risk sermayesi ve ara finansman sağlayan fonlara katkıda bulunmaktadır. Buna bağlı olarak, fon yöneticileri de ticari perspektifle, büyüme potansiyeli yüksek KOBİ'lere yönelik yatırımlar yapacaktır.

İşletmelerin Desteklenmesi

Girişimciler ve işletmeler, AB'nin büyüme ve küresel düzeydeki rekabet edebilirliğini sağlayan temel unsurlardandır. Bu çerçevede girişimciliğin ve girişimcilik kültürünün desteklenmesi COSME'nin hedeflerinden birisidir.

İş Yaratılması ve Büyüme İçin Daha İyi Şartların Sağlanması

İşletmeler üzerindeki idari yüklerin azaltılması ve ticari faaliyetlerin daha iyi işleyebileceği bir iş ortamının yaratılması, AB'nin KOBİ politikalarından hareketle, COSME'nin hedeflerindendir.

Pazara Erişim

Tüm işletmeler, bölgelerinde bulunan Avrupa İşletmeler Ağı konsorsiyumları aracılığı ile 600 kurum ve 54 ülkede 2 milyondan fazla KOBİ ile işbirliği içine girebilmektedir.

Program Faydalanıcıları

Programdan başta KOBİ'ler olmak üzere sanayi kuruluşları, merkezi, yerel ve bölgesel idareler ile ticaret odaları gibi çatı kuruluşlar yararlanabilmektedir.

III.4. YARATICI AVRUPA PROGRAMI (Creative Europe Programme)

Yaratıcı Avrupa Programı, kültür sektörü ve yaratıcı sektörlerde çalışanlar için kolay erişilebilir, basit ve kullanışlı bir araç olarak uluslararası işbirliğini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Program, 2007-2013 dönemindeki Kültür, MEDIA ve MEDIA Mundus programlarını tek çatı altında toplamıştır.

2014-2020 döneminde Programın bütçesi bir önceki döneme kıyasla %10 artırılarak, 1,46 milyar avro olarak belirlenmiştir. Görsel-işitsel sektörü desteklemek üzere yaklaşık 850 milyon avro, kültür için ise yaklaşık 450 milyon avroluk bir bütçe desteği sağlanmaktadır. Sektördeki küçük ölçekli işletmelerin 750 milyon avro civarında kredi hacmine erişmesini sağlamak üzere, 160 milyon avro tutarında kredi garanti desteği ayrılmıştır.

Program Faaliyetleri

Kültür alt programıyla “Kapasite Oluşturma” hedefi kapsamında, sayısal yayıncılığa geçişin desteklenmesi, sanat ve kültür sektöründe çalışanların bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi ve bu kişilerin kariyerlerinde uluslararası fırsatlara erişimi için Avrupa ve uluslararası ağların güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. “Uluslararası Dolaşım” hedefi doğrultusunda, turne, etkinlik, sergi ve edebi çevirilerin farklı kitlelere ulaştırılması desteklenmektedir.

Bu çerçevede; Avrupa’nın kültür ve dil çeşitliliğinin korunması, kültürel ve yaratıcı sektörlerin rekabet gücünün ve uluslararası faaliyet gerçekleştirme kapasitesinin artırılması, bu sektörlerdeki KOBİ’lerin mali kapasitesini güçlendirilmesi, eserlerin ve aktörlerin uluslararası dolaşımının ve uluslararası politika işbirliğinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Program ile Avrupa genelinde 250 bin kültür çalışanı ve sanatçının eserlerinin uluslararası dolaşımına, 800’den fazla filmin dağıtımına, Avrupa filmi gösteren en az 2.500 sinema salonuna, 4.500’den fazla kitap ve edebi eserin tercüme edilmesine mali destek sağlanması planlanmaktadır.

Program Faydalanıcıları

Programa merkezi, bölgesel ve yerel idareler, kalkınma kuruluşları, STK’lar, araştırma merkezleri ve uluslararası örgütler başvuru yapmaktadır.

III.5. İSTİHDAM VE SOSYAL YENİLİK PROGRAMI (Employment and Social Innovation Programme - EaSI)

İstihdam ve Sosyal Yenilik Programı, 2014-2020 döneminde nitelikli ve sürdürülebilir istihdam, yeterli sosyal korumanın temini, sosyal dışlanma ve yoksullukla mücadele ile çalışma şartlarının iyileştirilmesi alanlarına destek sağlamaktadır. Programın yaklaşık 920 milyon avro bütçesinin %61'i PROGRESS; %18'i EURES ve %21'i Mikrofinans ve Sosyal Girişimcilik bileşenleri için ayrılmıştır.

Program Faaliyetleri

Programın hedefleri, istihdam, sosyal işler ve içerme alanlarındaki eylemler için AB ve ulusal düzeyde koordinasyonun güçlendirilmesi ve AB mevzuatının etkili uygulanmasının sağlanması, işgücü piyasası politikaları ve yeterli sosyal koruma sistemlerinin geliştirilmesi, hareketliliğin teşvik edilmesi, istihdam fırsatlarının artırılması, özel itina gösterilmesi gereken gruplar ile mikro girişimler ve sosyal girişimler için finansmana erişilebilirliğinin artırılmasıdır.

PROGRESS

Bu bileşen, “istihdam”, “sosyal koruma ve içerme”, “çalışma şartları” olmak üzere üç tematik sektördeki politikaların iyileştirilmesine yönelik destek sağlamaktadır.

PROGRESS, istatistik oluşturma, veri temini, uzman ağlarının finanse edilmesi, analitik çalışmalar, iyi uygulamaların paylaşılması, karşılıklı öğrenme, farkındalık ve yaygınlaştırma çalışmaları ve kamu kurumlarının kapasitesinin geliştirilmesi ile personel değişimi gibi destek faaliyetlerini içermektedir.

Mikrofinans ve Sosyal Girişimcilik

Bu bileşen, “özel itina gösterilmesi gereken gruplar ile mikro girişimler için mikro kredi” ve “sosyal girişimciliğin geliştirilmesi” olmak üzere iki tematik alanda destek sağlamaktadır.

Program Faydalanıcıları

Programın PROGRESS bileşeni, kamu ve özel sektör kişi ve kurumlarına açıktır. Bu kapsamda, ulusal, bölgesel ve yerel yönetimler, istihdam hizmet sağlayıcıları, Birlik hukuku altında kurulmuş uzman kuruluşlar, sosyal ortaklar, STK'lar, yükseköğrenim kurumları ve araştırma enstitüleri, değerlendirme ve etki analizi uzmanları, ulusal istatistik büroları ve medya kuruluşları programdan faydalanabilmektedir. Bunun yanı sıra, uluslararası örgütlerle işbirliği de desteklenebilmektedir.

Programın Mikrofinans ve Sosyal Girişimcilik bileşeni kapsamında, finansal aracı kuruluşlar ile bu alanda mikro kredi ve finansman sağlayan kamu ve özel sektör kuruluşlar başvuru yapabilmektedir.

III.6. FISCALIS 2020

Fiscalis 2020 Programının amacı, vergilendirme ve vergi denetimi alanlarında çalışan kamu personelinin, AB müktesebatını yeknesak uygulamasını sağlamaktır. Program bütçesi 243 milyon avrodur.

Program ile üye devletler arasında etkin, verimli ve kapsamlı bir işbirliği ortamı oluşturulması, hem idarenin hem de mükelleflerin ihtiyaçlarını dikkate alan iyi uygulamaların geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması ve aday ülkelerin katılım sürecinde vergilendirme alanındaki AB müktesebatı uyumu ve idari kapasitesinin geliştirilmesi için gerekli ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmaktadır.

Program doğrudan bireylere finansman desteği sağlamamakta, bu alandan sorumlu kamu kurumlarının kapasite geliştirme faaliyetlerine destek olmaktadır.

III.7. CUSTOMS 2020

Customs 2020 Programı kapsamında gümrük birliği esaslarının yeknesak uygulamasını sağlamak üzere, gümrüklere ilişkin kurumsal kapasitenin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, temel gümrük konularında eğitim, uluslararası işbirliği, seminer, toplantı ve çalışma grupları gibi kapasite artırma alanlarında ortak faaliyetler finanse edilmektedir. Program bütçesi 547 milyon avrodur.

Program, gümrük alanında çalışan personelin, çeşitli alanlarda incelemelerde bulunmak üzere, karşılıklı olarak kısa süreli ziyaretler gerçekleştirebilmesine imkân sağlamaktadır.

Program doğrudan bireylere finansman desteği sağlamamakta, bu alandan sorumlu kamu kurumlarının kapasite geliştirme faaliyetlerine destek olmaktadır.

III.8. SİVİL KORUMA MEKANİZMASI

Sivil Koruma Mekanizması, yaklaşık 300 milyon avro tutarındaki bütçesiyle, AB içinde ve dışında gerçekleşen doğal ve insan kaynaklı felaketlere verilen yardımları koordine etmektedir.

Mekanizma, afet ve acil durum hallerinde katılımcı ülkelerin koordinasyon içerisinde tedbir almalarına imkan tanımakta, önceden hazırlıklı olma konusunda kapasite geliştirme destekleri sunmakta ve acil müdahale faaliyetlerine finansal katkı sağlamaktadır.

Mekanizma bugüne kadar Güney Asya'daki Tsunami felaketleri (2004/2005), Portekiz, Yunanistan ve İtalya'daki orman yangınları (2012), ABD'deki Katrina ve Rita kasırgaları (2005), Pakistan'daki sel felaketi (2010) ve Japonya'daki deprem (2011) gibi durumlarda aktive edilmiştir. Katılımımızın, ülkemizde bu alanda koordinasyonu sağlayan AFAD'ın uluslararası insani yardımlarında, AB ile işbirliğinin güçlendirilmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.